

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

272-732.3(093.2)

FRANCISCUS, papež

Za sinodalno Cerkev: občestvo, soudeležba, poslanstvo : sklepni
dokument / Frančišek, XVI. splošno redno zasedanje škofovske sinode ;
[prevod Sklepnega dokumenta Alenka Krk, prevod papeževih nagovorov
Marjan Turnšek]. - 1. izd. - Ljubljana : Družina, 2025. -
(Cerkveni dokumenti ; 177)

Prevod dela: Per una Chiesa sinodale

ISBN 978-961-04-1156-7

COBISS.SI-ID 222778371

FRANČIŠEK

XVI. SPLOŠNO REDNO ZASEDANJE
ŠKOFOVSKE SINODE

**Za sinodalno Cerkev:
občestvo, soudeležba, poslanstvo**

Sklepni dokument

ZALOŽBA
DRUŽINA

**Ljubljana
2025**

KAZALO

KRATICE	7
SPREMNA BESEDA SVETEGA OČETA FRANČIŠKA	9
UVOD	13
I. DEL: SRCE SINODALNOSTI	
<i>Sveti Duh nas kliče k spreobrnjenju</i>	21
Cerkev – Božje ljudstvo, zakrament edinosti	22
Zakramentalni temelji Božjega ljudstva	25
Pomen in razsežnosti sinodalnosti	29
Edinost kot skladnost	33
Sinodalna duhovnost	37
Sinodalnost kot družbena preroškost	40
II. DEL: SKUPAJ V ČOLNU	
<i>Spreobrnjenje odnosov</i>	43
Novi odnosi	44
V pluralnih okoljih	46
Karizme, poklici in službe za poslanstvo	48
Službeno duhovništvo v službi skladnosti	56
Skupaj za poslanstvo	60
III. DEL: »VRZITE MREŽO«	
<i>Spreobrnjenje procesov</i>	65
Cerkveno razločevanje za poslanstvo	66
Jasen potek postopkov odločanja	70
Preglednost, poročanje in ovrednotenje	74
Sinodalnost in organizmi soudeležbe	78

IV. DEL: BOGAT RIBOLOV

<i>Spreobrnjenje vezi</i>	83
Ukoreninjeni in romarji	84
Izmenjava darov	89
Vezi edinosti: škofovske konference in cerkvena zasedanja	92
Služba rimskega škofa	96

V. DEL: »TUDI JAZ VAS POŠILJAM«

<i>Oblikovati ljudstvo misijonskih učencev</i>	103
--	-----

SKLEP: GOSTIJA ZA VSA LJUDSTVA	111
---	-----

DODATEK	115
----------------------	-----

1. SPLOŠNO ZBOROVANJE:

UVODNI GOVOR PAPEŽA FRANČIŠKA	117
--	-----

17. SPLOŠNO ZBOROVANJE:

SKLEPNI POZDRAV PAPEŽA FRANČIŠKA	125
---	-----

ZBIRKA CERKVENI DOKUMENTI	131
--	-----

KRATICE

AA	Drugi vatikanski koncil. Dekret <i>Apostolicam actuositatem</i> (18. novembra 1965)
AG	Drugi vatikanski koncil. Dekret <i>Ad gentes</i> (7. decembra 1965)
AL	Frančišek. Apostolska spodbuda <i>Amoris laetitia</i> (19. marca 2016)
CD	Drugi vatikanski koncil. Dekret <i>Christus Dominus</i> (28. oktobra 1965)
ZCP	Zakonik cerkvenega prava (25. januarja 1983)
MTK	Mednarodna teološka komisija. <i>Sinodalnost v življenju in poslanstvu Cerkve</i> (2. marca 2018)
CV	Benedikt XVI. Okrožnica <i>Caritas in veritate</i> (29. junija 2009)
DD	Frančišek. Apostolsko pismo <i>Desiderio desideravi</i> (29. junija 2022)
DN	Frančišek. Okrožnica <i>Dilexit nos</i> (24. oktobra 2024)
DDC	XVI. redno splošno zasedanje škofovske sinode. <i>Delovni dokument za celinsko fazo</i> (27. oktobra 2022)
DV	Drugi vatikanski koncil. Dogmatična Konstitucija <i>Dei Verbum</i> (18. novembra 1965)
EC	Frančišek. Apostolska konstitucija <i>Episcopalis communio</i> (15. septembra 2018)
EG	Frančišek. Apostolska spodbuda <i>Evangelii Gaudium</i> (24. novembra 2013)
FT	Frančišek. Okrožnica <i>Fratelli tutti</i> (3. oktobra 2020)
GS	Drugi vatikanski koncil. Pastoralna konstitucija <i>Gaudium et spes</i> (7. decembra 1965)
KKC	Katekizem Katoliške Cerkve (15. avgusta 1997)

- LG** Drugi vatikanski koncil. Dogmatična konstitucija *Lumen gentium* (21. novembra 1964)
- LS** Frančišek. Okrožnica *Laudato si'* (24. maja 2015)
- MC** Sv. Pavel VI. Apostolska spodbuda *Marialis cultus* (2. februarja 1974)
- NMI** Sv. Janez Pavel II. Apostolsko pismo *Novo millennio ineunte* (6. januarja 2001)
- PE** Frančišek. Apostolsko pismo *Praedicate Evangelium* (19. marca 2022)
- SC** Drugi vatikanski koncil. Konstitucija *Sacrosanctum Concilium* (4. decembra 1963)
- SRS** Sv. Janez Pavel II. Okrožnica *Sollicitudo rei socialis* (30. decembra 1987)
- UR** Drugi vatikanski koncil. Dekret *Unitatis redintegratio* (21. novembra 1964)
- UUS** Sv. Janez Pavel II. Okrožnica *Ut unum sint* (25. maja 1995)
- ZVC** Zakonik vzhodnih cerkva (18. oktobra 1990)

SPREMNA BESEDA SVETEGA OČETA FRANČIŠKA

V različnih trenutkih sinodalne poti, ki sem jo začel oktobra 2021, smo poslušali, kaj Sveti Duh govori cerkvam v sedanjem času.

Sklepni dokument XVI. splošnega rednega zasedanja škofvske sinode prinaša sadove poti, ki sta jo zaznamovala poslušanje Božjega ljudstva in razločevanje pastirjev. Celotna Cerkev se je pustila razsvetliti Svetemu Duhu in je bila poklicana, da dojame svojo izkušnjo ter opredeli korake, ki jih je treba storiti, da bi živel občestvo, uresničevala soudeležbo in udejanjala poslanstvo, ki ji ga je zaupal Jezus Kristus. Sinodalna pot, ki se je začela v krajevnih cerkvah, je nato potekala na narodnih in celinskih ravneh ter pripeljala do obhajanja zasedanja škofvske sinode na dveh zborovanjih: oktobra 2023 in oktobra 2024. Sedaj se pot nadaljuje v krajevnih cerkvah in njihovih občestvih, da s koristjo uporabijo sklepni dokument, o katerem so udeleženci zasedanja 26. oktobra glasovali in ga potrdili v vseh njegovih delih. Tudi sam sem ga odobril in s podpisom odredil njegovo objavo ter se tako pridružil tistemu »mi« sinodalnega zasedanja, ki s sklepnim dokumentom nagovarja sveto verno Božje ljudstvo.

Ob priznavanju vrednosti prehojene sinodalne poti sedaj izročam celotni Cerkvi usmeritve, vsebovane v *Sklepnem dokumentu*, kot povzetek tega, kar je dozorelo v teh letih s poslušanjem in razločevanjem, ter kot merodajno usmeritev za njeno življenje in poslanstvo.

Sklepni dokument ima delež pri rednem učiteljstvu Petrovega naslednika (prim. EC 18 § 1; KKC 892) in prosim, da se kot tak sprejme. Predstavlja eno od oblik izvajanja avtentičnega učenja rimskega škofa, ki ima nekaj potez novosti, vendar dejansko ustreza temu, kar sem imel priložnost jasneje opredeliti 17. oktobra 2015, ko sem dejal, da je sinodalnost ustrezen razlagalni okvir za razumevanje hierarhičnega poslanstva.

Ob potrditvi dokumenta 26. oktobra 2024 sem dejal, da »ni strogo normativen« ter da »bo za njegovo izvajanje potrebnih več posredovanj«. To ne pomeni, da ne zavezuje cerkva, da od zdaj naprej sprejemajo odločitve, skladne s tem, kar je v njem navedeno. Krajevne cerkve in skupnosti cerkva so zdaj pozvane, da v svojih različnih okoljih izvajajo merodajna navodila, ki so vsebovana v dokumentu, in sicer prek razločevanja in odločanja, ki jih predvidevata pravo in sam dokument. V sklepnem pozdravu sem tudi dodal, da »je potreben čas, da bi prišlo do odločitev, ki zadevajo celotno Cerkev«; to še posebej velja za teme, ki so zaupane desetim študijskim skupinam, katerim se lahko zaradi potrebnih odločitev dodajo še druge. Sklep XVI. splošnega rednega zasedanja škofovske sinode ne pomeni konca sinodalnega procesa.

Tukaj odločno povzemam to, kar sem nakazal ob koncu sinodalne poti, ki je pripeljala do razglasitve *Amoris laetitia* (19. marca 2016): »Vseh doktrinalnih, moralnih ali pastoralnih razprav ni treba reševati s posegi učiteljstva. V Cerkvi je enotnost nauka in delovanja seveda nujna, toda to ne preprečuje, da ne bi obstajali različni načini razlaganja nekaterih vidikov nauka ali nekaterih zaključkov, ki iz njega izhajajo. To se bo dogajalo tako dolgo, dokler nas Sveti Duh ne uvede v celotno resnico

(prim. Jn 16,13), to pomeni, dokler nas v celoti ne uvede v Kristusovo skrivnost in bomo lahko vse videli z njegovimi očmi. Poleg tega je mogoče v vsaki deželi ali pokrajini iskati bolj inkultuirane rešitve, ki upoštevajo krajevna izročila in izzive» (AL 3).

Sklepni dokument vsebuje navedbe, ki jih glede na njegove osnovne usmeritve lahko v krajevnih cerkvah in skupnostih cerkva sprejmejo že sedaj. Pri tem je treba upoštevati različne kontekste ter tisto, kar je že bilo storjeno in kar je še potrebno storiti, da bi dojeli in še bolj razvili slog, ki je lasten sinodalni Cerkvi v poslanstvu.

V mnogih primerih gre za izvajanje tistega, kar je že predvideno v veljavnem latinskem in vzhodnem cerkvenem pravu. V drugih primerih bo mogoče s sinodalnim razločevanjem in v okviru možnosti, ki jih nakazuje *Sklepni dokument*, ustvarjalno uvajanje novih oblik služenja in misijonskega delovanja, pri čemer bo potrebno preverjati pridobljene izkušnje. V poročilu, predvidenem za obisk *ad limina*, bo vsak škof poskrbel, da bo poročal o tem, katere odločitve so bile v zaupani mu krajevni Cerkvi opravljene v luči *Sklepnega dokumenta*, s katerimi težavami se soočajo in kakšni so sadovi.

Naloga spremljanja izvedbene faze sinodalne poti, ki temelji na usmeritvah *Sklepnega dokumenta*, je zaupana Generalnemu tajništvu sinode skupaj z dikasteriji rimske kurije (prim. EC 19-21).

Sinodalna pot Katoliške Cerkve, ki jo prav tako spodbuja želja po nadaljevanju na poti k polni in vidni edinosti kristjanov, mora sedaj »podeljene besede pospremiti z dejanji« (Sklepni pozdrav, 26. oktobra 2024). Naj Sveti Duh, dar vstalega Gospoda, podpira in vodi vso Cerkev na tej poti. On, ki je skladnost,

naj še naprej pomlajuje Cerkev z močjo evangelija, jo prenavlja in vodi k popolni povezanosti z njenim Ženinom (prim. LG 4).

Duh in Nevesta namreč Gospodu Jezusu pravita: »Pridi!« (prim. Raz 22,17).

Vatikan, 24. novembra 2024

Praznik našega Gospoda Jezusa Kristusa, Kralja veseljstva

Frančišek

UVOD

*Jezus je prišel, se postavil mednje in jim rekel: »Mir z vami!«
Po teh besedah jim je pokazal svoje roke in stran. Učenci so se
razveselili, ko so videli Gospoda.*

Jn 20,19-20

1. Vsak nov korak v življenju Cerkve je vrnitev k izviru, obnovljena izkušnja srečanja z Vstalim, ki so ga učenci doživeli v dvorani zadnje večerje na velikonočni večer. Tako kot oni smo tudi mi, udeleženci tega sinodalnega zasedanju, začutili, kako nas je ogrnil s svojim usmiljenjem in se nas dotaknil s svojo lepoto. V pogovoru v Duhu, ki smo ga živeli, in v poslušanju drug drugega smo zaznali njegovo navzočnost med nami: navzočnost Tistega, ki s podarjanjem Svetega Duha v svojem ljudstvu še naprej vzbuja edinost, ki je skladnost različnosti.

2. Ko zremo Vstalega, se spominjamo, da »smo bili kršče-
ni v njegovo smrt« (Rim 6,3). Videli smo znamenja njegovih
ran, preobraženih zaradi novega življenja, toda za vedno vtis-
njenih v njegovo človeškost. Te rane še vedno krvavijo v telesih
številnih bratov in sester, tudi po naši krivdi. Pogled na Gospo-
da ne odvrča od zgodovinskih dram, ampak odpira oči, da bi
prepoznali trpljenje, ki nas obdaja in nas zadeva: obrazi otrok,
prestrašenih zaradi vojne, jok mater, uničene sanje številnih
mladih, begunci, ki jih čakajo strašne poti, žrtve podnebnih
sprememb in družbene nepravičnosti. Njihovo trpljenje med

nami ni odmevalo le po sredstvih družbenega obveščanja, temveč tudi v glasovih mnogih, ki so s svojimi družinami in svojimi narodi osebno vpleteni v te tragične dogodke. V dneh, ko smo se zbrali na tem zasedanju, se je nadaljevalo veliko, preveč vojn, ki so povzročale smrt in uničenje, željo po maščevanju in zmedo vesti. Pridružujemo se večkratnim pozivom papeža Frančiška k miru, obsojamo logiko nasilja, sovraštva in maščevanja ter se zavezujemo, da bomo spodbujali logiko dialoga, bratstva in sprave. Resničen in trajen mir je mogoč in skupaj ga lahko zgradimo. »Veselje in upanje, žalost in tesnoba današnjih ljudi, predvsem revnih in vseh trpečih« (GS 1), so bili ponovno veselje in žalost vseh nas, Kristusovih učencev.

3. Odkar je sveti oče leta 2021 začel to sinodo, smo stopili v dogajanje, katerega bogastvo in rodovitnost vedno bolj odkrivamo. Ob poslušanju smo bili pozorni, da bi v številnih glasovih ujeli, kaj »Duh govori Cerkvam« (Raz 2,7). Pot se je začela z obširnim posvetovanjem z Božjim ljudstvom v naših škofijah in eparhijah. Nadaljevala se je z nacionalnimi in kontinentalnimi stopnjami v »krožnem dialogu«, ki ga je Generalno tajništvo sinode nenehno obnavljalo s sintezami in delovnimi dokumenti. Obhajanje XVI. splošnega rednega zasedanja škofovske sinode v dveh korakih nam zdaj omogoča, da svetemu očetu in vsem cerkvam izročimo pričevanje o tem, kar smo izkusili, in sadove našega razločevanja za prenovljen misijonski zagon. Pot je bila na vsakem koraku zaznamovana z modrostjo »verskega čuta« Božjega ljudstva. Korak za korakom smo razumeli, da je v središču sinode 2021–2024 *Za sinodalno Cerkev. Občestvo, soudeležba, poslanstvo* klic k veselju in prenovi

Cerkve v hoji za Gospodom, v predanosti služenju njenemu poslanstvu, v iskanju načinov, kako mu biti zvesti.

4. Ta klic temelji na skupni krstni istovetnosti. Zakoreninjen je v raznolikosti kontekstov, v katerih je Cerkev prisotna, in najde enotnost v enem Očetu, enem Gospodu in enem Duhu. Vsem krščenim brez izjeme predstavlja izziv: »Celotno Božje ljudstvo je subjekt oznanjevanja evangelija. V njem je vsak krščenik poklican biti dejaven sodelavec pri misijonskem poslanstvu, saj smo vsi misijonarski učenci« (MTK, št. 53). Sinodalna pot nas tako usmerja k polni in vidni edinosti kristjanov, o čemer so s svojo navzočnostjo pričali delegati drugih krščanskih izročil. Edinost tiho dozoreva znotraj svete Božje Cerkve – je prerokba edinosti za ves svet.

5. Celotna sinodalna pot, zakoreninjena v cerkvenem izročilu, je potekala v luči koncilskega nauka. Drugi vatikanski koncil je bil pravzaprav kot seme, posejano na polju sveta in Cerkve. Vsakdanje življenje vernikov, izkušnje Cerkev v vseh narodih in kulturah, številna pričevanja o svetosti in razmišljanja teologov so bila zemlja, v kateri je to seme vzklilo in raslo. Sinoda 2021–2024 še naprej črpa moč iz tega semena in razvija njegov potencial. Sinodalna pot pravzaprav uresničuje to, kar je koncil učil o Cerкви kot skrivnosti in Božjem ljudstvu, ki je poklicano k svetosti prek trajnega spreobrnjenja, ki izhaja iz poslušanja evangelija. V tem smislu nadaljuje razumevanje koncila, ki se razteza v naš čas, in oživlja njegovo preroško moč.

6. Ne skrivamo, da smo v sebi izkusili napor, odpor do sprememb in skušnjavo, da bi naše ideje prevladale nad poslušanjem Božje besede in razločevanjem. Toda usmiljenje Boga, najnežnejšega Očeta, nam je vsakokrat omogočilo, da smo očistili srca in nadaljevali pot. To smo spoznali, ko smo drugi del zasedanja začeli s spokornim bdenjem, pri katerem smo z občutkom sramu prosili odpuščanja za svoje grehe in izrazili naše prošnje za žrtve zla v svetu. Svoje grehe smo poimenovali: grešili smo proti miru, stvarstvu, domorodnim ljudstvom, migrantom, otrokom, ženskam, revnim, poslušanju, občestvu. To nam je pomagalo razumeti, da sinodalnost zahteva kesanje in spreobrnjenje. Pri obhajanju zakramenta Božjega usmiljenja doživimo, da smo brezpogojno ljubljene: trdota srca je premagana in odpremo se občestvu. Zato hočemo biti usmiljena Cerkev, sposobna z vsemi deliti odpuščanje in spravo, ki prihajata od Boga: čista milost, nismo njeni gospodarji, ampak le priče.

7. Na sinodalni poti, ki se je začela leta 2021, smo že videli prve sadove. Najpreprostejši, a najdragocenejši zorijo v življenju družin, župnij, združenj in gibanj, malih krščanskih občeštej, v šolah in redovnih skupnostih, kjer udeležujejo pogovor v Duhu, skupnostno razločevanje, porazdelitve darov poklicanosti in soodgovornost v poslanstvu. Srečanje župnikov za sinodo (Sacrofano [Rim], 28. aprila–2. maja 2024) je omogočilo ovrednotenje te bogate izkušnje in nadaljevanje poti z novim zagonom. Hvaležni in veseli smo za glas številnih skupnosti in vernikov, ki živijo Cerkev kot kraj sprejemanja, upanja in veselja.

8. Prvi del zasedanja je obrodil tudi druge sadove. *Sintezno poročilo* je opozorilo na številna vprašanja, ki imajo velik pomen za življenje Cerkve in jih je sveti oče ob koncu mednarodnega posvetovanja zaupal študijskim skupinam, ki so sestavljene iz pastirjev in strokovnjakov z vseh celin in delajo po sinodalni metodi. Področja življenja in poslanstva Cerkve, ki so jih že začeli raziskovati, so naslednja:

- a. nekateri vidiki odnosov med vzhodnimi katoliškimi cerkvami in latinsko Cerkvijo;
- b. poslušanje krika ubogih in zemlje;
- d. poslanstvo v digitalnem okolju;
- e. pregled dokumenta *Ratio Fundamentalis Institutionis Sacerdotalis* v sinodalno-misijonski perspektivi;
- f. nekatera teološka in cerkvenopravna vprašanja v zvezi s posebnimi oblikami služb;
- g. sinodalni in misijonski pregled dokumentov, ki urejajo odnose med škofi, redovniki in cerkvenimi združenji;
- h. nekateri vidiki lika in službe škofa (zlasti merila za izbiro kandidatov za škofa, sodna funkcija škofa, narava in potek obiskov *ad limina apostolorum*) v sinodalno-misijonski perspektivi;
- i. vloga papeških predstavnikov v sinodalno-misijonski perspektivi;
- j. teološka merila in sinodalne metodologije za skupno razločevanje spornih doktrinarnih, pastoralnih in etičnih vprašanj;
- j. sprejemanje sadov ekumenskega prizadevanja v Božjem ljudstvu.

Tem skupinam sta pridruženi Komisija za kanonsko pravo, ki deluje v okviru Dikasterija za zakonodajna besedila in skrbi za potrebne novosti v cerkveni zakonodaji, ter posvet škofovskih konferenc Afrike in Madagaskarja, ki mu je zaupano razločevanje glede pastoralnega spremljanja oseb v poligamnih zakonih. Delo teh skupin in komisij, ki so ga skozi svoje delovanje izvedle, je obogatilo delo drugega zasedanja in bo svetemu očetu v pomoč pri njegovih pastoralnih in upravnih odločitvah.

9. Sinodalni proces se ne konča s sklepom tega zasedanja škofovske sinode, ampak vključuje tudi fazo izvajanja. Kot člani sklepnega zasedanja čutimo, da je naša naloga, da se kot misijonarji sinodalnosti vključimo v animacijo le-te v skupnostih, iz katerih prihajamo. Vse krajevne cerkve prosimo, naj nadaljujejo svojo vsakodnevno pot s sinodalno metodologijo posvetovanja in razločevanja, pri čemer naj opredelijo konkretne načine in poti usposabljanja za uresničitev oprijemljivega sinodalnega spreobrnjenja v različnih cerkvenih stvarnostih (župnije, ustanove posvečenega življenja in družbe apostolskega življenja, združenja vernikov, škofije, škofovske konference, združenja cerkva itd.). Predvideti je treba tudi ovrednotenje napredka, doseženega na področju sinodalnosti, in soudeležbe vseh krščenih v življenju Cerkve. Predlagamo, da škofovske konference in sinode cerkva *sui iuris* poskrbijo za ljudi in sredstva za spremljanje svojega procesa rasti kot sinodalne Cerkve v poslanstvu in za vzdrževanje stikov z Generalnim tajništvom sinode (prim. EC 19, §§ 1 in 2). Tajništvo pa prosimo, naj še naprej bdi nad sinodalno kakovostjo metode dela študijskih skupin.

10. Ta *Sklepni dokument*, ki je bil svetemu očetu in cerkvam ponujen kot sad XVI. splošnega zasedanja škofovske sinode, zajema iz vseh dosedanjih korakov. V njem so zbrana nekatera pomembna soglasja, ki so se pojavila na prvem delu zasedanja, prispevki cerkva z obdobja med prvim in drugim delom zasedanja ter tisto, kar je dozorelo med drugim delom zasedanja, zlasti v pogovoru v Duhu.

11. *Sklepni dokument* izraža zavest, da je klic k poslanstvu hkrati klic k spreobrnjenju vsake krajevne Cerkve in celotne Cerkve v perspektivi, ki jo nakazuje apostolska spodbuda *Evangelii gaudium* (prim. št. 30). Besedilo dokumenta ima pet delov. V prvem z naslovom *Srce sinodalnosti* so predstavljeni teološki in duhovni temelji, ki osvetljujejo in hranijo, kar sledi. Ponovno navaja skupno usklajeno razumevanje sinodalnosti, ki je nastalo na prvem delu zasedanja, ter razvija njene duhovne in preroške perspektive. Spreobrnjenje občutij, podob in misli, ki naseljujejo naša srca, poteka skupaj s spreobrnjenjem pastoralnega in misijonskega delovanja. Drugi del z naslovom *Skupaj v čolnu* je posvečen spreobrnjenju odnosov, ki gradijo krščansko skupnost in oblikujejo poslanstvo v prepletanju poklicanosti, karizem in služb. Tretji del z naslovom *Vrzite mrežo* opredeljuje tri dejavnosti, ki so tesno povezane: cerkveno razločevanje, postopke odločanja ter kulturo preglednosti, poročanja in ovrednotenja. Tudi v zvezi z njimi smo pozvani, da začnemo procese »misijonskega preoblikovanja«, za katero je nujno potrebna prenova organizmov, ki omogočajo soudeležbo. Četrty del z naslovom *Bogat ribolov* opisuje, kako je mogoče v novih oblikah gojiti izmenjavo darov in prepletanje vezi, ki nas

združujejo v Cerkvi, v času, ko se izkušnja globoke povezanosti z določenim krajem močno spreminja. Temu sledi peti del z naslovom *Tudi jaz vas pošiljam*, ki nam omogoča pogled na nujen korak, ki ga je treba narediti: skrb za vzgojo vseh članov Božjega ljudstva za misijonsko sinodalnost.

12. *Sklepni dokument* usmerjajo evangelijske pripovedi o vstajenju. Naše razločevanje in naš dialog so navdihovali in spodbujali tek h grobu v velikonočnem jutru, prikazovanje Vstalega v dvorani zadnje večerje in na obali jezera. Klicali smo Svetega Duha – velikonočni dar in ga prosili, naj nas uči, kaj moramo storiti, in nam pokaže pot, po kateri naj gremo skupaj naprej. S tem dokumentom zasedanje priznava in pričuje, da je sinodalnost kot konstitutivna razsežnost Cerkve že del izkušnje mnogih naših skupnosti. Hkrati predlaga poti, po katerih je treba hoditi, prakse, ki jih je treba izvajati, in obzorja, ki jih je treba raziskati. Sveti oče, ki je sklical Cerkev na sinodo, bo povedal krajevnim cerkvam, zaupanim pastoralni skrbi škofov, kako naj nadaljujejo svojo pot, podprto z upanjem, ki »ne osramoti« (Rim 5,5).

I. DEL

SRCE SINODALNOSTI

Sveti Duh nas kliče k spreobrnjenju

*Prvi dan tedna je prišla Marija Magdalena navsezgodaj, ko je bila
še tema, h grobu in je videla, da je bil kamen odvaljen od groba.
Tedaj je stekla in prišla k Simonu Petru in k drugemu učencu,
ki ga je imel Jezus rad.*
Jn 20,1-2

13. V velikonočnem jutru srečamo tri učence: Marijo iz Magdale, Simona Petra in učenca, ki ga je Jezus ljubil. Vsak od njih išče Gospoda na svoj način; vsak ima svojo vlogo v svitu upanja. Marijo Magdaleno žene ljubezen, ki jo kot prvo pripelje h grobu. Peter in ljubljeni učenec, ki ju je obvestila, se odpravita h grobu; ljubljeni učenec teče v moči mladosti, išče s pogledom tistega, ki prvi zazna, vendar je sposoben prepustiti korak starejšemu, ki mu je bila zaupana naloga voditelja. Petra, obteženega z zatajitvijo Gospoda, čaka srečanje z usmiljenjem, katerega služabnik bo postal v Cerkvi. Marija ostane na vrtu, poklicana je po imenu, prepozna Gospoda, ki jo pošilja, da skupnosti učencev oznani njegovo vstajenje. Zato jo Cerkev priznava kot apostolko apostolov. Njihova odvisnost drug od drugega uteleša srce sinodalnosti.

14. Cerkev obstaja, da bi svetu pričevala o odločilnem zgodovinskem dogodku – Jezusovem vstajenju. Vstali prinaša svetu mir in nam daje dar svojega Duha. Živi Kristus je vir resnične svobode, temelj upanja, ki ne razočara, razodetje resničnega Božjega obličja in človekove končne usode. Evangeliji nam govorijo, da je za vstop v velikonočno vero in za to, da bi postali njeni pričevalci, treba prepoznati svojo notranjo praznino, temo strahu, dvoma in greha. Toda tisti, ki imajo v temi pogum, da gredo ven in iščejo, dejansko odkrijejo, da so iskani, poklicani po imenu, da jim je odpuščeno in da so poslani skupaj s svojimi brati in sestrami.

Cerkev – Božje ljudstvo, zakrament edinosti

15. Istovetnost Božjega ljudstva izhaja iz krsta v imenu Očeta, Sina in Svetega Duha. Uresničuje se kot klic k svetosti in misijonsko naročilo povabiti vse narode k sprejetju daru odrešenja (prim. Mt 28,18-19). Iz krsta, v katerem nas Kristus obleče vase (prim. Gal 3,27) in nas po Duhu prerodi (prim. Jn 3,5-6) v Božje otroke, se torej rodi sinodalna Cerkev v poslanstvu. Celotno krščansko življenje ima svoj izvor in obzorje v skrivnosti Svete Trojice, ki v nas prebuja dinamizem vere, upanja in ljubezni.

16. »Vendar je Bog hotel ljudi posvečevati in zveličati ne posamič in brez vsakršne medsebojne zveze, temveč jih je hotel narediti za ljudstvo, ki bi ga v resnici priznavalo in mu sveto služilo« (LG 9). Božje ljudstvo, ki je na poti v kraljestvo,

se nenehno hrani z evharistijo, izvorom občestva in edinosti: »Ker je en kruh, smo mnogi eno telo, vsi smo namreč deležni enega kruha« (1 Kor 10,17). Cerkev, ki se hrani z zakramentom Gospodovega telesa in krvi, je njegovo telo (prim. LG 7): »Vi pa ste Kristusovo telo in vsak zase udje« (1 Kor 12,27). Oživljena z milostjo je tempelj Svetega Duha (prim. LG 4). On je pravzaprav tisti, ki jo oživlja in gradi, ko nas vse dela za žive kamne duhovne zgradbe (prim. 1 Pt 2,5; LG 6).

17. Sinodalni proces nam je omogočil doživeti »duhovni okus« (EG 268) »biti Božje ljudstvo«, zbrano iz vseh plemen, jezikov, ljudstev in narodov, ki živijo v različnih okoljih in kulturah. To Božje ljudstvo ni nikoli zgolj skupek krščenih, temveč občestveni in zgodovinski subjekt sinodalnosti in poslanstva, ki še vedno roma v času in je že v občestvu z nebeško Cerkvijo. V različnih okoljih, v katerih so posamezne Cerkve zakoreninjene, Božje ljudstvo oznanja in pričuje o veselem oznanilu odrešenja; živi v svetu in za svet, hodi skupaj z vsemi narodi na zemlji, vstopa v dialog z njihovimi religijami in kulturami, v njih prepoznava semena Besede in napreduje proti Kraljestvu. Nas, ki smo vključeni v to ljudstvo po veri in krstu, podpirajo in spremljajo Devica Marija, »znamenje gotovega upanja in tolažbe« (LG 68), apostoli, tisti, ki so pričevali za svojo vero do te mere, da so dali svoje življenje, ter svetniki vseh časov in krajev.

18. V svetem Božjem ljudstvu, ki je Cerkev, je občestvo vernikov [lat. *communio Fidelium*] hkrati občestvo Cerkva [*communio Ecclesiarum*], ki se kaže v občestvu škofov [*communio*

Episcoporum] zaradi zelo starega načela, da je »Cerkev v škofu in škof v Cerkvi« (sv. Ciprijan, *Pismo* 66, 8). V službo tega mnogovrstnega občestva je Gospod postavil apostola Petra (prim. Mt 16,18) in njegove naslednike. Na podlagi petrinske službe je rimski škof »trajno in vidno počelo in temelj« (LG 23) edinosti Cerkve.

19. »V Božjem srcu imajo ubogi prednostno mesto« (EG 197), prav tako odrinjeni in izključeni, zato je tako tudi v srcu Cerkve. V njih krščanska skupnost srečuje obličje in telo Kristusa, ki je bil bogat, pa je zaradi nas postal ubog, da bi mi obogateli po njegovem uboštvu (prim. 2 Kor 8,9). Prednostna odločitev za uboge je notranja kristološki veri. Ubogi poznajo trpečega Kristusa neposredno (prim. EG 198), zato so glasniki odrešenja, ki so ga prejeli kot dar, in pričevalci veselja evangelija. Cerkev je poklicana biti uboga z ubogimi, ki pogosto predstavljajo večino vernikov, jim prisluhniti ter se skupaj z njimi naučiti prepoznavati karizme, ki jih prejemajo po Duhu, in jih obravnavati kot subjekte evangelizacije.

20. »Luč narodov je Kristus« (LG 1) in ta luč sije na obličju Cerkve, čeprav jo zaznamujeta krhkost človeškega stanja in zamegljenost greha. Kristus ji daje dar in odgovornost biti učinkovit kvas vezi, odnosov in bratstva človeške družine (prim. AG 2–4), ki v svetu pričuje o smislu in cilju njegove poti (prim. GS 3 in 42). To odgovornost prevzema v času, ki ga obvladujeta kriza soudeležbe, to je čutenja, da smo del in deležniki skupne usode, ter individualistično pojmovanje sreče in odrešenja. Njena poklicanost in preroško služenje (prim. LG 12)

vsebudeta pričevanje o načrtu Boga, da vse človeštvo združi s seboj v svobodi in občestvu. Cerkev, ki je »v skrivnosti že pričujoče Kristusovo kraljestvo« (LG 3), in »na zemlji predstavlja seme in začetek tega kraljestva« (LG 5), hodi zato skupaj z vsem človeštvom in se z vsemi močmi zavzema za človekovo dostojanstvo, skupno dobro, pravičnost in mir ter »hrepni po popolnem kraljestvu« (LG 5), ko bo Bog »vse v vsem« (1 Kor 15,28).

Zakramentalni temelji Božjega ljudstva

21. Sinodalna pot Cerkve nas je pripeljala do ponovnega odkritja, da ima raznolikost poklicanosti, karizem in služben temelj: »V enem Duhu smo bili namreč mi vsi krščeni v eno telo« (1 Kor 12,13). Krst je temelj krščanskega življenja, saj vsakogar uvaja v največji dar: biti Božji otroci, torej deležni Jezusovega odnosa z Očetom v Duhu. Nič ni višjega od tega dostojanstva, ki je v enaki meri dano vsakemu človeku in zaradi katerega smo oblečeni v Kristusa ter vcepljeni vanj kot mladike na trto. V imenu »kristjan«, ki ga imamo čast nositi, je vsebovana milost, ki je temelj našega življenja in nam omogoča, da hodimo skupaj kot bratje in sestre.

22. S krstom »je tudi sveto Božje ljudstvo soudeleženo pri Kristusovem preroškem delovanju in o njem živo pričuje predvsem z življenjem vere in ljubezni« (LG 12). Zaradi maziljenja s Svetim Duhom pri krstu (prim. 1 Jn 2,20.27) imajo vsi verniki čut za resnico evangelija, imenovan *sensus fidei*.

Gre za določeno sorodnost z Božjimi resničnostmi, ki temelji na dejstvu, da so krščeni v Svetem Duhu »postali deležni Božje narave« (DV 2). Iz te soudeležnosti izhaja sposobnost intuitivnega dojemanja tega, kar je v skladu z resnico razodetja v občestvu Cerkve. Zato je Cerkev prepričana, da se sveto Božje ljudstvo ne more motiti v verovanju, ko celota krščenih izrazi svoje splošno soglasje v zadevah vere in morale (prim. LG 12). Udejanjanja *sensus fidei* ne gre zamenjevati z javnim mnenjem. Vedno je pridruženo razločevanju pastirjev na različnih ravneh cerkvenega življenja, kot je izraženo v različnih korakih sinodalnega procesa. Njegov cilj je doseči tisto soglasje vernikov [lat. *consensus fidelium*], ki predstavlja »zanesljivo merilo za ugotavljanje, ali določen nauk ali praksa pripada apostolski veri« (MTK, *Sensus fidei v življenju Cerkve* (2014), št. 3).

23. S krstom so vsi kristjani soudeleženi pri *sensus fidei*. Zato slednji ni le načelo sinodalnosti, ampak tudi temelj ekumenizma. »Pot sinodalnosti, na kateri se Katoliška Cerkev nahaja, je in mora biti ekumenska, tako kot je ekumenska pot sinodalna« (Frančišek, *Nagovor njegovi svetosti Maru Awi III.*, 19. novembra 2022). Ekumenizem je najprej in predvsem stvar duhovne prenovе. Zahteva procese kesanja in zdravljenja spomina na pretekle rane, pa tudi pogum bratskega opominjanja v duhu evangeljske ljubezni. Na zasedanju so odmevala spodbudna pričevanja kristjanov iz različnih cerkvenih izročil, ki z nami delijo prijateljstvo, molitev, življenje ter prizadevanje za služenje ubogim in skrb za skupni dom. V nemalo predelih sveta je navzoč predvsem ekumenizem krvi: kristjani, ki pripadajo različnim cerkvam in skupnostim, skupaj darujejo

svoje življenje za vero v Jezusa Kristusa. Pričevanje njihovega mučeništva je zgovornejše od vseh besed – edinost prihaja z Gospodovega križa.

24. Krsta ni mogoče v celoti razumeti, če ne v okviru uvajanja v krščanstvo, to je poti, s katero nas Gospod po službi Cerkve in daru Svetega Duha uvaja v velikonočno vero ter nas vključuje v trinitarično in cerkveno občestvo. Ta pot pozna zelo različne oblike, ki so odvisne od starosti, v kateri se začne, različnih poudarkov, ki so lastni vzhodnim in zahodnim izročilom, ter posebnosti vsake krajevne Cerkve. Uvajanje posameznika poveže z najrazličnejšimi poklicanostmi in cerkvenimi službami. V njih se izraža obličje usmiljene Cerkve, ki svoje otroke uči hoditi tako, da hodi z njimi. Prisluhne jim in se ob odgovarjanju na njihove dvome in vprašanja bogati z novostjo, ki jo vsak človek prinese s svojo zgodovino in kulturo. V udejanjanju tega pastoralnega delovanja krščanska skupnost doživlja prvo obliko sinodalnosti, česar se pogosto niti ne zaveda popolnoma.

25. Zakrament birme v času krščanskega uvajanja obogati življenje vernikov s posebnim izlitjem Svetega Duha za pričevanje. Duh, ki je Jezusa napolnil (prim. Lk 4,1), ga mazilil in poslal oznanjat evangelij (prim. Lk 4,18), je isti Duh, ki se izliva na vernike kot pečat pripadnosti Bogu in kot maziljenje, ki posvečuje. Zato je birma, ki v življenju krščene osebe in skupnosti udejanja binkošno milost, dar neprecenljive vrednosti za obnovitev čudeža Cerkve, ki jo razvnama ogenj poslanstva, in ima pogum, da se poda na poti sveta, ter sposobnost, da jo

razumejo vsa ljudstva in vse kulture. Vsi verniki so poklicani, da prispevajo k temu zagonu s sprejemom karizem, ki jih Duh v izobilju podeljuje vsakemu posamezniku, ter se trudijo uporabljati jih s ponižnostjo in ustvarjalno iznajdljivostjo v službi Božjega kraljestva.

26. Obhajanje evharistije, zlasti ob nedeljah, je prvi in temeljni način zbiranja in srečevanja svetega Božjega ljudstva. Obhajanje evharistije »obenem označuje in uresničuje edinstvo Cerkve« (UR 2). V »polnem, zavestnem in dejavnem sodelovanju« (SC 14) vseh vernikov, v prisotnosti različnih služb in v predsedovanju škofa ali duhovnika je vidna krščanska skupnost, v kateri se uresničuje raznolika soodgovornost vseh za poslanstvo. Zato se Cerkev, Kristusovo telo, iz evharistije uči izražati edinstvo in mnogoterost: edinstvo Cerkve in mnogoterost evharističnih zborov; edinstvo zakramentalne skrivnosti in raznolikost liturgičnih obredov; edinstvo obhajanja in raznolikost poklicanosti, karizem in služb. Nič ne kaže bolj kot evharistija, da skladnost, ki jo ustvarja Duh, ni uniformiranost in da je vsak cerkveni dar namenjen skupni gradnji. Vsako obhajanje evharistije je tudi izraz želje in poziv k edinstvu vseh krščenih, ki še ni popolna in vidna. Kjer nedeljsko obhajanje evharistije ni mogoče, čeprav si ga želijo, se skupnost zbere k obhajanju besednega bogoslužja, kjer je Kristus prav tako navzoč.

27. Obstaja tesna povezava med *synaxis* [evharistični zbor] in *synodos*, med evharističnim in sinodalnim občestvom. V obeh se, čeprav v različnih oblikah, uresničuje Jezusova obljuba, da

bo navzoč tam, kjer sta dva ali so trije zbrani v njegovem imenu (prim. Mt 18,20). V okviru sinodalnih zasedanj obhajamo zedinjenje Kristusa z njegovo Cerkvijo po delovanju Duha. On je tisti, ki zagotavlja edinost Kristusovega cerkvenega telesa tako v evharističnem kot v sinodalnem zboru. Liturgija je poslušanje Božje besede in odgovor na njeno pobudo zaveze. Tudi sinodalno zasedanje je poslušanje iste Besede, ki odmeva tako v znamenjih časa kot v srcih vernikov, in odgovor, ki razpozna Božjo voljo, da bi jo uresničilo. Poglobitev povezave med liturgijo in sinodalnostjo bo vsem krščanskim skupnostim pomagala, da v raznolikosti svojih kultur in izročil sprejmejo načine praznovanja, ki razodevajo obličje sinodalne Cerkve. Zaradi tega prosimo za ustanovitev posebne študijske skupine, ki ji bo zaupano tudi preučevanje, kako naj obhajanje liturgije močnejše izraža sinodalnost. Ukvarjala se bo lahko tudi z oznanjevanjem znotraj liturgičnega obhajanja in z razvojem kateheze o sinodalnosti v mistagoškem ključu.

Pomen in razsežnosti sinodalnosti

28. Izraza »sinodalnost« in »sinodalni« izhajata iz starodavne in stalne cerkvene prakse zbiranja na sinodi. V izročilu vzhodnih in zahodnih Cerkva se beseda »sinoda« nanaša na institucije in dogodke, ki so imeli skozi čas različne oblike ter so vključevali številne subjekte. Vsem tem oblikam pa je v njihovi raznolikosti skupno zbiranje k pogovoru, razločevanju in odločanju. Zahvaljujoč izkušnjam zadnjih nekaj let je pomen teh izrazov bolj razumljen, še bolj pa živeti. Ti izrazi

se vedno bolj povezujejo z željo po Cerkvi, ki je bliže ljudem in bolj odnosna, ki je dom in Božja družina. Med sinodalnim procesom je dozorelo soglasje o pomenu sinodalnosti, ki je temelj tega dokumenta: sinodalnost je skupna hoja kristjanov s Kristusom in proti Božjemu kraljestvu v povezanosti z vsem človeštvom. Usmerjena je v poslanstvo in vključuje zbiranje na različnih ravneh cerkvenega življenja, medsebojno poslušanje, dialog, skupnostno razločevanje, oblikovanje soglasja kot izraza navzočnosti Kristusa v Duhu in sprejemanje odločitev v raznoliki soodgovornosti. Tako bolje razumemo, kaj pomeni, da je sinodalnost bistvena razsežnost Cerkve (prim. MTK, št. 1). Preprosto lahko povzamemo, da je sinodalnost pot duhovne preнове in reforme struktur, da bi Cerkev postala bolj soudeležena in misijonska, se pravi, da bi bila bolj sposobna hoditi z vsakim moškim in žensko ter izžarevati Kristusovo luč.

29. V Devici Mariji, materi Kristusa, Cerkve in človeštva, se v polni luči kažejo lastnosti sinodalne, misijonske in usmiljene Cerkve. Ona je res lik Cerkve, ki posluša, moli, premišljuje, se pogovarja, spremlja, presoja, odloča in deluje. Od nje se učimo umetnosti poslušanja, pozornosti za Božjo voljo, poslušnosti Božji besedi, sposobnosti razumevanja potreb ubogih, poguma, da se odpravimo na pot, ljubezni, ki pomaga, pesmi hvale in radosti v Duhu. Zato je, kot je dejal sv. Pavel VI., »de-lovanje Cerkve v svetu kot podaljšek Marijinega skrbništva« (MC 28).

30. Sinodalnost označuje tri različne vidike cerkvenega življenja.

- a. Najprej se nanaša na »poseben slog, ki opredeljuje življenje in poslanstvo Cerkev ter izraža njeno naravo skupne poti in zbiranja v občestvo Božjega ljudstva, ki ga je Gospod Jezus v moči Svetega Duha poklical, da bi oznanjalo evangelij. Izražati se mora v rednem načinu življenja in delovanja Cerkev. Ta *modus vivendi et operandi* se uresničuje v skupnem poslušanju Besede in obhajanju evharistije, bratskem občestvu in soodgovornosti ter v soudeležbi celotnega Božjega ljudstva na različnih ravneh in v razlikovanju raznih služb in vlog v njenem življenju in poslanstvu« (MTK, št. 70a).
- b. Drugič: »V posebnem in določenem smislu sinodalnost s teološkega in kanoničnega vidika označuje tiste *cerkvene strukture* in *procese*, v katerih se sinodalna narava Cerkev izraža na institucionalni ravni ter analogno na raznih ravneh njenega uresničevanja: krajevni, pokrajinski, vesoljni. Te strukture in procesi so v službi verodostojnega razločevanja Cerkev, ki je poklicana pokazati smer, ki ji je treba slediti v poslušanju Svetega Duha« (MTK, št. 70b).
- c. Tretjič: Sinodalnost označuje »natančen potek tistih *sinodalnih dogajanj*, v katere je Cerkev sklicana s strani pristojne oblasti in po posebnih postopkih cerkvenega prava, tako da na različne načine vključi na krajevni, pokrajinski in vesoljni ravni celotno Božje ljudstvo pod vodstvom škofov v zbornem in hierarhičnem občestvu z rimskim škofom, da bi razločevala svojo pot in posebna vprašanja ter sprejela odločitve in usmeritve za dosego svojega evangelizacijskega poslanstva« (MTK, št. 70c).

31. V kontekstu koncilske ekleziologije Božjega ljudstva pojem občestvenosti izraža globinsko jedro skrivnosti in poslanstva Cerkve, ki ima v obhajanju evharistije svoj vir in vrhunec, to je združitev z Bogom, Trojico, in edinost med ljudmi, ki se uresničuje v Kristusu po Svetem Duhu. Na tej osnovi sinodalnost »kaže na poseben način življenja in delovanja Cerkve, Božjega ljudstva, ki na konkreten način razodeva in uresničuje svoje občestveno bivanje kot 'hojo skupaj', z združevanjem v skupnosti in dejavno soudeleženostjo vseh svojih članov v njenem evangelizacijskem poslanstvu« (MTK, št. 6).

32. Sinodalnost ni sama sebi namen, ampak je usmerjena v poslanstvo, ki ga je Kristus v Duhu zaupal Cerkvi. Evangelizacija je »bistveno poslanstvo Cerkve, /.../ je Cerkvi lastna milost in poklicanost, njena globoka identiteta« (EN 14). Krajevne cerkve in celotna Cerkev s tem, ko je blizu vsem brez razlike, ko oznanja in uči, krščuje, obhaja evharistijo in zakrament sprave, konkretno odgovarja na Gospodovo zapoved oznanjati evangelij vsem narodom (prim. Mt 28,19-20; Mr 16,15-16). Sinodalnost z vrednotenjem vseh karizem in služb omogoča Božjemu ljudstvu, da oznanja in pričuje o evangeliju ženskam in moškim vseh krajev in časov ter tako postaja »vidni zakrament« (LG 9) bratstva in edinosti v Kristusu, ki ju želi Bog. Sinodalnost in poslanstvo sta notranje povezana: poslanstvo razsvetljuje sinodalnost, sinodalnost pa spodbuja poslanstvo.

33. Oblast pastirjev »je poseben dar Duha Kristusa Glave za gradnjo celotnega telesa« (MTK, št. 67). Ta dar je povezan z zakramentom svetega reda, ki tiste, ki ga prejmejo, upodobi

po Kristusu Glavi, Pastirju in Služabniku, ter jih postavi v službo svetega Božjega ljudstva, da bi varovali apostolskost oznanjevanja in spodbujali cerkveno občestvo na vseh ravneh. Sinodalnost ponuja »najprimernejši interpretativni okvir za razumevanje same hierarhične službe« (Frančišek, *Govor ob 50. obletnici ustanovitve škofovske sinode*, 17. oktobra 2015) in nalogo, ki jo Kristus v Svetem Duhu zaupa pastirjem, postavlja v pravo perspektivo. Zato vabi vso Cerkev, vključno s tistimi, ki uresničujejo oblast, k spreobrnjenju in prenovi.

Edinost kot skladnost

34. »Človek, bitje duhovne narave, se uresničuje v medosebnih odnosih. Čim bolj pristno jih živi, tem bolj zori tudi njegova osebna istovetnost. Človek si ne dviguje cene, ko se zapira vase, temveč tako, da vzpostavlja odnose z drugimi ljudmi in z Bogom. Takšna razmerja postajajo torej temeljnega pomena« (CV 53). Za sinodalno Cerkev je značilno, da je prostor, kjer se odnosi lahko razvijajo zaradi medsebojne ljubezni, nove zapovedi, ki jo je Jezus zapustil svojim učencem (prim. Jn 13,34-35). V vse bolj individualističnih kulturah in družbah lahko Cerkev, »ljudstvo, zbrano v edinosti Očeta in Sina in Svetega Duha« (LG 4), pričuje o moči odnosov, utemeljenih v Trojici. Razlike v poklicanosti, starosti, spolu, poklicu, stanu in družbeni pripadnosti, ki so prisotne v vsaki krščanski skupnosti, ponujajo vsakomur srečanje z drugačnostjo, ki je nujno potrebna za osebno zorenje.

35. Predvsem v družini, ki bi jo s koncilom lahko imenovali »domača Cerkev« (LG 11), se uresničuje bogastvo odnosov med ljudmi, združenimi v različnosti značajev, starosti in vlog. Zato so družine privilegiran prostor za učenje in izvajanje bistvenih praks sinodalne Cerkve. Kljub trenjem in trpljenju, ki jih družine doživljajo, se tam učimo izmenjevati dar ljubezni, zaupanja, odpuščanja, sprave in razumevanja. V družini se naučimo, da imamo vsi enako dostojanstvo, da smo ustvarjeni za medsebojne odnose, da moramo biti slišani in smo sposobni poslušati, skupaj razločevati in odločati, sprejemati in izvajati oblast z ljubeznijo, biti soodgovorni in dajati obračun za svoja dejanja. »Družina humanizira ljudi z odnosi 'mi' in hkrati spodbuja legitimne različnosti vsakega posameznika« (Frančišek, *Nagovor soudeležencem plenarnega zasedanja Papeške akademije za družbene vede*, 29. aprila 2022).

36. Sinodalni proces je pokazal, da Sveti Duh v Božjem ljudstvu nenehno prebujata veliko različnih karizem in služb. »Tudi pri gradnji Kristusovega telesa obstaja raznolikost udov in opravil. En Duh je, ki v korist Cerkve svoje raznovrstne darove razdeljuje v skladu s svojim bogastvom in potrebami služb (prim. 1 Kor 12,11)« (LG 7). Podobno se je pojavila težnja po razširitvi možnosti soudeležbe in uveljavljanja raznolike soodgovornosti vseh krščenih, moških in žensk. V zvezi s tem pa je bila izražena žalost zaradi pomanjkanja soudeležbe številnih članov Božjega ljudstva na tej poti cerkvene prenovе in zaradi vsesplošne utrujenosti, da bi v polnosti živeli zdrave odnose med moškimi in ženskami, med generacijami ter med ljudmi in skupinami, ki pripadajo različnim kulturnim istovetnostim

in izhajajo iz različnih družbenih razmer, zlasti med revnimi in izključenimi.

37. Poleg tega je sinodalni proces izpostavil duhovno dediščino krajevnih cerkva, v katerih prebiva in iz katerih je oblikovana Katoliška Cerkev, ter potrebo po izražanju njihovih izkušenj. V moči veseljnosti »prinašajo posamezni deli svoje darove drugim in celotni Cerkvi. Tako se celota in posamezni deli krepijo iz skupne medsebojne povezanosti vseh in v složnem prizadevanju za polnost edinosti« (LG 13). Služba Petrovega naslednika »zagotavlja legitimno raznolikost in hkrati skrbi, da posebnosti ne le ne škodujejo edinosti, ampak ji služijo« (*Prav tam*; prim. AG 22).

38. Celotna Cerkev je bila vedno različnost narodov in jezikov, cerkva s posebnimi obredi, ureditvami ter teološko in duhovno dediščino, poklici, karizmami in službami v korist vseh. Edinost te raznolikosti prinašata Kristus, temeljni kamen, in Duh, učitelj skladnosti. To edinost v različnosti natančno označuje veseljnost Cerkve. Njeno znamenje je mnoštvo cerkva *sui iuris*, katerih bogastvo je poudaril sinodalni proces. Zasedanje spodbuja nadaljnjo pot srečanj, medsebojnega razumevanja in izmenjave darov, ki hranijo občestvo Cerkve cerkva.

39. Sinodalna prenova spodbuja vrednotenje kontekstov kot prostor, kjer je navzoč in se uresničuje Božji klic, namenjen vsem, da bi bili del njegovega ljudstva, tistega Božjega kraljestva, ki je »pravičnost, mir in veselje v Svetem Duhu« (Rim 14,17). Tako lahko različne kulture dojamajo edinost, ki

leži v osnovi njihove pluralnosti, in se odprejo možnosti za izmenjavo darov. »Edinost Cerkve ni uniformiranost, ampak organska vključitev legitimnih različnosti« (NMI 46). Raznolikost izrazov odrešenskega sporočila preprečuje, da bi ga omejili na eno samo razumevanje življenja Cerkve ter teoloških, liturgičnih, pastoralnih in disciplinarnih oblik, v katerih se izraža.

40. Vrednotenje okoliščin, kultur in raznolikosti ter odnosov med njimi je ključ za rast sinodalne Cerkve v poslanstvu, ki se po vzgibu Svetega Duha približuje vidni edinosti kristjanov. Ponovno potrjujemo prizadevanje Katoliške Cerkve, da bo nadaljevala in okrepila ekumensko pot z drugimi kristjani na podlagi našega skupnega krsta in kot odgovor na poziv, naj skupaj živimo občestvo in edinost med učenci, za katero je Kristus molil pri zadnji večerji (prim. Jn 17,20-26). Zasedanje z veseljem in hvaležnostjo pozdravlja napredek v ekumenskih odnosih v zadnjih šestdesetih letih, dokumente dialoga in izjave, ki izražajo skupno vero. Sodelovanje delegatov bratskih skupnosti je obogatilo delo zasedanja in z veseljem pričakujemo nadaljnje korake na poti k polnemu občestvu v moči prejetih sadov ekumenske poti v cerkvenih prizadevanjih.

41. Kristjani po vsem svetu živijo skupaj z ljudmi, ki niso krščeni in služijo Bogu v drugih religijah. Zanje slovesno molimo pri liturgiji velikega petka, z njimi sodelujemo in si prizadevamo graditi boljši svet ter skupaj z njimi prosimo edinega Boga, naj svet reši zla, ki ga pesti. Dialog, srečanje in izmenjavo darov, značilnih za sinodalno Cerkev, smo poklicani odpreti za

odnose z drugimi verskimi izročili z namenom »vzpostavljanja prijateljstva, miru, skladnosti ter izmenjave moralnih in duhovnih vrednot in izkušenj v duhu resnice in ljubezni« (Kato-liška škofovska konferenca Indije, *Odgovor Cerkve v Indiji na izzive sedanjosti*, 9. marca 2016, povzeto po FT 271). V nekaterih regijah so kristjani, ki sodelujejo pri vzpostavljanju bratskih odnosov z ljudmi drugih veroizpovedi, deležni preganjanja. Udeleženci zasedanja jih spodbujamo, naj v svojih prizadevanjih vztrajajo z upanjem.

42. Množica religij in kultur, raznolikost duhovnih in teoloških izročil, raznolikost darov in nalog Duha v skupnosti, pa tudi raznolikost starosti, spola in socialnih pripadnosti v Cerkvi so povabilo, da vsakdo prepozna in sprejme svojo delnost, se odreče zahtevi, da bi bil v središču, ter se odpre sprejemanju drugih pogledov. Vsak je nosilec posebnega in nepogrešljivega prispevka k dopolnitvi skupnega dela. Sinodalno Cerkev lahko opišemo s podobo orkestra: raznolikost instrumentov je nujna za lepoto in ubranost glasbe, znotraj katerih glas vsakega ohranja svoje posebnosti v službi skupnega poslanstva. Tako se kaže skladnost, ki jo v Cerkvi ustvarja Duh, ki je poosebljena ubranost (prim. sv. Bazilij, *O psalmu 29.1; O Svetem Duhu XVI, 38*).

Sinodalna duhovnost

43. Sinodalnost je predvsem duhovna naravnost, ki prežema vsakdanje življenje krščenih in vse vidike poslanstva Cerkve. Sinodalna duhovnost izhaja iz delovanja Svetega Duha.

Zanjo so potrebni poslušanje Božje besede, kontemplacija, tišina in spreobrnjenje srca. Kot je dejal papež Frančišek v uvodnem nagovoru tega drugega zasedanja, je »Sveti Duh zanesljiv vodnik in naša prva naloga je, da se naučimo razločevati njegov glas, saj govori v vseh in v vseh stvareh«. Sinodalna duhovnost zahteva tudi askezo, ponižnost, potrpežljivost ter pripravljenost odpuščati in sprejemati odpuščanje. S hvaležnostjo in ponižnostjo sprejema različne darove in naloge, ki jih Sveti Duh deli za služenje enemu Gospodu (prim. 1 Kor 12,4-5). To počne brez ambicij ali zavisti, brez želje po prevladi ali nadzoru ter goji enaka čustva kot Jezus Kristus, ki je »sam sebe izpraznil tako, da je prevzel podobo služabnika« (Flp 2,7). Sadove prepoznamo, ko je vsakdanje življenje Cerkve zaznamovano z edinostjo in skladnostjo v raznolikosti. Na poti pristne duhovnosti nihče ne more napredovati sam. Kot posamezniki in kot skupnost potrebujemo spremstvo in podporo, vključno z vzgojo in duhovnim vodstvom.

44. Prenova krščanske skupnosti je mogoča le, če priznamo prvenstvo milosti. Če ni osebne in skupnostne duhovne globine, je sinodalnost omejena le na učinkovito organiziranost. Poklicani smo, da sadov osebne duhovne izkušnje ne prevajamo le v skupnostne procese, temveč da globlje izkusimo, kako je uresničevanje nove zapovedi medsebojne ljubezni prostor in oblika srečanja z Bogom. V tem smislu sinodalna perspektiva, ki se opira na bogato duhovno dediščino izročila, prispeva k prenovi njenih oblik: molitve, odprtosti za soudeležbo, skupnega razločevanja, misijonske energije, ki se rojeva iz medsebojne izmenjave in izžareva kot služenje.

45. Pogovor v Duhu je orodje, ki kljub svojim omejitvam omogoča poslušanje in razločevanje, »kaj Duh govori Cerkvam« (Raz 2,7). Njegovo udejanjanje je sprožalo veselje, čudenje in hvaležnost ter je bilo doživeto kot pot prenove, ki preoblikuje posameznike, skupine in Cerkev. Beseda »pogovor« izraža nekaj več kot le dialog: skladno prepleta misli in čustva ter ustvarja skupni življenjski prostor. Zato lahko rečemo, da gre pri pogovoru za spreobrnjenje. Gre za antropološko danost, ki jo najdemo pri različnih ljudstvih in kulturah, ki jih združuje praksa solidarnega združevanja, da bi razpravljali in odločali o vprašanjih, ki so za skupnost bistvenega pomena. Milost uresničuje to človeško izkušnjo: »pogovor v Duhu« pomeni živeti izkušnjo izmenjave v luči vere in iskanja Božje volje v evangelijskem ozračju, v katerem lahko Sveti Duh da slišati svoj nezamenljivi glas.

46. Na vseh stopnjah sinodalnega procesa je bila izražena potreba po ozdravitvi, spravi in ponovni vzpostavitvi zaupanja v Cerkvi in družbi, zlasti po preštevilnih škandalih, povezanih z zlorabami. Cerkev je poklicana, da v središče svojega življenja in delovanja postavi dejstvo, da smo v Kristusu po krstu zaupani drug drugemu. Priznanje te globoke resničnosti postane sveta dolžnost, ki nam omogoča priznanje napak in ponovno vzpostavitev zaupanja. Hoja po tej poti je dejanje pravičnosti in misijonsko prizadevanje Božjega ljudstva v našem svetu ter dar, ki ga moramo izprositi od zgoraj. Želja, da bi še naprej hodili po tej poti, je sad sinodalne prenove.

Sinodalnost kot družbena preroškost

47. Sinodalni slog, prežet s ponižnostjo, lahko naredi Cerkev za preroški glas v današnjem svetu. »Sinodalna Cerkev je kot zastava, dvignjena med narodi (prim. Iz 11,12)« (Francišek, *Nagovor ob 50. obletnici ustanovitve škofovske sinode*, 17. oktobra 2015). Živimo v dobi, ki jo zaznamujejo vse večja neenakost, naraščajoče razočaranje nad tradicionalnimi modeli upravljanja, razočaranje nad delovanjem demokracije, vse močnejše avtorske in diktatorske težnje, prevlada tržnega modela brez upoštevanja ranljivosti ljudi in stvarstva ter skušnjava reševanja konfliktov s silo namesto z dialogom. Pristno udejanjanje sinodalnosti omogoča kristjanom, da razvijejo kulturo, sposobno kritične preroškosti v odnosu do prevladujočega mišljenja, in tako ponudijo poseben prispevek k iskanju odgovorov na številne izzive, s katerimi se soočajo sodobne družbe, ter k ustvarjanju skupnega dobrega.

48. Sinodalni način življenja odnosov je oblika pričevanja v družbi. Poleg tega pa odgovarja tudi na človekovo potrebo po sprejetosti in priznanju v konkretni skupnosti. Predstavlja izziv za vse večjo izoliranost ljudi in kulturni individualizem, ki ga je pogosto prevzela tudi Cerkev, ter nas poziva k medsebojni skrbi, soodvisnosti in soodgovornosti za skupno dobro. Prav tako je izziv za pretiran družbeni komunitarizem, ki ljudi duši in jim ne dopušča, da bi bili subjekti lastnega razvoja. Pripravljenost prisluhniti vsem, zlasti ubogim, je v ostrem nasprotju s svetom, v katerem koncentracija moči izloči revne, potisnjene na rob, manjšine in zemljo, naš skupni dom. Sinodalnost in

celostna ekologija upoštevat perspektivo odnosov in vztrajata pri nujnosti skrbi zanje, zato ustrezata druga drugi in se dopolnjujeta v načinu uresničevanja poslanstva Cerkve v sodobnem svetu.

II. DEL

SKUPAJ V ČOLNU

Spreobrnjenje odnosov

*Simon Peter, Tomaž, ki se imenuje Dvojček, Natanael iz Kane
Galilejske, Zebedejeva sinova in dva druga izmed njegovih
učencev so bili skupaj. Simon Peter jim je rekel: »Ribe grem lovit.«
Rekli so mu: »Tudi mi gremo s teboj.«
Jn 21,2-3*

49. Vse se je začelo ob Tiberijskem jezeru. Peter, Andrej, Jakob in Janez so zapustili čoln in mreže ter se odpravili za Jezusom. Po veliki noči je jezero spet postalo začetek poti. Ponoči je na obali prišlo do pogovora: »Ribe grem lovit.« »Tudi mi gremo s teboj.« Tudi sinodalna pot se je začela tako: slišali smo vabilo Petrovega naslednika in ga sprejeli; odpravili smo se z njim in za njim. Skupaj smo molili, premišljevali, se trudili in pogovarjali. Predvsem pa smo izkusili, da odnosi vzdržujejo življenjsko moč Cerkve in oživljajo njene strukture. Sinodalna Cerkev, ki je misijonska, mora obnoviti oboje.

Novi odnosi

50. Ves čas sinode in na vseh zemljepisnih širinah se je pojavljala zahteva po Cerkvi, ki bi bila bolj sposobna krepiti odnose: z Gospodom, med moškimi in ženskami, v družinah, skupnostih, med vsemi kristjani, med družbenimi skupinami, med religijami, s stvarstvom. Mnogi so izrazili presenečenje nad tem, da so bili izzvani, in veselje, da so v skupnosti lahko izrazili svoje mnenje. Prav tako ni manjkalo tistih, ki so delili trpljenje zaradi občutka izključenosti ali tudi obsojanja zaradi stanja njihovega zakona, istovetnosti in spolnosti. Želja po pristnejših in bolj pomenljivih odnosih ne izraža le želje po pripadnosti povezani skupini, ampak ustreza globokemu verskemu zavedanju: evangelijska kakovost odnosov v skupnosti je odločilna za pričevanje, ki ga je Božje ljudstvo poklicano dajati v zgodovini. »Po tem bodo vsi spoznali, da ste moji učenci, če boste imeli ljubezen med seboj« (Jn 13,35). Odnosi, ki jih je obnovila milost, in gostoljubnost, ponujena najmanjšim v skladu z Jezusovim naukom, so najbolj zgovorno znamenje delovanja Svetega Duha v skupnosti učencev. Da bi bili sinodalna Cerkev, je torej potrebno resnično spreobrnjenje odnosov. Iz evangelija se moramo ponovno naučiti, da skrb za odnose ni strategija ali orodje za večjo organizacijsko učinkovitost, ampak je način, kako se je Bog Oče razodel v Jezusu in v Duhu. Ko naši odnosi, tudi v svoji krhkosti, izžarevajo Kristusovo milost, Očetovo ljubezen in občestvo Duha, takrat s svojim življenjem izpovedujemo vero v Boga, ki je Trojica.

51. Pot spreobrnjenja, ki je potrebna, lahko načrtamo, če gledamo na evangelije in se naučimo sprejeti Jezusove države za svoje. Evangeliji nam Jezusa »predstavljajo kot tistega, ki nenehno posluša ljudi, ki prihajajo k njemu na poteh Svete dežele« (DDC 11). Ne glede na to, ali je šlo za moške ali ženske, Jude ali pogane, učitelje postave ali mitničarje, pravične ali grešnike, berače, slepe, gobavce ali bolnike, ni Jezus nikogar odslovil, ne da bi se ustavil in mu prisluhnil ter se začel pogovarjati z njim. Očetovo obličje je razkril tako, da je vsakemu človeku prišel naproti v njegovi zgodovini in svobodi. Iz poslušanja potreb in vere ljudi, ki jih je srečal, so izhajale besede in kretnje, ki so prenovile njihova življenja in odprle pot ozdravljenim odnosom. Jezus je Mesija, ki »gluhim daje, da slišijo in nemim, da govorijo« (Mr 7,37). Od nas, svojih učencev, zahteva, da ravnamo enako. Z milostjo Svetega Duha nam daje moč, da svoje srce oblikujemo po njegovem: le »srce omogoča vsako pristno vez, kajti odnos, ki ni zgrajen s srcem, ne more premagati razdrobljenosti individualizma« (DN 17). Ko prisluhnemo svojim bratom in sestram, smo soudeleženi v držbi, s katero Bog v Jezusu Kristusu prihaja naproti vsakemu od njih.

52. Potreba po spreobrnjenju v odnosih nedvoumno zadeva odnose med moškimi in ženskami. Dinamičnost odnosov je vpisana v našo ustvarjenost. Spolna razlika je osnova človeške odnosnosti. »Bog je ustvaril človeka po svoji podobi; po Božji podobi ga je ustvaril, moža in ženo ju je ustvaril« (1 Mz 1,27). V Božjem načrtu ta izvorna razlika ne pomeni neenakosti med moškim in žensko. V novem stvarjenju je

ponovno razložena v luči dostojanstva krsta: »Kajti vsi, ki ste bili krščeni v Kristusa, ste oblekli Kristusa. Ni ne Juda ne Grka, ni ne sužnja ne svobodnjaka, ni ne moškega ne ženske: kajti vsi ste eden v Kristusu Jezusu« (Gal 3,27-28). Kot kristjani smo poklicani, da to različnost, ki je Božji dar in vir življenja, sprejmemo in spoštujemo na različne načine in v različnih kontekstih, v katerih se izraža. Ko skušamo živeti v odnosih, ki spoštujejo enako dostojanstvo in vzajemnost med moškimi in ženskami, pričujemo o evangeliju. Med sinodalnim procesom so se ponavljali izrazi bolečine in trpljenja žensk iz vseh pokrajin in celin, tako laikinj kot posvečenih oseb, ki razkrivajo, kako pogosto nam opisano ne uspeva.

V pluralnih okoljih

53. Klic k prenovi odnosov v Gospodu Jezusu odmeva v številnih okoljih, v katerih živijo njegovi učenci in opravljajo poslanstvo Cerkve. Vsak od njih vsebuje svojevrstno bogastvo, ki ga je treba upoštevati in je povezano s pluralizmom kultur. Vendar pa vsi, čeprav na različne načine, nosijo znamenja izkrivljene logike odnosov, ki je včasih v nasprotju z logiko evangelija. V zgodovini se je zaprtost v odnosih strnila v resnične strukture greha (prim. SRS 36), ki vplivajo na način razmišljanja in delovanja ljudi. Ustvarjajo predvsem blokade in strahove, s katerimi se moramo soočiti in skozi katere moramo iti, da bi stopili na pot spreobrnjenja odnosov.

54. V tej dinamiki je zakoreninjeno zlo, ki pesti naš svet, začenši z vojnam in oboroženimi spopadi ter utvaro, da je pravičen mir mogoče doseči z orožjem. Prav tako je smrtonosno prepričanje, da je mogoče vse stvarstvo, celo ljudi, po mili volji izkoriščati za dobiček. Posledica tega so številne in različne ovire, ki ločujejo ljudi celo v krščanskih skupnostih in omejujejo njihove možnosti v primerjavi z drugimi: neenakost med moškimi in ženskami, rasizem, kastna delitev, diskriminacija ljudi s posebnimi potrebami, kršenje pravic vseh vrst manjšin, nepripravljenost sprejeti migrante. Celotno do zmlje, naše sestre in matere (prim. LS 1), kaže znake preloma, ki ogroža življenja nešteti skupnosti, zlasti v najbolj osiromašenih regijah, če ne celo celotnih narodov in morda celotnega človeštva. Najbolj radikalna in dramatična je zaprtost do samega človeškega življenja, kar vodi v zavračanje otrok že v materinem telesu, in ostarelih.

55. Mnogo zla, ki pesti naš svet, je tudi v Cerkvi. Kriza zlorab je v svojih raznolikih in tragičnih pojavnih oblikah žrtvam in preživelim ter njihovim skupnostim prinesla nepopisno in pogosto dolgotrajno trpljenje. Cerkev mora s posebno pozornostjo in občutljivostjo prisluhniti glasu žrtev in preživelih spolnih, duhovnih, gospodarskih, institucionalnih zlorab in zlorab oblasti ter zlorab vesti s strani duhovnikov ali oseb v cerkvenih službah. Poslušanje je temeljni element na poti k ozdravitvi, kesanju, pravičnosti in spravi. V dobi, ki doživlja globalno krizo zaupanja in spodbuja ljudi, da živijo v nezaupanju in sumničenju, mora Cerkev priznati svoje pomanjkljivosti, ponižno prositi za odpuščanje, skrbeti za žrtve, zagotoviti

preventivna orodja in si prizadevati za ponovno vzpostavitev medsebojnega zaupanja v Gospodu.

56. Poslušanje tistih, ki trpijo zaradi izključenosti in odrinjenosti, krepi zavest Cerkve, da je del njenega poslanstva prevzeti breme teh ranjenih odnosov, da bi jih Gospod, Živi, ozdravil. Le tako je lahko »nekak zakrament, to je znamenje in orodje za notranjo zvezo z Bogom ter za edinstvo vsega človeškega rodu« (LG 1). Hkrati nam odprtost do sveta omogoča, da odkrijemo, da je Duh v vsakem kotičku planeta, v vsaki kulturi in v vsaki človeški skupini zasejal semena evangelija. Ta obrodijo sadove v sposobnosti živeti zdrave odnose, gojiti medsebojno zaupanje in odpuščanje, premagati strah pred različnostjo in obuditi v življenje gostoljubne skupnosti, spodbujati gospodarstvo, ki bo pozorno do ljudi in planeta, spraviti se po konfliktu. Zgodovina nam je zapustila številne spore, ki so nastali tudi v imenu verske pripadnosti in so spodkopavali verodostojnost samih religij. Vir trpljenja je škandal razdora med krščanskimi skupnostmi, sovraštvo med brati in sestrami, ki so prejeli isti krst. Upanje prinaša obnovljena izkušnja ekumenskega zagona, ki spremlja sinodalno pot in je eno od znamenj spreobrnjenja odnosov.

Karizme, poklici in službe za poslanstvo

57. Kristjani so osebno ali v okviru skupnosti poklicani, da rodovitno uporabijo darove, ki jih Duh podeljuje, da bi pričevali in oznanjali evangelij. »Različni so milostni darovi,

isti pa je Duh. In različna so služenja, isti pa je Gospod. In različna so dela, isti pa je Bog, ki dela vse v vseh. Vsakemu pa se daje razkritje Duha v korist vseh» (1 Kor 12,4-7). V krščanski skupnosti so vsi krščeni obogateni z darovi, ki jih lahko delijo, vsak v skladu s svojo poklicanostjo in življenjskimi okoliščinami. Različne poklicanosti v Cerkvi so pravzaprav mnogoteri izrazi ene krstne poklicanosti k svetosti in poslanstvu. Raznolikost karizem, ki izvira iz svobode Svetega Duha, je namenjena edinosti Kristusovega cerkvenega telesa (prim. LG 32) in poslanstvu v različnih krajih in kulturah (prim. LG 12). Ti darovi niso izključna last tistih, ki jih prejmejo in uresničujejo, niti ne morejo biti razlog, da bi jih zahtevali zase ali za neko skupino. Tudi z ustrezno poklicno pastoralo so poklicani, da z njimi prispevajo tako k življenju krščanske skupnosti kot k razvoju družbe v njenih mnogoterih razsežnostih.

58. Vsaka krščena oseba odgovarja na zahteve poslanstva v okoliščinah, v katerih živi, in deluje po svojih nagnjenjih in sposobnostih ter tako izraža svobodo Duha, ki podeljuje svoje darove. Zaradi te dinamike v Duhu lahko Božje ljudstvo z zaznavanjem stvarnosti, v kateri živi, odkriva nova področja prizadevanja in nove načine izpolnjevanja svojega poslanstva. Kristjane, ki v različnih vlogah – tako v družini in drugih življenjskih stanovih, na delovnem mestu in v poklicih, v civilni ali politični, družbeni ali ekološki zavzetosti, pri razvijanju kulture, ki jo navdihuje evangelij, kot pri evangelizaciji kulture digitalnega okolja – hodijo po poteh sveta in v svojih življenjskih okoljih oznanjajo evangelij, s svojimi darovi podpira Sveti Duh.

59. Ti kristjani prosijo Cerkev, naj jih ne pusti samih, marveč naj jim da čutiti, da so poslani in jih podpira. Prosijo, da bi prejeli kruh Besede in evharistije ter bratske vezi skupnosti. Prosijo, naj se njihovo prizadevanje prepozna za to, kar je: delovanje Cerkve v moči evangelija in ne kot zasebna izbira. Nazadnje prosijo, naj skupnost spremlja tiste, ki jih je njihovo pričevanje pritegnilo k evangeliju. V misijonski sinodalni Cerkvi bodo skupnosti pod vodstvom svojih pastirjev lahko pošiljale in podpirale tiste, ki so jih poslale. Zato bodo zasnovane predvsem v službi poslanstva, ki ga verniki opravljajo v družbi, v družinskem in poklicnem življenju, ne da bi se osredotočale izključno na dejavnosti, ki potekajo znotraj njih, in na njihove organizacijske potrebe.

60. V moči krsta imajo moški in ženske v Božjem ljudstvu enako dostojanstvo. Kljub temu se ženske še vedno soočajo z ovirami pri doseganju večjega priznanja svojih karizem, poklicanosti in svojega mesta na različnih področjih življenja Cerkve, kar škodi služenju skupnemu poslanstvu. Sveto pismo priča o pomembni vlogi številnih žensk v zgodovini odrešenja. Neki ženski, Mariji iz Magdale, je bilo zaupano prvo oznanilo o vstajenju; na binkoštni dan je bila Marija, Božja Mati, navzoča v dvorani zadnje večerje skupaj s številnimi drugimi ženskami, ki so sledile Gospodu. Pomembno je, da navedeni svetopisemski odlomki najdejo ustrezno mesto v liturgičnih lekcionarjih. Nekateri ključni trenutki v zgodovini Cerkve potrjujejo bistven prispevek žensk, ki jih je vodil Duh. Ženske predstavljajo večino obiskovalcev cerkva in so pogosto prve priče vere v družinah. Dejavne so v življenju majhnih krščanskih skupnosti in

župnij, vodijo šole, bolnišnice in zavetišča, vodijo pobude za spravo ter spodbujanje človekovega dostojanstva in družbene pravičnosti. Ženske prispevajo k teološkemu raziskovanju in so prisotne na odgovornih položajih v ustanovah, povezanih s Cerkvijo, v škofijskih kurijah in rimski kuriji. Ženske so tudi na nekaterih vodilnih položajih ali vodijo skupnosti. To zasedanje poziva k polnemu uresničevanju vseh možnosti, ki jih glede vloge žensk že predvideva veljavna zakonodaja, zlasti tam, kjer še niso izkoriščene. Nobenega razloga ni, da ženske ne bi prevzele vodilnih vlog v Cerkvi: kar prihaja od Svetega Duha, se ne da ustaviti. Odprto ostaja tudi vprašanje dostopa žensk do diakonske službe. V zvezi s tem je potrebno nadaljnje razločevanje. Zasedanje tudi poziva, naj se več pozornosti nameni jeziku in podobam, ki se uporabljajo pri pridiganju, poučevanju, katehezi in pripravi uradnih cerkvenih dokumentov, pri čemer naj se več prostora nameni prispevku svetnic, teologinj in mistikinj.

61. V krščanski skupnosti je treba posebno pozornost nameniti otrokom: ne le da jih je treba spremljati na poti odrasčanja, ampak lahko veliko dajo skupnosti vernikov. Ko apostoli med seboj razpravljajo, kdo je največji, Jezus v središče postavi otroka in ga predstavi kot merilo za vstop v kraljestvo (prim. Mr 9,33-37). Cerkev ne more biti sinodalna brez prispevka otrok, ki so nosilci misijonskega potenciala, ki ga je treba ovrednotiti. Njihov glas je za skupnost nujen: prisluhniti mu moramo in se zavzeti, da mu bodo prisluhnili vsi v družbi, zlasti tisti, ki imajo politično in vzgojno odgovornost. Družba, ki otrok ne zna sprejeti in zanje poskrbeti, je bolna. Trpljenje, ki

so ga mnogi otroci deležni zaradi vojne, revščine in zanemarjanja, zlorab in trgovine z njimi, je škandal, ki ga je potrebno pogumno prijaviti oblastem, potrebno pa je tudi prizadevanje za solidarnost.

62. Tudi mladi lahko prispevajo k sinodalni prenovi Cerkve. Posebej so občutljivi za vrednote bratstva in razdelitve, hkrati pa zavračajo paternalistično ali avtoritarno držo. Včasih se njihov odnos do Cerkve kaže kot kritika, vendar ima pogosto pozitivno obliko osebne angažiranosti za gostoljubno skupnost, ki se zavzema za boj proti družbeni nepravici in skrbi za skupni dom. Prošnja »hoditi skupaj v vsakdanjem življenju«, ki so jo mladi leta 2018 izpostavili na sinodi, posvečeni njim, natančno ustreza obzorju sinodalne Cerkve. Zato jim je treba zagotoviti skrbno in potrpežljivo spremstvo. Zlasti je treba sprejeti predlog o »izkušnji spremljanja z namenom razločevanja«, ki je nastal na podlagi njihovega prispevka in vključuje bratsko življenje, ki ga delijo z odraslimi vzgojitelji, skupno apostolsko prizadevanje v službi najbolj potrebnim, ponudbo duhovnosti, zakoreninjene v molitvi in zakramentalnem življenju (prim. *Sklepni dokument XV. redne generalne skupščine škofovske sinode »Mladi, vera in poklicno razločevanje«*, 161).

63. Pri spodbujanju soodgovornosti za poslanstvo vseh krščenih priznavamo apostolske sposobnosti ljudi s posebnimi potrebami, ki se čutijo poklicani in poslani kot dejavni nosilci evangelizacije. Spoštujemo njihov prispevek, ki izhaja iz njim lastnega neizmerne bogastva človečnosti. Prepoznavamo njihovo izkušnjo trpljenja, odrinjenosti, diskriminacije, ki jih

včasih doživljajo celo znotraj krščanske skupnosti zaradi na paternalističen način živetega odnosa sočutja do sebe. Da bi jih spodbudili k soudeležbi v življenju in poslanstvu Cerkve, predlagamo ustanovitev cerkvene komisije za ljudi s posebnimi potrebami.

64. Med poklici, ki bogatijo Cerkev, izstopa poklic zakoncev. Drugi vatikanski koncil uči, da »imajo v svojem življenjskem stanu in v svojem redu lasten dar milosti v Božjem ljudstvu« (LG 11). Zakramentu zakonske zveze je dodeljeno posebno poslanstvo, ki hkrati zadeva življenje družine, izgradnjo Cerkve in zavzetost v družbi. Zlasti v zadnjih letih se vse bolj zavedamo, da so družine subjekti in ne le prejemniki družinske pastorage. Zato se morajo srečevati in povezovati tudi s pomočjo cerkvenih ustanov, namenjenih vzgoji otrok in mladih. Zasedanje ponovno izraža svojo bližino in podporo tistim, ki živijo v osamljenosti, izbrani zaradi zvestobe izročilu in cerkvenemu nauku o zakonu in spolni etiki, v katerih prepoznavajo vir življenja.

65. Skozi stoletja so se iz duhovnih darov razvile tudi različne oblike posvečenega življenja. Cerkev že od najzgodnejših časov priznava delovanje Duha v življenju tistih moških in žensk, ki so se odločili hoditi za Kristusom po poti evangelijskih svetov in so se posvetili služenju Bogu tako v kontemplativnem življenju kot tudi v različnih oblikah služenja. Posvečeno življenje je poklicano, da s svojim preroškim glasom izzove Cerkev in družbo. Redovne skupnosti so v svojih večstoletnih izkušnjah utelesile preizkušene oblike sinodalnega

življenja in skupnostnega razločevanja ter se naučile usklajevati darove posameznikov in skupno poslanstvo. Redovi in ustanove, družbe apostolskega življenja, svetni inštituti, pa tudi združenja, gibanja in nove skupnosti lahko še posebej prispevajo k rasti sinodalnosti v Cerkvi. Številne skupnosti posvečenega življenja so danes laboratorij medkulturnosti, kar je preroško za Cerkev in svet. Hkrati sinodalnost vabi in včasih tudi izziva pastirje krajevnih cerkva ter odgovorne za posvečeno življenje in cerkvene skupnosti, da okrepijo odnose in tako oživijo izmenjavo darov v službi skupnega poslanstva.

66. Poslanstvo vključuje vse krščene. Prva naloga laikov in laikinj je, da z duhom evangelija prežemajo in preoblikujejo časne stvarnosti (prim. LG 31,33; AA 5–7). Sinodalni proces, podprt s spodbudo papeža Frančiška (prim. Apostolsko pismo v obliki motuproprija *Spiritus Domini*, 10. januarja 2021), je spodbudil krajevne cerkve, naj ustvarjalno in pogumno odgovorijo na potrebe poslanstva ter med karizmami prepoznajo tiste, za katere je primerno, da jih oblikujejo kot službe, ter določijo ustrezna merila, orodja in postopke. Vseh karizem ni treba oblikovati kot službe, prav tako ni treba, da v njih služijo vsi krščeni, niti da so ustanovljene vse službe. Da bi bila karizma oblikovana kot služba, mora skupnost ugotoviti resnično pastoralno potrebo, ki jo spremlja razločevanje o primernosti ustanovitve nove službe, ki ga opravi pastir skupaj s skupnostjo. Kot rezultat tega procesa pristojni organ sprejme odločitev. V misijonski sinodalni Cerkvi je treba spodbujati več oblik laiških služb, tj. služb, ki ne zahtevajo zakramenta svetega reda, in to ne le na liturgičnem področju. Lahko se jih uvede ali ne.

Razmisliti je treba tudi o tem, na kakšen način podeljevati laiške službe v času, ko se ljudje vse lažje selijo iz enega kraja v drugega, ter določiti čas in obseg njihovega opravljanja.

67. Med številnimi cerkvenimi službami je zasedanje prepoznalo prispevek raznolikih smeri teologije k razumevanju vere in razločevanju. Teologi in teologinje pomagajo Božjemu ljudstvu razvijati razumevanje stvarnosti, ki jo razsvetljuje razodetje, ter izdelati primerne odgovore in ustrezen jezik za poslanstvo. V sinodalni in misijonski Cerkvi je »karizma teologije poklicana opravljati posebno službo /.../. Skupaj z izkustvom vere in z motrenjem resnice vernega ljudstva ter oznanjevanjem pastirjev teologija prispeva k vedno globljemu ponotranjenju evangelija. Poleg tega mora biti služba teologa, kakor tudi katera koli krščanska poklicanost, ne samo osebna, marveč tudi občestvena in zborna« (MTK, št. 75), zlasti kadar se izvaja v obliki poučevanja, zaupanega s kanoničnim poslanstvom v cerkvenih akademskih ustanovah. »Cerkvena sinodalnost zavezuje, da dajemo teologiji sinodalno podobo ter med seboj pospešujemo pripravljenost za poslušanje, pogovarjanje, prepoznavanje in vključevanje mnogovrstnosti in različnosti potreb ter prispevkov« (*Prav tam*). Zato je nujno, da z ustreznimi institucionalnimi oblikami spodbujamo dialog med pastirji in tistimi, ki si prizadevajo za teološko raziskovanje. Zasedanje vabi teološke ustanove, naj nadaljujejo z raziskovanjem, da bi pojasnile in poglobile pomen sinodalnosti in spremljale usposabljanje v krajevnih cerkvah.

Službeno duhovništvo v službi skladnosti

68. Kot vse službe v Cerkvi so tudi škofovstvo, duhovništvo in diakonat v službi oznanjevanja evangelija in izgradnje cerkvene skupnosti. Drugi vatikanski koncil je spomnil, da posvečeno službo, ki je božjepravna, »v različnih stopnjah opravljajo tisti, ki se že od nekdaj imenujejo škofje, presbiterji in diakoni« (LG 28). V tem okviru je drugi vatikanski koncil potrdil zakramentalnost škofovstva (prim. LG 21), obnovil občestveno resničnost duhovništva (prim. LG 28) in utrl pot za ponovno vzpostavitev stalnega diakonata v latinski Cerkvi (prim. LG 29).

Škofovska služba: v edinosti urejati darove Duha

69. Naloga škofa je predsedovati krajevni Cerkvi kot vidno počelo edinosti znotraj nje in vez občestva z vsemi cerkvami. Koncilska trditev, da »škofovsko posvečenje podeljuje polnost zakramenta svetega reda« (LG 21), nam omogoča razumeti istovetnost škofa v mreži zakramentalnih odnosov s Kristusom in »delom Božjega ljudstva« (CD 11), ki mu je zaupano in ki mu je poklican služiti v imenu Kristusa Dobrega pastirja. Kdor je posvečen v škofa, ni obremenjen s pristojnostmi in nalogami, ki bi jih moral opravljati sam. Pravzaprav prejme milost in nalogo, da prepozna, razloči in v edinosti ureja darove, ki jih Duh izliva na posameznike in skupnosti, pri čemer deluje v zakramentalni povezanosti z duhovniki in diakoni, ki so z njim soodgovorni za služenje v krajevni Cerkvi. Pri tem uresničuje tisto, kar je najbolj primerno in specifično za njegovo poslanstvo v okviru skrbi za občestvo cerkva.

70. Škofova služba je služba v skupnosti, z njo in zanjo (prim. LG 20), ki se izvaja z oznanjevanjem besede, vodenjem evharističnega praznovanja in drugih zakramentov. Zato sinodalno zasedanje želi, da bi Božje ljudstvo imelo več glasu pri izbiri škofov. Priporoča tudi, naj škofovsko posvečenje poteka v škofiji, ki ji je škof namenjen kot pastir, in ne v škofiji, iz katere izvira, kot se pogosto dogaja, glavni soposvečevalci pa naj bodo izbrani izmed škofov cerkvene pokrajine, vključno z metropolitom, če je le mogoče. Tako se bolje vidi, da tisti, ki postane škof, sklene vez s Cerkvijo, ki ji je namenjen, in pred njo javno prevzame obveznosti svoje službe. Enako pomembno je, da lahko, zlasti med pastoralnimi obiski, preživi čas z verniki, jim prisluhne, da bi kasneje lažje razločeval. To jim pomaga doživeti Cerkev kot Božjo družino. Škofov temeljni odnos s krajevno Cerkvijo se danes ne kaže dovolj jasno v primeru naslovnih škofov, na primer papeških predstavnikov in tistih, ki služijo v rimski kuriji. O tem vprašanju bo treba še naprej razmišljati.

71. Tudi škofove je treba spremljati in podpirati pri njihovi službi. Metropolit ima lahko pomembno vlogo pri spodbujanju bratstva med škofi sosednjih škofij. Na sinodalni poti se je pokazala potreba, da se škofom ponudijo programi stalnega usposabljanja in izobraževanja tudi v lokalnih okoljih. Potrebno bo opredeliti vlogo pomožnih škofov in razširiti naloge, ki jih škof lahko delegira. Prav tako je treba ovrednotiti izkušnje upokojenih škofov pri njihovem novem načinu služenja Božjemu ljudstvu. Pomembno je pomagati vernikom, da ne gojijo pretiranih in nerealnih pričakovanj do škofa, pri čemer ne smejo

pozabiti, da je tudi on krhek brat, izpostavljen skušnjavam, ki potrebuje pomoč kot vsi drugi. Idealizirana vizija škofa ne olajša njegove težavne službe, ki jo v resnično sinodalni Cerkvi podpira soudeležba vsega Božjega ljudstva pri poslanstvu.

S škofom: duhovniki in diakoni

72. V sinodalni Cerkvi so duhovniki poklicani, da svojo službo živijo z držo bližine ljudem, sprejemajo in poslušajo vse ter se odpirajo sinodalnemu slogu. Duhovniki »skupaj s svojim škofom tvorijo en sam duhovniški zbor« (LG 28) in z njim sodelujejo pri razločevanju karizem ter spremljanju in vodenju krajevne Cerkve, s posebno pozornostjo na služenje v edinosti. Poklicani so živeti duhovniško bratstvo in skupaj opravljajo pastoralno službo. Tudi duhovniki, ki so člani ustanov posvečenega življenja in družb apostolskega življenja, so del duhovniškega zbora in ga bogatijo s posebnostjo svoje karizme. Slednji skupaj z duhovniki, ki prihajajo iz vzhodnih cerkva *sui iuris*, ne glede na to, ali živijo v celibatu ali so poročeni, duhovniki *fidei donum* in tistimi, ki prihajajo iz drugih narodov, pomagajo lokalnim duhovnikom, da se odprejo obzorjem celotne Cerkve, škofijski duhovniki pa pomagajo svojim sobratom, da se vključijo v dogajanje konkretne škofije z njenim izročilom in duhovnim bogastvom. Tako z vidika poslanstva poteka tudi med duhovniki resnična izmenjava darov. Tudi duhovnike je treba spremljati in podpirati, zlasti v prvih obdobjih njihove službe ter v trenutkih šibkosti in krhkosti.

73. Diakoni, ki so služabniki Božjih skrivnosti in Cerkve (prim. LG 41), niso posvečeni »za duhovništvo, ampak za

služenje» (LG 29). Opravljajo ga v službi dobrodelnosti, oznanjevanja in liturgije, pri čemer v vsakem družbenem in cerkvenem kontekstu, v katerem so navzoči, kažejo odnos med oznanjenim evangelijem in življenjem v ljubezni ter v celotni Cerkvi spodbujajo zavest in slog služenja vsem, zlasti najrevnejšim. Izročilo, bogoslužna molitev in pastoralna praksa kažejo številne naloge diaconov. Določiti jih je treba kot odgovor na potrebe vsake krajevne Cerkve, zlasti za prebujanje in ohranjanje pozornosti vseh do najrevnejših v okviru misijonske in usmiljene sinodalne Cerkve. Diakonska služba je mnogim kristjanom še vedno nepoznana. Čeprav jo je drugi vatikanski koncil v latinski Cerkvi obnovil kot samostojno in stalno stopnjo (prim. LG 29), še ni bila sprejeta na vseh geografskih območjih. Nauk koncila bo treba še poglobiti tudi na podlagi preverjanja številnih dosedanjih izkušenj, že zdaj pa ponuja prepričljive spodbude krajevnim cerkvam, naj ne odlašajo z velikodušnim spodbujanjem stalnega diaconata. V tej službi naj prepoznavajo dragocen dejavnik zorenja Cerkve, ki je služabnica po zgledu Gospoda Jezusa, ki je postal služabnik vseh. Takšno poglobljeno proučevanje bo lahko pomagalo tudi bolje razumeti pomen diakonskega posvečenja tistih, ki bodo postali duhovniki.

*Sodelovanje med posvečenimi služabniki
v sinodalni Cerkvi*

74. Med sinodalnim procesom je bila večkrat izražena hvaležnost škofom, duhovnikom in diakonom za veselje, zavzetost in predanost, s katerimi opravljajo svojo službo. Slišati je bilo tudi o težavah, s katerimi se pastirji srečujejo pri svoji službi in

so večinoma povezane z občutkom izoliranosti, osamljenosti, pa tudi s preobremenjenostjo zaradi zahtev, da zadovoljijo vse potrebe. Sinodalna izkušnja lahko škofom, duhovnikom in diakonom pomaga ponovno odkriti soodgovornost pri opravljanju njihove službe, ki zahteva tudi soudeležbo drugih članov Božjega ljudstva. Bolje urejena razdelitev nalog in odgovornosti, pogumnejše razločevanje, kaj dejansko sodi k posvečeni službi in kaj je mogoče oziroma je treba zaupati drugim, bo pripomoglo k duhovno bolj zdravemu in pastoralno bolj dinamičnemu služenju na vseh stopnjah. Ta perspektiva bo nedvomno vplivala na procese odločanja, da bodo imeli bolj jasen sinodalen slog. Pomagala bo tudi premagati klerikalizem, razumljen kot uporabo oblasti v lastno korist, in izkrivljanje cerkvene avtoritete, ki je služenje Božjemu ljudstvu. Ta se izraža zlasti v zlorabah na področju spolnosti, ekonomije, vesti in oblasti s strani služabnikov Cerkve. »Klerikalizem, ki ga spodbujajo tako duhovniki kot laiki, ustvarja razkol v telesu Cerkve, ki podžiga in v veliki meri prispeva k ohranjanju zla, ki ga danes obsojamo« (Frančišek, *Pismo Božjemu ljudstvu*, 20. avgusta 2018).

Skupaj za poslanstvo

75. Kot odgovor na potrebe skupnosti in poslanstva je Cerkve tekom zgodovine oblikovala nekatere službe, ki se razlikujejo od posvečenih. Te službe so oblike, ki jih karizme dobijo, ko jih javno priznajo skupnost in tisti, ki so odgovorni za njeno vodenje, ter so trajno postavljene v službo poslanstva. Nekatere

so bolj izrecno usmerjene v služenje krščanski skupnosti. Posebnega pomena so postavljene službe, ki jih škof podeli enkrat v življenju s posebnim obredom, po ustreznem razločevanju in ustrezni pripravi kandidatov. Ne gre za preprosto pooblastilo ali dodelitev nalog; postavitve v službo je zakramental, ki oblikuje osebo in določa njen način soudeležbe v življenju in poslanstvu Cerkve. V latinski Cerkvi so to službe bralca in akolita – mašnega pomočnika (prim. Apostolsko pismo v obliki motuproprija *Spiritus Domini*, 10. januarja 2021) ter kateheta (prim. Apostolsko pismo v obliki motuproprija *Antiquum ministerium*, 10. maja 2021). Pogoje in način njihovega izvajanja je treba opredeliti s pooblastilom zakonite oblasti. Škofovske konference morajo določiti osebne pogoje, ki jih morajo izpolnjevati kandidati, in pripraviti usposabljanje za dostop do teh služb.

76. Ob njih so službe, v katere posamezniki niso postavljeni z obredom, vendar se redno opravljajo po pooblastilu pristojne oblasti, kot so na primer služba koordiniranja majhne cerkvene skupnosti, vodenje skupne molitve, organiziranje dobrotelčnih dejavnosti itd., ki so zelo raznolike glede na značilnosti lokalne skupnosti. Tak primer so katehisti, ki so v številnih afriških pokrajinah vedno vodili skupnosti brez duhovnikov. Tudi če ni predpisanega obreda, je primerno, da se postavitve v službo opravi javno s podelitvijo mandata pred skupnostjo, s čimer se pripomore k njenemu dejanskemu priznanju. Obstajajo tudi izredne službe, kot je služba izrednega delivca obhajila, predsedovanje nedeljskim bogoslužjem v času čakanja na duhovnika, podeljevanje določenih zakramentov in druge. Latinski in vzhodni cerkveni zakonik že predvidevata, da so v določenih

primerih verniki laiki, moški ali ženske, lahko tudi izredni delivci krsta. V latinskem cerkvenem zakoniku lahko škof (z dovoljenjem Svetega sedeža) pooblasti vernike laike, moške ali ženske, da so prisotni pri sklepanju zakonskih zvez. Glede na potrebe lokalnih okolij je treba razmisliti o tem, ali je mogoče razširiti in narediti bolj stabilne te možnosti opravljanja služb s strani vernikov laikov. Obstajajo tudi spontane službe, ki ne potrebujejo dodatnih pogojev ali izrecnega priznanja. Potrjujejo, da vsi verniki na različne načine sodelujejo pri poslanstvu s svojimi darovi in karizmami.

77. Vernikom laikom, moškim in ženskam, je treba ponuditi več možnosti za soudeležbo, pri čemer je treba raziskati tudi dodatne oblike služenja in služb kot odgovor na pastoralne potrebe našega časa v duhu soudeležbe in raznolike soodgovornosti. Iz sinodalnega procesa izhajajo zlasti naslednje konkretne zahteve, na katere je treba odgovoriti na različnim okoljem primeren način:

- a. širša soudeležba laikov in laikinj v procesih cerkvenega razločevanja in v vseh fazah procesov odločanja (priprava predlogov in odločanje);
- b. širši dostop laikov in laikinj do odgovornih položajev v škofijah in cerkvenih ustanovah, vključno s semenišči, inštituti in teološkimi fakultetami, v skladu z obstoječimi določbami;
- c. večje priznavanje in podpiranje življenja in karizem posvečenih moških in žensk ter njihovega zaposlovanja na odgovornih cerkvenih položajih;

- d. povečanje števila kvalificiranih laikov in laikinj kot sodnikov v kanoničnih procesih;
- e. učinkovito priznavanje dostojanstva in spoštovanje pravic zaposlenih v Cerkvi in njenih ustanovah.

78. Sinodalni proces je obnovil zavedanje, da je poslušanje bistvena sestavina vseh vidikov življenja Cerkve: obhajanja zakramentov, zlasti zakramenta sprave, kateheze, vzgoje in pastoralnega spremljanja. V tem okviru je zasedanje posvetilo pozornost predlogu za ustanovitev službe poslušanja in spremljanja, pri čemer so se pokazale različne usmeritve. Nekateri so jo podprli, saj bi bila takšna služba preroški način poudarjanja pomena poslušanja in spremljanja v skupnosti. Drugi so trdili, da sta poslušanje in spremljanje naloga vseh krščenih, ne da bi bila potrebna posebna služba. Spet drugi so poudarili potrebo po nadaljnjem preučevanju, na primer odnosa med to morebitno službo in duhovnim spremljanjem, pastoralnim svetovanjem [angl. *counseling*] in obhajanjem zakramenta sprave. Pojavil se je tudi predlog, da bi morala biti morebitna služba poslušanja in spremljanja posebej usmerjena v sprejemanje tistih, ki so na obrobju cerkvene skupnosti, tistih, ki se vračajo, potem ko so se oddaljili, tistih, ki iščejo resnico in želijo, da bi jim pomagali pri srečanju z Gospodom. Zato je z razločevanjem na tem področju treba nadaljevati. Lokalna okolja, kjer to potrebo najbolj čutijo, bodo lahko spodbujala preizkušanje in razvijala možne modele, o katerih bo treba razločevati.

III. DEL

»VRZITE MREŽO«

Spreobrnjenje procesov

*Jezus jim je tedaj rekel: »Otroci, imate kaj prigrizniti?«
Odgovorili so mu: »Nič.« On jim je rekel: »Vrzite mrežo na desno
stran čolna in boste našli.« Vrgli so jo torej, pa je zaradi obilice
rib niso mogli več izvleči.*

Jn 21,5-6

79. Ribolov ni bil uspešen in zdaj se je treba vrniti na obalo. Toda zasliši se Glas z oblastjo, ki jih vabi k nečemu, česar učenci sami ne bi storili, in kaže na možnost, ki je njihove oči in um niso mogli zaslutiti: »Vrzite mrežo na desno stran čolna in boste našli.« Med sinodalnim procesom smo poskušali prisluhniti temu Glasu in sprejeti, kar nam je govoril. V molitvi in bratskem dialogu smo spoznali, da so cerkveno razločevanje, skrb za procese odločanja ter zavezanost k odgovornosti in vrednotenju rezultatov sprejetih odločitev dejanja, s katerimi odgovarjamo na Besedo, ki nam kaže poti poslanstva.

80. Navedena dejanja so med seboj tesno povezana. V procesih odločanja je potrebno cerkveno razločevanje, ki zahteva poslušanje v ozračju zaupanja, podprtem s preglednostjo in sposobnostjo dajati obračun za svoja dejanja. Zaupanje mora

biti obojestransko: nosilci odločanja morajo biti sposobni zaupati Božjemu ljudstvu in mu prisluhniti, Božje ljudstvo pa mora biti sposobno zaupati tistim, ki imajo oblast. Ta celostna vizija poudarja, da je vsako od teh dejanj odvisno od drugih in jih podpira ter tako služi sposobnosti Cerkve izpolnjevati svoje poslanstvo. Soudeležba v procesih odločanja, katerih središče je cerkveno razločevanje, in prevzemanje kulture preglednosti, dajanje obračuna za svoja dejanja in ovrednotenje, zahtevata ustrezno pripravo, ki ni le tehnična, ampak je sposobna raziskovati teološke, svetopisemske in duhovne temelje. Vsi krščeni potrebujejo to pripravo za pričevanje, poslanstvo, svetost in služenje, ki poudarja soodgovornost. Za tiste, ki so na odgovornih položajih ali v službi cerkvenega razločevanja, pa ima priprava posebne oblike.

Cerkveno razločevanje za poslanstvo

81. Da bi spodbujali odnose, sposobne podpirati in usmerjati poslanstvo Cerkve, je prednostna naloga naučiti se udejanjati tisto evangelijsko modrost, ki je apostolski skupnosti v Jeruzalemu omogočila, da je rezultat prvega sinodalnega dogodka zapečatila z besedami: »Sveti Duh je sklenil in mi z njim« (Apd 15,28). Gre za razločevanje, ki ga lahko zato, ker ga izvaja Božje ljudstvo zaradi poslanstva, opredelimo kot »cerkveno«. Duh, ki ga je Oče poslal v Jezusovem imenu in ki uči vse (prim. Jn 14,26), vernike vedno uvede »v vso resnico« (Jn 16,13). Zaradi njegove nenehne navzočnosti in delovanja se »izročilo, ki izhaja od apostolov, v Cerkvi razvija« (DV 8).

S klicanjem njegove luči si Božje ljudstvo, deležno Kristusove preroške službe (prim. LG 12), »prizadeva v dogodkih, zahtevah in stremljenjih, v katerih sodeluje skupaj z drugimi ljudmi našega časa, razbrati, katera so prava znamenja Božje navzočnosti ali načrta« (GS 11). Takšno razločevanje uporablja vse darove modrosti, ki jih Gospod deli v Cerkvi, in je ukoreninjeno v *sensus fidei*, ki ga Duh posreduje vsem krščenim. V tem duhu je treba življenje misijonske sinodalne Cerkve na novo doumeti in usmeriti.

82. Cerkveno razločevanje ni organizacijska tehnika, ampak duhovna praksa, ki jo je treba živeti v veri. Zahteva notranjo svobodo, ponižnost, molitev, medsebojno zaupanje, odprtost za novosti in predanost Božji volji. Nikoli ni potrjevanje osebnega ali skupinskega stališča, niti ne pomeni preprostega skupka posameznih mnenj. Vsak govori po vesti in je odprt za poslušanje tega, kar delijo drugi po vesti, da bi skupaj skušali prepoznati, »kaj Duh govori Cerkvam« (Raz 2,7). Cerkveno razločevanje, ki predvideva prispevek vseh vpletenih, je istočasno pogoj in privilegiran izraz sinodalnosti, v kateri udeleženci skupaj živijo občestvo, poslanstvo in soudeležba. Razločevanje je toliko bogatejše, kolikor bolj so vsi slišani. Zato je bistveno spodbujati široko soudeležbo v procesih razločevanja, s posebno skrbjo za vključevanje tistih, ki so na obrobju krščanske skupnosti in družbe.

83. Poslušanje Božje besede je izhodišče in merilo vsakega cerkvenega razločevanja. Sveto pismo namreč pričuje, da je Bog govoril svojemu ljudstvu celo do te mere, da nam je v Jezusu

podaril polnost vsega razodetja (prim. DV 2), in nakazuje kraje, kjer lahko poslušamo njegov glas. Bog z nami komunicira predvsem v liturgiji, saj je Kristus sam tisti, ki govori, »ko se v Cerkvi bere Sveto pismo« (SC 7). Bog govori po živem izročilu Cerkve, v njenem učiteljstvu, po osebni in skupni premišljevanju Svetega pisma ter po praksah ljudske pobožnosti. Bog se še naprej razodeva po kliku ubogih in dogodkih človeške zgodovine. In še, Bog komunicira s svojim ljudstvom po delih stvarstva, katerega obstoj kaže na Stvarnikovo delovanje in ki je napolnjeno s prisotnostjo Duha, ki daje življenje. Končno Bog govori tudi po osebni vesti vsakega človeka, ki je »človekovo najbolj skrito jedro in svetišče, kjer je čisto sam z Bogom, čigar glas zveni v človekovi notranjosti« (GS 16). Cerkveno razločevanje zahteva nenehno skrb in oblikovanje vesti ter zorenje v *sensus fidei*, da ne bi zanemarili nobenega od krajev, kjer Bog govori in prihaja naproti svojemu ljudstvu.

84. Korake cerkvenega razločevanja je mogoče oblikovati na različne načine, odvisno od krajev in izročil. Tudi na podlagi sinodalnih izkušenj je mogoče opredeliti nekatere ključne elemente, ki ne bi smeli manjkati:

- a. jasna predstavitev predmeta razločevanja ter zagotavljanje ustreznih informacij in orodij za njegovo razumevanje;
- b. primeren čas za pripravo z molitvijo, poslušanjem Božje besede in razmislekom o temi;
- c. notranja svoboda glede lastnih interesov, osebnih in skupinskih, ter prizadevanje za iskanje skupnega dobrega;
- d. pozorno in spoštljivo poslušanje besed vsakega;

- e. iskanje najširšega možnega soglasja, ki bo nastalo s pomočjo tistega, kar najbolj »razvnema srca« (prim. Lk 24,32), ne da bi skrivali nasprotja in iskali kompromise;
- f. oblikovanje doseženega soglasja s strani osebe, ki vodi postopek, in njegova predstavitev vsem soudeležencem, da se ti izrečejo, ali se z njim strinjajo ali ne.

Na podlagi razločevanja bosta dozorela ustrezna odločitve, ki bo zavezala vse, tudi če njihovo mnenje ne bo sprejeto, in čas za sprejemanje v skupnosti, ki lahko privede do poznejših preverjanj in ovrednotenj.

85. Razločevanje vedno poteka v konkretnem kontekstu, katerega kompleksnost in posebnosti je treba čim bolj poznati. Da bi razločevanje bilo res »cerkveno«, je treba uporabiti potrebna sredstva, vključno z ustrezno razlago svetopisemskih besedil, ki pomaga pri njihovi interpretaciji in razumevanju, pri čemer se je treba izogibati delnim ali fundamentalističnim pristopom; poznavanjem cerkvenih očetov, izročila in nauka učiteljstva glede na njihovo različno stopnjo avtoritete; doprinosom različnih teoloških disciplin; prispevkom humanističnih, zgodovinskih, družbenih in upravnih znanosti, brez katerih ni mogoče resno spoznati konteksta, v katerem in zaradi katerega se izvaja razločevanje.

86. V Cerkvi obstaja veliko različnih pristopov k razločevanju in uveljavljenih metod. Ta raznolikost je bogastvo: z ustreznimi prilagoditvami različnim kontekstom se lahko pluralnost pristopov izkaže za plodno. Zaradi skupnega

poslanstva je pomembno, da se med njimi vzpostavi iskren dialog, ne da bi se izgubile posebnosti vsakega od njih in ne da bi se zapirali v svojo istovetnost. V krajevnih cerkvah, začeni z majhnimi cerkvenimi skupnostmi in župnijami, je bistveno ponuditi možnosti za oblikovanje, ki širijo in negujejo kulturo cerkvenega razločevanja za poslanstvo, zlasti med odgovornimi osebami. Enako pomembna je priprava spremljevalcev ali moderatorjev, katerih prispevek se zelo pogosto izkaže za ključnega pri izvajanju procesov razločevanja.

Jasen potek postopkov odločanja

87. V sinodalni Cerkvi je »vsa skupnost v svobodni in bogati raznolikosti svojih članov sklicana, da bi molila, poslušala, presojala, vodila dialog, razločevala in svetovala pri sprejemanju odločitev« (MTK, št. 68) za poslanstvo. Spodbujanje čim širše soudeležbe celotnega Božjega ljudstva v procesih odločanja je najučinkovitejši način za spodbujanje sinodalne Cerkve. Če dejansko drži, da sinodalnost opredeljuje *modus vivendi et operandi*, ki opredeljuje Cerkev, to hkrati nakazuje bistveno prakso pri izpolnjevanju njenega poslanstva: razločevanje, doseganje soglasja, odločanje z uveljavljanjem različnih struktur in ustanov sinodalnosti.

88. Skupnost učencev, ki jih je poklical in poslal Gospod, ni uniformiran in brezobličen subjekt, temveč njegovo telo z mnogimi in različnimi udi, zgodovinski občestveni subjekt, v katerem se Božje kraljestvo zgodi kot »seme in začetek«

v službi njegovega prihoda znotraj celotne človeške družine (prim. LG 5). Že cerkveni očetje razmišljajo o občestveni naravi poslanstva Božjega ljudstva s trojnim *nihil sine*: »nič brez škofa« (sv. Ignacij Antiohijski, *Pismo Tralčanom*, 2.2), »nič brez nasveta prezbiterjev, nič brez soglasja ljudstva« (sv. Ciprijan Kartaginski, *Pismo* 14.4). Kjer je logika *nihil sine* prelomljena, je istovetnost Cerkev zamegljena in njeno poslanstvo ovirano.

89. V ta ekleziološki okvir je vpeto prizadevanje za spodbujanje soudeležbe na podlagi različne soodgovornosti. Vsakega člana skupnosti je treba spoštovati, ceniti njegove sposobnosti in darove z namenom skupnega odločanja. Glede na velikost skupnosti so potrebne bolj ali manj izražene oblike institucionalnega posredovanja. Obstoječa zakonodaja že predvideva organizme soudeležbe na različnih ravneh, ki jih bo dokument obravnaval pozneje.

90. Da bi pospešili njihovo delovanje, se zdi primerno razmisliti o določitvi poteka postopkov odločanja. Slednji običajno vključujejo fazo soudeležbe in razvijanja »s skupnim razločevanjem, posvetovanjem in soudeležbo« (MTK, št. 69), kar je podlaga in podpora za pozneje sprejeto odločitev, za katero je na koncu odgovorna pristojna oblast. Med obema fazama ni izpodrivanja ali nasprotovanja, temveč skupaj prispevata, da so sprejete odločitve sad poslušnosti vseh temu, kar Bog želi za svojo Cerkev. Zato je treba spodbujati postopke, ki omogočajo učinkovito vzajemnost med zbranimi in tistimi, ki jim predsedujejo, v ozračju odprtosti Duhu in v medsebojnem zaupanju, v iskanju čim bolj enodušnega soglasja. Postopek

mora vključevati tudi fazo izvajanja odločitve in fazo njenega vrednotenja, v kateri se na nov način oblikujejo vloge vpletenih subjektov.

91. V nekaterih primerih že cerkveno pravo določa, da mora predstojnik pred sprejetjem odločitve izvršiti posvetovanje. Pastoralna oblast je dolžna prisluhniti soudeležencem posvetovanja in posledično ne more več ravnati, kot da jih ne bi poslušala. Zato ne bo odstopila od rezultata posvetovanja, kadar je sporazumen, brez utemeljenega razloga, ki mora biti ustrezno izražen (prim. ZCP, kan. 127, § 2, 2; ZVC, kan. 934, § 2, 3). Kot v vsaki skupnosti, ki živi v skladu s pravičnostjo, tudi v Cerkvi izvrševanje oblasti ne pomeni vsiljevanja samovolje. Na različne načine, na katere se izvaja, je vedno v službi občestva in sprejemanja Kristusove resnice, v kateri in h kateri nas v različnih časih in okoliščinah vodi Sveti Duh (prim. Jn 14,16).

92. V sinodalni Cerkvi je pristojnost odločanja škofa, zbora škofov in rimskega škofa neodtujljiva, saj izhaja iz hierarhične strukture Cerkve, ki jo je vzpostavil Kristus v službi edinosti in spoštovanja legitimne različnosti (prim. LG 13). Vendar ni brezpogojna: usmeritve, ki se pojavi v posvetovalnem procesu kot rezultat primerne razločevanja, zlasti če ga izvajajo organizmi soudeležbe, ni mogoče prezreti. Vsako nasprotje med posvetovanjem in odločanjem je zato neustrezno: v Cerkvi odločanje poteka s pomočjo vseh in nikoli ne poteka brez pastoralne oblasti, ki sprejema odločitve na podlagi svoje službe. Zaradi tega je treba v *Zakoniku cerkvenega prava* pojavljajočo

se obliko, ki govori o »zgolj posvetovalnem« glasu [lat. *tantum consultivum*], ponovno preučiti, da bi odpravili morebitne dvoumnosti. Zato se zdi primeren pregled cerkvenopravnih določil v sinodalnem ključu, ki bi razjasnil tako razlikovanje kot izražanje odnosa med posvetovanjem in odločanjem ter osvetlil odgovornost vseh, ki sodelujejo v procesih odločanja v okviru svojih različnih vlog.

93. Skrb za urejen potek in jasno prevzemanje odgovornosti s strani soudeležencev sta ključna dejavnika za uspešnost postopkov odločanja na predviden način.

- a. Kdor ima oblast, mora zlasti jasno opredeliti predmet posvetovanja in odločanja ter osebo, odgovorno za sprejetje odločitve; določiti osebe, s katerimi se je treba posvetovati, tudi zaradi posebnega strokovnega znanja ali vpletenosti v zadevo; zagotoviti, da imajo vsi udeleženci učinkovit dostop do ustreznih informacij, tako da lahko utemeljeno oblikujejo svoje mnenje.
- b. Tisti, ki na posvetovanju izrazijo svoje mnenje, bodisi posamezno bodisi kot člani kolegialnega telesa, so odgovorni, da ponudijo iskreno in pošteno mnenje po svojem najboljšem razumevanju in vesti; spoštujejo zaupnost prejetih informacij; svoje mnenje podajo jasno oblikovano in opredelijo njegove glavne točke, tako da lahko oblast, če se odloči drugače od prejetega mnenja, pojasni, kako ga je upoštevala pri svojem presojanju.
- c. Ko pristojna oblast oblikuje odločitev, upoštevajoč postopek posvetovanja, in jasno navede razloge zanjo, jo morajo

zaradi vezi občestva, ki povezuje krščene, vsi spoštovati in izvajati, tudi če se ne ujema z njihovim stališčem, in imajo dolžnost poštenega sodelovanja tudi v fazi ovrednotenja. Vedno pa ostaja možnost, da se na načine, ki jih določa pravo, obrnejo na višjo oblast.

94. Pravilno in odločno sinodalno izvajanje procesov bo prispevalo k napredku Božjega ljudstva v perspektivi so-udeleženiosti, zlasti po institucionalnih posrednikih, ki jih predvideva cerkveno pravo, zlasti v organizmih soudeležbe. Brez konkretnih sprememb v kratkem času vizija sinodalne Cerkve ne bo verodostojna, to pa bo odtujilo tiste člane Božjega ljudstva, ki so iz sinodalne poti črpali moč in upanje. Od krajevnih cerkva je odvisno, ali bodo našle ustrezne načine za izvajanje teh sprememb.

Preglednost, poročanje in ovrednotenje

95. S sprejetjem odločitve se postopek odločanja ne zaključí. Spremljati ga morajo postopki poročanja in ovrednotenja v duhu preglednosti, ki jih navdihujejo evangeljska merila. Sposobnost dati poročilo o svojem služenju pred skupnostjo je eno najstarejših dejanj v izročilu Cerkve, ki sega vse do apostolov. Primer tega nam ponuja 11. poglavje *Apostolskih del*. Ko se Peter po krstu pogana Kornelija vrne v Jeruzalem, »so se tisti, ki so bili iz obreze, z njim prepirali. Rekli so: 'Šel si k ne-obrezanim in jedel z njimi!'« (Apd 11,2-3). Peter jim odgovori z navajanjem razlogov za svoje ravnanje.

96. Zlasti v zvezi s preglednostjo se je pojavila potreba po osvetlitvi njenega pomena, tako da se poveže z vrsto izrazov, kot so resnica, zvestoba, jasnost, poštenost, integriteta, doslednost, zavračanje nepreglednosti, hinavščine in dvoumnosti ter odsotnost skritih namenov. Omenjeni so bili evangelijski blagor čistega srca (prim. Mt 5,8), zapoved, da je treba biti »preprost kot golob« (Mt 10,16), in besede apostola Pavla: »Odrekli smo se namreč temu, kar je zaradi sramote skrito, in ne hodimo v zvijačnosti, niti ne pačimo Božje besede, ampak z razkrivanjem resnice priporočamo sebe vsaki človeški vesti pred Bogom« (2 Kor 4,2). Gre torej za sklicevanje na temeljno držo, ki korenini v Svetem pismu, ne pa za skupek upravnih ali vodstvenih postopkov ali zahtev. Preglednost v pravem evangelijskem pomenu ne ogroža spoštovanja zasebnosti in zaupnosti, zaščite oseb, njihovega dostojanstva in pravic tudi pred neupravičenimi zahtevami civilne oblasti. Vse to pa nikoli ne more opravičevati praks, ki so v nasprotju z evangelijem, ali postati pretveza za prikrivanje ali izogibanje ukrepom proti zlu. V vsakem primeru je, kar zadeva spovedno molčečnost, »zakramentalni pečat nedotakljiv in nobena človeška oblast nima pristojnosti nad njim, niti ne more zahtevati, da je prelomljen« (Frančišek, *Nagovor udeležencem XXX. tečaja Apostolske penitenciarije o foro interno*, 29. marca 2019).

97. Odnos preglednosti v pravkar navedenem smislu je varuh zaupanja in verodostojnosti, ki ju sinodalna Cerkev, ki je pozorna na odnose, ne more zaobiti. Posledice kršenega zaupanja nosijo najšibkejši in najranljivejši. Kjer Cerkev uživa zaupanje, ga preglednost, sposobnost dati poročilo in ovrednotenja

pomagajo utrjevati in so še pomembnejši element tam, kjer je treba ponovno vzpostaviti verodostojnost Cerkve. To je še posebej pomembno pri zaščiti mladoletnikov in ranljivih oseb [angl. *safeguarding*].

98. Vsekakor pa ti postopki pomagajo zagotoviti zvestobo Cerkve njenemu poslanstvu. Njihova odsotnost je ena od posledic klerikalizma in ga hkrati spodbuja. Temelji na implicitni predpostavki, da odgovornim v Cerkvi ni treba dajati poročil o svojih dejanjih in odločitvah, kot da bi bili ločeni ali nad preostalim Božjim ljudstvom. Preglednosti in poročanja ne bi smeli zahtevati le, ko gre za spolne, finančne in druge zlorabe. Zadevata tudi način življenja pastirjev, pastoralne načrte, metode evangelizacije in načine, kako Cerkev spoštuje dostojanstvo oseb, npr. glede delovnih pogojev v svojih ustanovah.

99. Če želi biti sinodalna Cerkev sprejemljiva, mora dajanje poročil postati običajno na vseh ravneh. Vendar imajo tisti, ki so na vodilnih položajih, v zvezi s tem večjo odgovornost ter so poklicani k odgovornosti pred Bogom in njegovim ljudstvom. Medtem ko se je poročanje nadrejenim skozi stoletja ohranilo, je treba obnoviti razsežnost take odgovornosti, ki jo ima cerkvena oblast do skupnosti. Institucije in postopki, utrjeni v izkušnjah posvečenega življenja (kot so kapitli, kanonične vizitacije itd.), so v tem pogledu lahko vir navdiha.

100. Prav tako so potrebne strukture in oblike rednega ovrednotenja načina izvajanja vseh vrst službenih odgovornosti. Vrednotenje ne pomeni sodbe o posameznikih, temveč

poudarja pozitivne vidike in področja, ki jih je mogoče izboljšati v delovanju tistih, ki imajo službene odgovornosti, ter pomaga Cerkvi, da se uči iz izkušenj, da ponovno uskladi načrte delovanja in ostane pozorna na glas Svetega Duha, pri čemer se osredotoča na rezultate odločitev v zvezi s poslanstvom.

101. Poleg upoštevanja vsega, kar cerkvenopravne norme že določajo o kriterijih in mehanizmih nadzora, morajo krajevne cerkve in zlasti njihove skupine izoblikovati učinkovite načine in postopke dajanja poročil in ovrednotenja, ki ustrezajo različnim okoliščinam. Izhajajo naj iz civilne zakonodaje, legitimnih pričakovanj družbe in dejanske dostopnosti strokovnjakov na tem področju. Pri tem delu je treba dati prednost metodam soudeležbe pri vrednotenju, ovrednotiti kompetence tistih, zlasti laikov, ki so najbolj izvedeni v procesih poročanja in vrednotenja, ter prepoznati dobre prakse, ki so že prisotne v lokalni civilni družbi, in jih ustrezno prilagodili cerkvenim kontekstom. Načini poročanja in vrednotenje na lokalni ravni naj bodo del poročila, predstavljenega med obiski *ad limina*.

102. Zlasti se zdi, da je treba v oblikah, ki ustrezajo različnim kontekstom, zagotoviti vsaj:

- a. učinkovito delovanje gospodarskih svetov;
- b. učinkovito vključevanje Božjega ljudstva, zlasti najspособnejših članov, v pastoralno in ekonomsko načrtovanje;
- c. pripravo in objavo (v skladu z lokalnimi razmerami in učinkovito dostopnostjo) letnega finančnega poročila, ki ga v največji možni meri potrdijo zunanji revizorji in ki

- zagotavlja preglednost upravljanja sredstev in finančnih virov Cerkve ter njenih institucij;
- d. pripravo in objavo letnega poročila o opravljanju poslanstva, vključno s prikazom pobud, sprejetih na področju *safeguarding* (zaščita mladoletnikov in ranljivih oseb), in spodbujanja dostopa laikov do vodstvenih položajev ter njihove soudeležbe v procesih odločanja, z navedbo deleža glede na spol;
 - e. postopke za redno ovrednotenje delovanja vseh služb in nalog v Cerkvi.

Zavedati se moramo, da ne gre za birokratsko prizadevanje, ki je samo sebi namen, ampak za komunikacijsko prizadevanje, ki se izkaže kot močno vzgojno orodje za spreminjanje kulture in nam omogoča večjo prepoznavnost številnih dragocenih pobud Cerkve in njenih ustanov, ki prepogosto ostajajo skrite.

Sinodalnost in organizmi soudeležbe

103. Soudeležba krščenih v procesih odločanja in tudi praksa poročanja ter ovrednotenja potekajo po institucionalnih posrednikih, predvsem v organizmih soudeležbe, ki jih na ravni krajevene Cerkve že predvideva cerkveno pravo. V latinski Cerkvi so to: škofijska sinoda (prim. ZCP, kan. 466), duhovniški svet (prim. ZCP, kan. 500, § 2), škofijski pastoralni svet (prim. ZCP, kan. 514, § 1), župnijski pastoralni svet (prim. ZCP, kan. 536), škofijski in župnijski gospodarski svet (prim.

ZCP, kan. 493 in 537). V vzhodnih katoliških cerkvah so to: eparhijski zbor (prim. ZVC, kan. 235 in nasl.), eparhijski svet za gospodarske zadeve (prim. ZVC, kan. 262 in nasl.), prezbi-
terski svet (ZVC, kan. 264), eparhijski pastoralni svet (ZVC, kan. 272 in nasl.), župnijski sveti (prim. ZVC, kan. 295). Člani v njih sodelujejo na podlagi svoje cerkvene vloge v skladu s svojimi različno opredeljenimi odgovornostmi (karizme, službe, izkušnje ali usposobljenost itd.). Vsak od teh organizmov sodeluje pri razločevanju, ki je potrebno za inkulturirano oznanjevanje evangelija, poslanstvo skupnosti v njenem okolju in pričevanje krščenih, ki jo sestavljajo. Sodelujejo tudi v procesih odločanja v ustaljenih oblikah in predstavljajo okvir za poročanje in ovrednotenje; svoja dejanja morajo ovrednotiti tudi sami in zanje odgovarjati. Organizmi soudeležbe so eno od najbolj obetavnih področij, na katerih je mogoče delovati za hitro izvajanje sinodalnih smernic, kar bo privedlo do hitro zaznavnih sprememb.

104. Sinodalna Cerkev temelji na obstoju, učinkovitosti in dejanski življenjski moči (ne le navidezno) teh organizmov soudeležbe, pa tudi na njihovem delovanju v skladu s cerkvenimi določbami ali zakonitimi običaji ter na spoštovanju statuten in predpisov, ki jih urejajo. Zato bi morali biti obvezni, kot se je zahtevalo na vseh stopnjah sinodalnega procesa, in bi morali biti sposobni v celoti odigrati svojo vlogo, ne zgolj formalno, v obliki, ki ustreza različnim krajevnim kontekstom.

105. Poleg tega je primerno poseči v delovanje teh organizmov, začenši s sprejetjem sinodalne delovne metodologije.

Pogovor v Duhu je lahko z ustreznimi prilagoditvami referenčna točka. Posebno pozornost je treba nameniti načinu imenovanja članov. Kadar volitve niso predvidene, je treba izvesti sinodalno posvetovanje, ki čim bolj izraža stvarnost skupnosti ali krajevne Cerkve, oblast pa mora imenovanje opraviti na podlagi njegovih rezultatov in pri tem upoštevati zgoraj opisano povezavo med posvetovanjem in odločanjem. Prav tako je treba predvideti, da imajo člani škofijskih in župnijskih pastoralnih svetov po analogiji s člani duhovniškega sveta možnost predlagati točke, ki naj se vključijo na dnevni red.

106. Enako pozornost je treba nameniti sestavi organizmov soudeležbe, da se spodbudi večja vključenost žensk, mladih in tistih, ki živijo v revščini ali na obrobju. Poleg tega je bistveno, da so v te organizme vključene krščene osebe, ki so zavezane pričevanju vere v običajnih življenjskih razmerah in družbeni dinamiki ter se odlikujejo po apostolski in misijonski naravnosti, in ne le tisti, ki si prizadevajo za organizacijo življenja in služb znotraj skupnosti. Tako bo cerkveno razločevanje pridobilo večjo odprtost, sposobnost analize stvarnosti in pluralnost perspektiv. Glede na potrebe različnih kontekstov bo morda primerno predvideti soudeležbo predstavnikov drugih cerkva in krščanskih skupnosti, podobno kot se to dogaja na zasedanju sinode, ali predstavnikov drugih verstev, ki so prisotni na danem območju. Krajevne cerkve in njihove skupine lahko lažje navedejo nekatera merila za sestavo organizmov soudeležbe, ki so primerna za vsak kontekst.

107. Zasedanje sinode je posebno pozornost namenilo izkušnjam reforme in dobrim praksam, ki se že izvajajo, na primer vzpostavitvi mrež pastoralnih svetov na ravni lokalnih skupnosti, župnij in območij, vse do škofijskega pastoralnega sveta. Kot model posvetovanja in poslušanja je predlagano tudi, da se cerkvena zborovanja redno organizirajo na vseh ravneh, pri čemer se posvetovanje ne sme omejiti na Katoliško Cerkev, ampak mora biti odprto za poslušanje prispevkov drugih cerkva in krščanskih skupnosti ter ostati pozorno do verstev na določenem območju.

108. Zasedanje sinode predlaga, da se škofijska sinoda in eparhijski zbor bolj cenita kot organ rednega posvetovanja škofa z delom Božjega ljudstva, ki mu je zaupano, kot prostor poslušanja, molitve in razločevanja, zlasti ko gre za odločitve, pomembne za življenje in poslanstvo krajevnih Cerkev. Škofijska sinoda je lahko tudi okvir za poročanje in vrednotenje: škof ji predloži poročilo o pastoralni dejavnosti na različnih področjih, o uresničevanju pastoralnega načrta, sprejemanju sinodalnih procesov celotne Cerkve, o pobudah na področju zaščite ter o upravljanju financ in časnih dobrin. Zato je treba okrepiti cerkvene določbe na to temo, da bi bolje odražale sinodalni misijonski značaj vsake krajevnih Cerkev z zagotovilom, da se škofovske sinode in eparhijski zbori sestajajo v rednih časovnih presledkih, ki niso pretirano redki.

IV. DEL

BOGAT RIBOLOV

Spreobrnjenje vezi

*Drugi učenci so pripluli s čolnom in privlekli mrežo
z ribami. /.../ Simon Peter je tedaj stopil ven in potegnil
mrežo na kopno, polno velikih rib, sto triinpetdeset.
Čprav jih je bilo toliko, se mreža ni strgala.*
Jn 21,8.11

109. Mreže, ki so jih apostoli vrgli na besedo Vstalega, so omogočile obilen ribolov. Vsi sodelujejo pri vleki mreže, Peter pa ima posebno vlogo. V evangeliju je ribolov dejanje, ki ga izvajajo skupaj: vsak ima natančno določeno nalogo, drugačno, vendar usklajeno z nalogami drugih. Takšna je sinodalna Cerkev, sestavljena iz vezi, ki združujejo v občestvo, in prostora za raznolikost vsakega ljudstva in vsake kulture. V času, ko se spreminja izkušnja krajev, kjer je Cerkev ukoreninjena in kjer roma, je treba izmenjavo darov in prepletanje vezi, ki nas združujejo, gojiti v novih oblikah, ki jih podpira služba škofov, ki so v občestvu med seboj in z rimskim škofom.

Ukoreninjeni in romarji

110. Ko oznanilo evangelija prebudi vero v srcih moških in žensk, vodi k ustanovitvi Cerkve na določenem kraju. Cerkve ni mogoče razumeti, če ni ukoreninjena na konkretnem ozemlju, v prostoru in času, kjer se oblikuje skupna izkušnja srečanja z Bogom, ki rešuje. Krajevna razsežnost Cerkve ohranja bogato raznolikost izrazov vere, zakoreninjenih v posebnih kulturnih in zgodovinskih okoliščinah, občestvo cerkva pa izraža občestvo vernikov v eni Cerkvi. Sinodalno spreobrnjenje tako vsakega človeka vabi, naj razširi prostor svojega srca, tega prvega »kraja«, kjer odmevajo vsi naši odnosi, ki koreninijo v osebnem odnosu vsakega človeka z Jezusom Kristusom in njegovo Cerkvijo. To je vir in pogoj za vsako prenovo vezi pripadnosti in cerkvenih krajev v sinodalnem ključu. Pastoralno delovanje se ne more omejiti na skrb za odnose med ljudmi, ki se že čutijo usklajene med seboj, ampak mora spodbujati srečanje z vsakim moškim in žensko.

111. Izkušnja ukoreninjenosti se mora soočiti z globokimi družbeno-kulturnimi spremembami, ki preoblikujejo dojemanje krajev. Pojma kraja v današnjem času ni več mogoče razumeti zgolj geografsko in prostorsko, ampak spominja na pripadnost mreži odnosov in kulturi, katere ozemeljske korenine so bolj dinamične in prožne kot kadar koli prej. Urbanizacija je glavni dejavnik teh sprememb: danes prvič v zgodovini človeštva večina svetovnega prebivalstva živi v mestih. Velika mesta so pogosto človeški aglomerati brez zgodovine in istovetnosti, v katerih ljudje živijo kot otoki. Pomen

tradicionalnih ozemeljskih vezi se spreminja, zaradi česar so meje župnij in škofij manj določene. Cerkev je poklicana, da živi v teh okoljih, obnavlja občestveno življenje, daje podobo anonimnim resničnostim in tke bratske odnose. Zato je poleg čim boljšega izkoriščanja struktur, ki so še primerne, potrebna misijonska ustvarjalnost, ki raziskuje nove oblike pastoralne dejavnosti in določa konkretne poti oskrbe. Še vedno pa je res, da podeželskih resničnosti, od katerih so nekatere prava življenjska obrobja, ne smemo zanemariti in zahtevajo posebno pastoralno pozornost, tako kot kraji marginalizacije in izključenosti.

112. Za današnji čas je značilna tudi večja mobilnost ljudi, ki jo spodbujajo različni razlogi. Begunci in migranti pogosto oblikujejo dinamične skupnosti, vključno z njihovimi verskimi praksami, zaradi česar kraj, kjer se naselijo, postane večkulturn. Nekateri med njimi ohranjajo tesne vezi z državami izvora, zlasti po zaslugi digitalnih medijev, in imajo težave pri vzpostavljanju vezi v novi državi, drugi ostajajo brez korenin. Prebivalci krajev priseljevanja se soočajo tudi z izzivi, ki jih prinaša sprejemanje priseljencev. Vsi doživljajo vpliv, ki ga povzroči srečanje z raznolikostjo geografskega, kulturnega in jezikovnega izvora, in so povabljeni, da oblikujejo medkulturne skupnosti. Vpliva migracijskih pojavov na življenje cerkva ne smemo spregledati. V tem smislu je značilen položaj nekaterih vzhodnih katoliških cerkva zaradi vse večjega števila vernikov v diaspori; potrebni so novi pristopi, da bi se ohranile vezi z izvirno Cerkvijo in se vzpostavile nove ob spoštovanju različnih duhovnih in kulturnih korenin.

113. Širjenje digitalne kulture, ki je še posebej očitno med mladimi, močno spreminja dojemanje prostora in časa ter vpliva na vsakodnevne dejavnosti, sporazumevanje in med-osebne odnose, vključno z vero. Možnosti, ki jih ponuja splet, spreminjajo odnose, vezi in meje. Čeprav smo danes bolj povezani kot kdaj koli prej, pogosto doživljamo osamljenost in marginalizacijo. Poleg tega lahko *družbena omrežja* uporabljajo skupine gospodarskih in političnih interesov, ki med ljudmi manipulativno širijo ideologije in ustvarjajo agresivne polarizacije. Ta resničnost nas je našla nepripravljene in od nas zahteva, da namenimo sredstva, da bi bilo tudi digitalno okolje preroški prostor za poslanstvo in oznanjevanje. Lokalne Cerkve naj spodbujajo, podpirajo in spremljajo tiste, ki se ukvarjajo s poslanstvom v digitalnem okolju. Krščanske digitalne skupnosti in skupine, zlasti mladih, so prav tako poklicane, da razmislijo o načinu, kako ustvarjajo vezi pripadnosti, spodbujajo srečanje in dialog, ponujajo oblikovanje vrstnikov in razvijajo sinodalni način biti Cerkev. Splet, ki je mreža povezav, ponuja nove priložnosti za boljše doživljanje sinodalne razsežnosti Cerkve.

114. Ta družbeni in kulturni razvoj od Cerkve zahteva, da ponovno razmisli o pomenu svoje prostorske razsežnosti in se vpraša o svojih organizacijskih oblikah, da bi bolje služila svojemu poslanstvu. Ob priznavanju vrednosti zakoreninjenosti v konkretnih geografskih in kulturnih kontekstih je bistveno razumeti »kraj« kot zgodovinsko resničnost, v kateri se oblikuje človeška izkušnja. Prav tam, v mreži vzpostavljenih odnosov, je Cerkev poklicana izraziti svojo zakramentalnost (prim. LG 1) in opravljati svoje poslanstvo.

115. Odnos med krajem in prostorom napeljuje tudi na razmislek o Cerkvi kot »domu«. Podoba doma, če ga ne razumemo kot zaprt, nedostopen prostor, ki ga je treba braniti za vsako ceno, vzbuja možnosti sprejemanja, gostoljubja in vključevanja. Že samo stvarstvo je skupni dom, v katerem člani ene človeške družine živijo z vsemi drugimi bitji. Naše prizadevanje, ki ga podpira Duh, je zagotoviti, da bo Cerkev dojeta kot gostoljuben dom, zakrament srečanja in odrešenja, šola občestva za vse Božje sinove in hčere. Cerkev je tudi Božje ljudstvo na poti s Kristusom, na kateri je vsakdo poklican biti romar upanja. Znamenje tega je tradicionalna praksa romanj. Ljudske pobožnosti so eden od krajev sinodalne Cerkve v poslanstvu.

116. Krajevna Cerkev, razumljena kot škofija ali eparhija, je temeljno področje, na katerem se občestvo krščenih v Kristusu izraža na najpopolnejši način. V njej je skupnost zbrana pri obhajanju evharistije, ki ji predseduje škof. Vsaka krajevna Cerkev se oblikuje znotraj sebe in je hkrati v odnosu z drugimi krajevnimi cerkvami.

117. Ena izmed glavnih oblik krajeвне Cerkve, ki nam jo je posredovala zgodovina, je župnija. Župnijska skupnost, ki se srečuje pri obhajanju evharistije, je privilegiran prostor odnosov, sprejemanja, razločevanja in poslanstva. Spremembe v zasnovi in načinu življenja odnosa z okoljem zahtevajo ponoven razmislek o njenem oblikovanju. Zanj je značilno, da je primer skupnosti, ki ni samo-izbirna. Združuje ljudi različnih generacij, poklicev, geografskega porekla, družbenih razredov in življenjskih razmer. Da bi odgovorila na nove zahteve

poslanstva, je poklicana biti odprta za nove oblike pastoralnega delovanja, ki upoštevajo mobilnost ljudi in »bivanjsko ozemlje«, na katerem živijo. S posebnim spodbujanjem uvajanja v krščanstvo ter nudenjem spremljanja in oblikovanja bo lahko podpirala ljudi v različnih življenjskih obdobjih in pri izpolnjevanju njihovega poslanstva v svetu. Tako bo postalo bolj jasno, da župnija ni usmerjena vase, temveč v poslanstvo, in je poklicana podpirati zavzetost številnih ljudi, ki na različne načine živijo in pričujejo o svoji veri v svojem poklicu ter v družbeni, kulturni in politični dejavnosti. V mnogih regijah sveta so majhne krščanske skupnosti ali temeljne cerkvene skupnosti tista podlaga, na kateri lahko uspevajo intenzivni odnosi bližine in vzajemnosti, ki ponujajo priložnost za konkretno življenje sinodalnosti.

118. Zavedamo se, da lahko ustanove posvečenega življenja, družbe apostolskega življenja, pa tudi združenja, gibanja in nove skupnosti poganjajo korenine na ozemlju in hkrati povezujejo različne kraje in področja tako na nacionalni kot na mednarodni ravni. Pogosto prav njihovo delovanje, skupaj z delovanjem številnih posameznih oseb in neformalnih skupin, prinaša evangelij v najrazličnejše prostore: bolnišnice, zapore, domove za ostarele, sprejemne centre za migrante, mladoletnike, marginalizirane in žrtve nasilja; prostore izobraževanja in vzgoje, šole in univerze, kjer se srečujejo mladi in družine; prostore kulture, politike in celostnega človeškega razvoja, kjer se ustvarjajo in gradijo nove oblike skupnega življenja. S hvaležnostjo gledamo tudi na samostane, kraje zbranosti in razločevanja, prerokbe nekega »onkraj«, ki zadeva vso Cerkev

in usmerja njeno pot. Posebna odgovornost škofa ali eparha je, da oživilja to mnogoterost in skrbi za vezi edinosti. Ustanove in združenja so poklicani, da delujejo v sinergiji s krajevno Cerkvijo in sodelujejo v dinamiki sinodalnosti.

119. Tudi vrednotenje »vmesnih« ravni med krajevno in vesoljno Cerkvijo, kot so cerkvene pokrajine in združenja cerkva na nacionalni ali celinski ravni, lahko spodbudi bolj smiselno prisotnost Cerkve v prostorih našega časa. Zaradi večje mobilnosti in današnjih medsebojnih povezav so meje med cerkvami spremenljive in pogosto zahtevajo, da se razmišlja in deluje na »obsežnem družbeno-kulturnem ozemlju«, na katerem je krščansko življenje ob izključitvi vsake oblike »zgrešenega partikularizma« »v skladu z izvirnostjo in značajem vsake kulture« (AG 22).

Izmenjava darov

120. Skupna hoja Jezusovih učencev po različnih krajih v raznolikosti karizem in služb ter v izmenjavi darov med cerkvami je učinkovito znamenje prisotnosti Božje ljubezni in usmiljenja v Kristusu, ki spremlja, podpira in z dihom Svetega Duha usmerja pot človeštva v Kraljestvo. Izmenjava darov vključuje vse razsežnosti življenja Cerkve. Ustanovljena v Kristusu kot Božje ljudstvo vseh narodov na zemlji in dinamično izražena v občestvu krajevnih cerkva, njihovih skupin, cerkva *sui iuris* znotraj Cerkve, ki je ena in katoliška, živi svoje poslanstvo tako, da spodbuja in sprejema vsa »bogastva in običaje

narodov, kolikor je vse to dobro; vse to pa s privzemanjem očiščuje, krepi in dviga» (LG 13). Poziv apostola Petra – »vsak, kakor je prejel milostni dar, strezite drug drugemu z njim kot dobri oskrbniki mnogotere Božje milosti« (1 Pt 4,10) – je vsekakor mogoče uporabiti za vsako krajevno Cerkev. Paradigmatičen in navdihujoč primer te izmenjave darov, ki jo je treba danes zaradi spremenjenih in zaostrenih zgodovinskih okoliščin še posebej skrbno živeti in ponovno obravnavati, je izmenjava med cerkvami latinskega izročila in vzhodnimi katoliškimi cerkvami. Pomembno obzorje novosti in upanja, v katerem je mogoče uresničiti oblike izmenjave darov, iskanja skupnega dobrega in usklajenega zavzemanja za družbena vprašanja svetovnega pomena, se oblikuje na primer na velikih nadnacionalnih in medkulturnih geografskih območjih, kot so Amazonija, porečje reke Kongo in Sredozemsko morje.

121. Cerkev na krajevni ravni in v svoji katoliški edinosti deluje kot mreža odnosov, po kateri se širi in spodbuja preroškost kulture srečanja, družbene pravičnosti, vključevanja marginaliziranih skupin, bratstva med narodi in skrbi za skupni dom. Konkretno uresničevanje te preroškosti zahteva, da se dobrine vsake Cerkve delijo v duhu solidarnosti, brez paternalizma in ustvarjanja odvisnosti, ob spoštovanju različnih istovetnosti in spodbujanju zdrave vzajemnosti, z zavezanostjo za (kjer je to potrebno) celjenje ran spomina in hojo po poti sprave. Izmenjava darov in delitev sredstev med krajevnimi cerkvami v različnih regijah spodbujata edinost Cerkve in ustvarjata vezi med vključenimi krščanskimi skupnostmi. Osredotočiti se je treba na zagotovitev pogojev, da duhovniki, ki pridejo na po-

moč cerkvam, kjer teh primanjkuje, ne bodo le funkcionalno sredstvo, ampak vir za rast Cerkve, ki jih pošilja, in Cerkve, ki jih sprejema. Podobno si moramo prizadevati, da se ekonomska pomoč ne sprevrže v socialno odvisnost, ampak spodbuja evangelijsko solidarnost ter se jo uporablja na pregleden in zanesljiv način.

122. Izmenjava darov je ključnega pomena tudi na poti k popolni in vidni edinosti med vsemi krščanskimi cerkvami in skupnostmi, poleg tega pa je učinkovito znamenje tiste edinosti v veri in ljubezni v Kristusu, ki spodbuja verodostojnost in vpliv krščanskega poslanstva (prim. Jn 17,21). Sv. Janez Pavel II. je o ekumenskem dialogu dejal: »Dialog ni samo izmenjava idej. Na neki način je vedno 'izmenjava darov'« (UUS 28). Prav v prizadevanju, da bi utelešali en sam evangelij v raznolikosti kulturnih kontekstov, zgodovinskih okoliščin in družbenih izzivov, so različna krščanska izročila v poslušanju Božje besede in glasu Svetega Duha na družbeni in kulturni ravni skozi stoletja ustvarila obilne sadove svetosti, ljubezni, duhovnosti, teologije in solidarnosti. Prišel je čas, da to dragoceno bogastvo začnemo ceniti: z velikodušnostjo, iskrenostjo, brez predsodkov, s hvaležnostjo Gospodu, z vzajemno odprtostjo, da jih podarimo drug drugemu, ne da bi jih imeli za svojo izključno last. Tudi zgled svetnikov in pričevalcev vere drugih krščanskih cerkva in skupnosti, zlasti mučencev, je dar, ki ga lahko prevzamemo z vključitvijo njihovega spomina v naš liturgični koledar.

123. *Dokument o človeškem bratstvu za mir na svetu in skupno sobivanje*, ki sta ga 4. februarja 2019 v Abu Dabiju podpisala papež Frančišek in veliki imam Al-Azharja Ahmed Al-Tayyeb, izraža voljo, da se »sprejme kultura dialoga kot pot, skupno sodelovanje kot ravnanje, vzajemno poznavanje kot metoda in merilo«. To ni le pobožna želja ali neobvezen vidik na poti Božjega ljudstva v današnjem trenutku. Na tej poti se sinodalna Cerkev zavezuje, da bo na različnih krajih, kjer živi, hodila z verniki drugih religij in z ljudmi drugih prepričanj, svobodno delila veselje evangelija in hvaležno sprejemala njihove darove: da bi kot bratje in sestre vsi skupaj v duhu medsebojne izmenjave in pomoči (prim. GS 40) gradili pravičnost, bratstvo, mir in medverski dialog. V nekaterih regijah majhne sosedске skupnosti, kjer se ljudje srečujejo ne glede na versko pripadnost, zagotavljajo spodbudno okolje za trojni dialog življenja, delovanja in molitve.

Vezi edinstvi: škofovske konference in cerkvena zasedanja

124. Obzorje občestva v izmenjavi darov je temeljno načelo odnosov med cerkvami. Združuje pozornost do vezi, ki tvorijo edinstvo celotne Cerkve, s priznavanjem in vrednotenjem posebnosti, povezanih s kontekstom, v katerem živi vsaka krajevna Cerkev s svojo zgodovino in izročilom. Sinodalni slog cerkvam omogoča, da se gibljejo v različnih »ritmih«. Razlike v »ritmu« lahko cenimo kot izraz legitimne raznolikosti in kot priložnost za izmenjavo darov in medsebojno bogatenje.

To skupno obzorje zahteva razločevanje, prepoznavanje in spodbujanje konkretnih struktur in praks, da bi bili sinodalna Cerkev v poslanstvu.

125. Škofovske konference izražajo in uresničujejo kolegialnost škofov za pospeševanje občestva med Cerkvami in učinkovitejše odzivanje na potrebe pastoralnega življenja. So temeljno orodje za vzpostavljanje povezav, izmenjavo izkušenj in dobrih praks med cerkvami ter prilagajanje krščanskega življenja in izražanja vere različnim kulturam. Prav tako imajo pomembno vlogo pri razvoju sinodalnosti, v katero je vključeno celotno Božje ljudstvo. Na podlagi tega, kar se je pokazalo med sinodalnim procesom, predlagamo, da se:

- a. zbere sadove razmisleka o teološkem in pravnem statusu škofovskih konferenc;
- b. določi obseg doktrinarne in disciplinske pristojnosti škofovskih konferenc. Brez ogrožanja oblasti škofa v Cerkvi, ki mu je zaupana, ter brez ogrožanja edinosti in vesoljnosti Cerkve lahko zborna izvajanje te pristojnosti spodbuja pristen nauk ene vere na ustrezen in inkulturiran način v različnih kontekstih, pri čemer je treba opredeliti ustrezne liturgične, katehetske, disciplinske, pastoralne, teološke in duhovne izraze (prim. AG 22);
- c. izvede oceno izkušenj dejanskega delovanja škofovskih konferenc, odnosov med škofijami in s Svetim sedežem, da se opredelijo konkretne reforme, ki jih je treba izvesti. Obiski *ad limina apostolorum* bi lahko bili ugodna priložnost za takšno oceno;

- d. zagotovi, da so vse škofije del cerkvene province in škofovske konference (prim. CD 4);
- e. opredeli obveznosti vsakega krajevnega škofa, ki je sodeloval pri sprejemanju odločitev v okviru škofovske konference.

126. V sinodalnem procesu je sedem celinskih cerkvenih zasedanj, ki so potekala v začetku leta 2023, predstavljalo pomembno novost; so dediščina, ki jo je treba ceniti kot učinkovit način udejanjanja koncilskega nauka o vrednosti »vsakega velikega družbeno-kulturnega območja« pri iskanju »globljega usklajevanja celotnega področja krščanskega življenja« (AG 22). Njihov teološki in cerkvenopravni status ter status celinskih skupin škofovskih konferenc bo treba bolje pojasniti, da bi lahko izkoristili njihov potencial za nadaljnji razvoj sinodalne Cerkve. Predvsem predsedniki celinskih skupin škofovskih konferenc morajo spodbujati in podpirati nadaljevanje te izkušnje.

127. Na cerkvenih zasedanjih (regionalnih, nacionalnih, celinskih) člani, ki izražajo in zastopajo različnost Božjega ljudstva (vključno s škofi), sodelujejo pri razločevanju, ki bo škofom omogočilo zbornu sprejeti tiste odločitve, ki so nujne zaradi zaupane jim službe. Ta izkušnja kaže, kako sinodalnost omogoča konkretno izražanje vključenosti *vseh* (svetega Božjega ljudstva) in službe *nekaterih* (zboru škofov) v procesu odločanja o poslanstvu Cerkve. Predlaga se, da bi razločevanje v oblikah, prilagojenih raznolikosti kontekstov, vključevalo trenutke poslušanja in dialoga z drugimi kristjani, predstavniki

drugih pokrajin, javnimi ustanovami, organizacijami civilne družbe in družbo nasploh.

128. Zaradi posebnih družbenih in političnih razmer nekatere škofovske konference težko sodelujejo v celinskih skupščinah ali nadnacionalnih cerkvenih telesih. Sveti sedež bo tem škofovskim konferencam pomagal s spodbujanjem dialoga in vzajemnega zaupanja med državami, da bodo imele možnost vzpostaviti odnose z drugimi škofovskimi konferencami z namenom izmenjave darov.

129. Da bi dosegli »zdravilno ‘decentralizacijo’« (EG 16) in učinkovito inkulturacijo vere, je treba ne le priznati vlogo škofovskih konferenc, ampak tudi ponovno ovrednotiti institucijo posebnih cerkvenih zborov, tako pokrajinskih kot plenarnih, katerih periodično obhajanje je bilo obvezno skozi večji del zgodovine Cerkve in jih predvideva veljavno cerkveno pravo latinskega pravnega sistema (prim. ZCP, kan. 439–446). Treba bi jih bilo redno sklicevati. Postopek priznavanja sklepov posebnih cerkvenih zborov s strani Svetega sedeža [lat. *recognitio*] bi bilo treba reformirati in spodbuditi njihovo čimprejšnjo objavo z navedbo natančnih rokov. V primeru povsem pastoralnih ali disciplinskih zadev (ki ne zadevajo neposredno vprašanj vere, morale ali zakramentalne discipline) pa je treba uvesti pravne predpostavke, enakovredne tihi privolitvi.

Služba rimskega škofa

130. Sinodalni proces je pomagal tudi pri ponovnem pregledu načinov opravljanja službe rimskega škofa v luči sinodalnosti. Sinodalnost namreč na simfoničen način izraža občestveno (»vsi«), zborna (»nekateri«) in osebno (»eden«) razsežnost posameznih cerkva in celotne Cerkve. V tej perspektivi je petrinska služba papeža vključena v sinodalno dinamiko, prav tako kot občestveni vidik, ki vključuje celotno Božje ljudstvo, in zborna razsežnost škofovske službe (prim. MTK, št. 64).

131. Tako lahko razumemo domet koncilske izjave, ki pravi, da »v cerkvenem občestvu zakonito obstajajo tudi delne cerkve, ki imajo lastna izročila, ne da bi to bilo v nasprotju s prvenstvom Petrovega sedeža, ki predseduje vesoljnemu zboru ljubezni, varuje zakonite različnosti in hkrati skrbi, da to, kar je posebnega, niti malo ne škoduje edinosti, marveč ji služi« (LG 13). Rimski škof, počelo in temelj edinosti Cerkve (prim. LG 23), je porok sinodalnosti: on je tisti, ki skliče Cerkev na sinodo, ji predseduje in potrdi njene rezultate. Kot Petrov naslednik ima izjemno vlogo pri varovanju zaklada vere in morale ter skrbi, da bi sinodalni procesi prinesli sad za edinost in pričevanje. Skupaj z rimskim škofom ima zbor škofov nenadomestljivo vlogo pri vodenju celotne Cerkve (prim. LG 22–23) in spodbujanju sinodalnosti v vseh krajevnih cerkvah.

132. Rimski škof kot porok edinosti v različnosti skrbi za ohranjanje istovetnosti vzhodnih katoliških cerkva in spoštuje njihovo večstoletno teološko, kanonično, liturgično, duhovno

in pastoralno izročilo. Te cerkve imajo lastne sinodalne strukture presojanja: sinodo škofov patriarhalnih in večjih nadškofijskih cerkva (prim. ZVC, kan. 102 in nasl., 152), provincialni svet (prim. ZVC, kan. 137), svet hierarhov (prim. ZVC, kan. 155, § 1, 164 in nasl.) in končno skupščine hierarhov različnih cerkva *sui iuris* (prim. ZVC, kan. 322). Kot cerkve *sui iuris* v polnem občestvu z rimskim škofom ohranjajo svojo vzhodno istovetnost in avtonomijo. V okviru sinodalnosti je primerno, da se skupaj vrnemo k zgodovini, da bi zacelili rane preteklosti in poglobili načine, kako živeti občestvo, kar vključuje tudi prilagoditev v odnosih med vzhodnimi katoliškimi cerkvami in rimsko kurijo. Odnose med latinsko Cerkvijo in vzhodnimi katoliškimi cerkvami morajo zaznamovati izmenjava darov, soudeležba in vzajemno bogatenje.

133. Za okrepitev teh odnosov zasedanje sinode predlaga ustanovitev sveta patriarhov, višjih nadškofov in metropolitov vzhodnih katoliških cerkva, ki bi mu predsedoval papež in ki bi bil izraz sinodalnosti ter orodje za spodbujanje občestva in izmenjave skupne liturgične, teološke, kanonične in duhovne dediščine. Odhajanje številnih vzhodnih vernikov v pokrajine latinskega obreda lahko ogrozi njihovo istovetnost. Za reševanje tega položaja bodo oblikovana orodja in norme, usmerjene v kar največjo krepitev sodelovanja med latinsko Cerkvijo in vzhodnimi katoliškimi cerkvami. Zasedanje sinode priporoča iskren dialog in bratsko soudeležbo med latinskimi in vzhodnimi škofi, da se zagotovi boljša pastoralna oskrba vzhodnih vernikov, ki nimajo duhovnikov lastnega obreda, in da se ob ustrezni neodvisnosti zagotovi soudeležbo vzhodnih

škofov v škofovskih konferencah. Nazadnje predlaga svetemu očetu, naj skliče posebno sinodo, ki bo spodbujala utrditev in ponoven razcvet vzhodnih katoliških cerkva.

134. Razmislek o izvajanju petrinske službe v sinodalnem ključu bi bilo treba opraviti z vidika »zdravilne ‘decentralizacije’« (prim. EG 16), h kateri je pozval papež Frančišek in za katero so zaprosile številne škofovske konference. V skladu s formulacijo, ki jo ponuja apostolska konstitucija *Praedicate Evangelium* (19. marca 2022), to pomeni, da je »v pristojnosti škofov, da pri opravljanju ‘svoje prave naloge učiteljev’ in pastirjev rešujejo tista vprašanja, ki jih poznajo in ki ne vplivajo na enotnost nauka, discipline in občestva Cerkve, pri čemer vedno delujejo v duhu soodgovornosti, ki je sad in izraz posebnega *mysterium communionis*, ki je Cerkev« (PE II, 2). Da bi nadaljevali v tej smeri, bi lahko s teološkim in kanoničnim preučevanjem ugotovili, katere zadeve bi morale biti pridržane papežu [lat. *reservatio papalis*] in katere lahko predajo škofom v njihovih cerkvah ali skupinah cerkva, v skladu z nedavnim motuproprijem *Competentias quasdam decernere* (15. februarja 2022). Ta namreč na podlagi »cerkvene občestvene dinamike« (Predgovor) dodeljuje izvršilni oblasti v krajevnih cerkvah in krajevnih cerkvenih ustanovah »določena področja pristojnosti glede na zakonske določbe, namenjene varovanju enotnosti discipline v vesoljni Cerkvi«. Tudi izdelava kanonične zakonodaje s strani tistih, ki so v Cerkvi za to pristojni in imajo oblast, bi morala potekati v sinodalnem slogu in dozoreti kot sad cerkvenega razločevanja.

135. Apostolska konstitucija *Praedicate Evangelium* je služenje rimske kurije opisala v sinodalnem in misijonskem smislu ter poudarila, da se »ne postavlja med papeža in škofe, ampak se postavlja v služenje obema na način, ki je primeren naravi vsakega od njiju« (PE I,8). Njegovo izvajanje naj bi spodbujalo večjo soudeležbo dikasterijev in podpiralo poslušanje krajevnih cerkva. Pred objavo pomembnih normativnih dokumentov naj dikasteriji sprožijo posvetovanje s škofovskimi konferencami in ustreznimi organizmi vzhodnih katoliških cerkva. V skladu z zgoraj opisano logiko preglednosti in sposobnosti poročanja o delovanju bi bilo mogoče predvideti oblike rednega ovrednotenja dela kurije. To ovrednotenje bi v sinodalni misijonski perspektivi lahko zadevalo tudi papeževe predstavnike. Obiski *ad limina apostolorum* so vrhunec odnosov pastirjev krajevnih cerkva z rimskim škofom in njegovimi najtesnejšimi sodelavci v rimski kuriji. Mnogi škofje bi si želeli, da bi se pregledala oblika, v kateri potekajo, da bi bili vse bolj priložnost za odprto izmenjavo in vzajemno poslušanje. Za dobro Cerkve je pomembno, da se med člani kardinalskega zbora krepijo medsebojno poznavanje in vezi občestva, pri čemer je treba upoštevati tudi njihovo različno poreklo in kulturo. Sinodalnost mora navdihovati njihovo soudeležbo pri petrinski službi in njihovo zborna razločevanje v rednih in izrednih konzistorijih.

136. Med možnostmi, kjer se sinodalnost in kolegialnost uresničujeta na ravni celotne Cerkve, zagotovo izstopa škofovska sinoda, ki jo je apostolska konstitucija *Episcopalis communio* iz občasnega dogodka spremenila v cerkveni proces. Pavel VI. jo je ustanovil kot zbor škofov, sklican, da bi na koncilski

način sodeloval pri skrbi rimskega papeža za celotno Cerkev, zdaj pa je v obliki postopnega procesa izraz in orodje konstitutivnega odnosa med celotnim Božjim ljudstvom, zborom škofov in papežem. Celotno sveto Božje ljudstvo, škofje, ki jim je bilo zaupano vodenje posameznih delov, in rimski škof v celoti sodelujejo v sinodalnem procesu, vsak v skladu z lastno vlogo. Ta soudeležba, s papežem v svoji sredi, se kaže v sinodalnem zasedanju, ki s svojo sestavo kaže na vesoljnost Cerkve. Kot je pojasnil papež Frančišek, je sestava XVI. splošnega rednega zasedanja »več kot le naključno dejstvo. Izraža način opravljanja škofovske službe, ki je skladen z živim izročilom cerkva in naukom drugega vatikanskega koncila« (*Nagovor na prvem splošnem zboru drugega zasedanja XVI. splošnega rednega zasedanja škofovske sinode*, 2. oktobra 2024). Škofovska sinoda je ob ohranjanju svoje škofovske narave v soudeležbi drugih članov Božjega ljudstva videla, in bo lahko tudi v prihodnje videla »obliko, ki jo je za poslanstvo poklicano sprejeti izvrševanje škofovske oblasti v Cerkvi, ki se zaveda, da je konstitutivno odnosna in zaradi tega sinodalna« (*Prav tam*). Pri poglobljanju istovetnosti škofovske sinode je bistveno, da se v sinodalnem procesu in na skupščinah pojavi in konkretno izrazi povezava med vključenostjo vseh (sveto Božje ljudstvo), službo nekaterih (zbor škofov) in predsedovanjem enega (Petrov naslednik).

137. Med najpomembnejšimi sadovi sinode 2021–2024 je krepitev ekumenskega zagona. Potreba po iskanju »oblike izvajanja primata, /.../ odprte za nove razmere« (UUS 95), je temeljni izziv tako za sinodalno Cerkev v poslanstvu kot za edinost kristjanov. Sinoda pozdravlja nedavno objavo Dikasterija za

pospeševanje krščanske edinosti *Rimski škof. Primat in sinodalnost v ekumenskih dialogih in odgovorih na encikliko Ut Unum Sint*, ki ponuja spoznanja za nadaljnje preučevanje. Dokument kaže, da je spodbujanje krščanske edinosti bistveni vidik službe rimskega škofa in da je ekumenska pot spodbudila njegovo globlje razumevanje. Konkretni predlogi, ki jih vsebuje glede ponovnega branja ali uradne razlage dogmatičnih opredelitev prvega vatikanskega koncila o prvenstvu, jasnejšega razlikovanja med različnimi odgovornostmi papeža, spodbujanja sinodalnosti in iskanja modela edinosti, ki temelji na ekleziologiji občestva, ponujajo obetavne perspektive za ekumensko pot. Zasedanje sinode želi, da bi ta dokument služil kot podlaga za nadaljnji skupni razmislek z drugimi kristjani o izvajanju službe rimskega škofa za edinost kot »službe ljubezni, ki jo priznavajo eni in drugi« (UUS 95).

138. Bogastvo, ki ga predstavlja soudeležba bratskih delegatov iz drugih krščanskih cerkva in skupnosti na sinodalnem zasedanju, nas vabi, da smo bolj pozorni na sinodalne prakse naših ekumenskih sogovornikov, tako na Vzhodu kot na Zahodu. Ekumenski dialog je temeljnega pomena za razvijanje razumevanja sinodalnosti in edinosti Cerkve. Spodbuja nas, da si predstavljamo ekumenske sinodalne prakse, celo oblike posvetovanja in razločevanja o skupnih in nujnih zadevah, kot je obhajanje ekumenske sinode o evangelizaciji. Prav tako nas vabi k medsebojni odgovornosti glede vprašanj, kdo smo, kaj delamo in kaj učimo. V osnovi te možnosti je dejstvo, da smo združeni v enem krstu, iz katerega izhaja istovetnost Božjega ljudstva ter dinamika občestva, soudeležbe in poslanstva.

139. Jubilejno leto 2025 obeležuje tudi obletnico prvega ekumenskega koncila, na katerem je bila na sinodalen način izoblikovana veroizpoved, ki združuje vse kristjane. Priprava in skupno praznovanje 1700. obletnice nicejskega koncila bi morala biti priložnost za skupno poglobljanje in izpovedovanje kristološke vere ter udejanjanje oblik sinodalnosti med kristjani vseh izročil. To bo tudi priložnost za pogumne pobude določitve skupnega datuma velike noči, da bi lahko na isti dan praznovali Gospodovo vstajenje, kot se bo po Božji previdnosti zgodilo prav leta 2025, in tako dali večjo misijonsko moč oznanjevanju Tistega, ki je življenje in odrešenje vsega sveta.

V. DEL

»TUDI JAZ VAS POŠILJAM«

Oblikovati ljudstvo misijonskih učencev

Tedaj jim je Jezus spet rekel: »Mir vam bodi! Kakor je Oče mene poslal, tudi jaz vas pošiljam.« In ko je to izrekel, je dihnil vanje in jim govoril: »Prejmite Svetega Duha.«

Jn 20,21-22

140. Na velikonočni večer Kristus učencem izroči mesijanski dar svojega miru in jih vključi v svoje poslanstvo. Njegov mir je polnost bivanja, skladnost z Bogom, brati in sestrami ter stvarstvom; poslanstvo je oznanjevanje Božjega kraljestva, kar pomeni, vsakemu človeku, ne da bi kogar koli izključili, ponuditi Očetovo usmiljenje in ljubezen. Nežna kretnja, ki spremlja besede Vstalega, spominja na to, kar je Bog storil na začetku. Zdaj, v dvorani zadnje večerje, se z dihom Duha začne novo stvarjenje: rodi se ljudstvo misijonskih učencev.

141. Da bi sveto Božje ljudstvo vsem lahko pričevalo o veselju evangelija in raslo v uresničevanju sinodalnosti, potrebuje ustrezno usposabljanje: najprej za svobodo Božjih sinov in hčera v hoji za Jezusom Kristusom, ki ga zrejo v molitvi in prepoznajo v ubogih. Sinodalnost namreč vključuje globoko zavest poklicanosti in misijonskosti, kar je vir prenovljenega

sloga v cerkvenih odnosih, nove dinamike soudeležbe in cerkvenega razločevanja ter kulture vrednotenja, česar pa ni mogoče vzpostaviti brez spremljanja ciljno usmerjenih procesov usposabljanja. Usposabljanje za sinodalni slog Cerkve bo spodbujalo zavest, da so darovi, prejeti pri krstu, talenti, ki morajo obroditi sadove v dobro vseh: ne smejo biti skriti ali ostati nedejavni.

142. Usposabljanje misijonskih učencev se začne z uvajanjem v krščanstvo in je v njem zakoreninjeno. V zgodovini vsakega posameznika je k uvajanju v odnos z Gospodom in v občestvo Cerkve prispevalo srečanje s številnimi ljudmi in skupinami ali majhnimi skupnostmi: starši in družinskimi člani, botri in botrami, katehisti in vzgojitelji, liturgičnimi animatorji in delavci na področju dobrodelnosti, diakoni, duhovniki in samim škofom. Včasih se zgodi, da po končani poti uvajanja vez s skupnostjo oslabi in se oblikovanje zanemari. Biti Gospodovi misijonski učenci pa ni cilj, dosežen enkrat za vselej. Pomeni nenehno spreobračanje, rast v ljubezni »do primerne doraslosti v Kristusovi polnosti« (Ef 4,13) in odprtost za darove Duha za živo in veselo pričevanje vere. Zato je pomembno, da ponovno odkrijemo, kako nedeljsko obhajanje evharistije oblikuje kristjane: »Polnost naše formacije je upodobitev po Kristusu /.../: ne gre za miselni, abstraktni proces, ampak za to, da postanemo on« (DD 41). Za mnoge vernike je nedeljska evharistija edini stik s Cerkvijo: skrb za njeno obhajanje na najboljši možen način, s posebno pozornostjo na homilijo in »dejavno soudeležbo« (SC 14) vseh, je odločilna za sinodalnost. Pri maši se namreč to zgodi kot milost, ki je podeljena od zgoraj

in ne kot rezultat naših lastnih prizadevanj: pod predsedovanjem *enega* in po zaslugi službe *nekaterih* lahko *vs*i sodelujejo pri dvojni mizi Besede in Kruha. Dar občestva, poslanstva in soudeležbe – trije temelji sinodalnosti – se uresničujejo in obnavljajo pri vsaki evharistiji.

143. Ena od zahtev, ki se je med sinodalnim procesom najbolj odločno in z vseh strani pojavila, je, naj bo oblikovanje celostno, trajno in skupno. Njegov namen ni le pridobivanje teoretičnega znanja, temveč spodbujanje sposobnosti odprtosti in srečevanja, delitve in soudeležbe, skupnega razmišljanja in razločevanja, teološkega razumevanja konkretnih izkušenj. Zato mora zadevati vse razsežnosti osebe (intelektualno, čustveno, odnosno in duhovno) ter vključevati konkretne izkušnje, ki naj bodo ustrezno spremljane. Enako izrazito je bila poudarjena potreba po usposabljanju, v katerem bi skupaj sodelovali moški in ženske, laiki, posvečene osebe, posvečeni duhovniki in kandidati za posvečeno službo, kar bi jim omogočilo rast v medsebojnem poznavanju in spoštovanju ter v sposobnosti sodelovanja. Za to je potrebna prisotnost primernih in pripravljenih voditeljev oblikovanja, ki so sposobni s svojim življenjem potrditi to, kar posredujejo z besedami: le tako bo oblikovanje resnično rodovito in preobražajoče. Prav tako ne smemo spregledati prispevka, ki ga pedagoške discipline lahko dajo k pripravi dobro usmerjenih tečajev usposabljanja, pozornih na učne procese v odrasli dobi ter na spremljanje posameznikov in skupnosti. Zato moramo vlagati sredstva v usposabljanje izvajalcev oblikovanja.

144. Cerkev že ima veliko mest in virov za oblikovanje misijonarskih učencev: družine, majhne skupnosti, župnije, cerkvene skupnosti, semenišča, redovne skupnosti, akademske ustanove, pa tudi kraje služenja in dela z odrinjenimi, misijonarske in prostovoljske izkušnje. Na vseh teh področjih skupnost izraža svojo sposobnost vzgajati v učenčevstvu in spremljati v pričevanju s srečanji, ki pogosto združujejo ljudi različnih generacij. Tudi ljudska pobožnost je dragoceno bogastvo Cerkev, ki poučuje celotno Božje ljudstvo na poti. V Cerkvi nihče ni zgolj prejemnik oblikovanja: vsakdo je dejaven subjekt, ki more tudi sam dajati drugim.

145. Med vzgojnimi praksami, ki jim sinoda lahko da nov zagon, je treba posebno pozornost nameniti katehezi, da bo ne le prenovljena v programih uvajanja v krščanstvo, ampak tudi vedno bolj »v izhodu« in obrnjena navzven. Skupnosti misijonskih učencev jo bodo znale izvajati v znamenju usmiljenja in jo približati izkušnji vsakega človeka ter jo ponesti na bivanjska obrobja, ne da bi pri tem izgubile povezavo s *Katekizmom Katoliške Cerkve*. Tako bo kateheza lahko postala »laboratorij dialoga« z moškimi in ženskami našega časa (prim. Papeški svet za pospeševanje nove evangelizacije, *Pravilnik za katehezo*, 54) in osvetlila njihovo iskanje smisla. V mnogih cerkvah katehisti predstavljajo temeljni vir za spremljanje in vzgojo; v drugih bi skupnost morala bolj ceniti in podpirati njihovo službo ter se oddaljiti od logike delegiranja, ki je v nasprotju s sinodalnostjo. Glede na obseg migracijskih pojavov je pomembno, da kateheza spodbuja medsebojno poznavanje cerkva v državah izvora in državah sprejema.

146. Poleg izrecno pastoralnih okolij in možnosti je krščanska skupnost navzoča tudi v številnih drugih ustanovah za usposabljanje, kot so šole, poklicno usposabljanje, univerze, usposabljanje za družbeno in politično udejstvovanje, svet športa, glasbe in umetnosti. Navkljub raznolikosti kulturnih okolij, ki določajo med seboj zelo različne prakse in izročila, so katoliško navdihnjene ustanove za usposabljanje pogosto v stiku z ljudmi, ki ne obiskujejo drugih cerkvenih okolij. Po navdihu sinodalnih praks lahko postanejo delavnice prijateljskih in soudeleženih odnosov v kontekstu, v katerem so pričevanje z življenjem, spretnosti in organizacija izobraževanja večinoma laiški in prednostno vključujejo družine. Katoliško navdihnjene šole in univerze imajo pomembno vlogo zlasti pri dialogu med vero in kulturo ter pri moralni vzgoji za vrednote, saj ponujajo vzgojo, usmerjeno v Kristusa, ikono življenja v polnosti. Če jim to uspeva, se izkažejo za alternativo prevladujočim modelom, ki jih pogosto navdihujeta individualizem in tekmovalnost, in tako prevzamejo tudi preroško vlogo. V nekaterih kontekstih so edino okolje, v katerem otroci in mladi pridejo v stik s Cerkvijo. Če jih navdihuje medkulturni in medverski dialog, njihovo vzgojno delovanje kot obliko celostnega razvoja človeka cenijo tudi pripadniki drugih verskih izročil.

147. Sinodalno oblikovanje za vse krščene je obzorje, znotraj katerega je treba razumeti in izvajati posebno usposabljanje, potrebno za posamezne službe in različne oblike življenja. Da bi se to dejansko uresničilo, se mora izvajati kot izmenjava darov med različnimi poklicanostmi (občestvo), v perspektivi službe, ki jo je treba opravljati (poslanstvo), ter v slogu

vključevanja in vzgoje za raznoliko soodgovornost (soudeležba). Ta zahteva, ki je močno vzniknila v sinodalnem procesu, neredko zahteva veliko spremembo miselnosti in prenovljen pristop k okoljem in procesom oblikovanja. Predvsem pa pomeni notranjo pripravljenost dopustiti, da nas s premagovanjem predsodkov in strankarskih pogledov srečanje z brati in sestrami v veri obogati. Ekumenska razsežnost oblikovanja lahko to spremembo miselnosti le spodbuja.

148. Med sinodalnim procesom je bila pogosto izražena zahteva, da bi bile poti razločevanja in vzgoje kandidatov za posvečeno službo oblikovane v sinodalnem slogu. To pomeni, da morajo vključevati večjo prisotnost ženskih likov, vpetost v vsakdanje življenje skupnosti ter izobraževanje za soudeležbo z vsemi v Cerkvi in udejanjanje cerkvenega razločevanja. To predpostavlja pogumno vlaganje energije v pripravo voditeljev oblikovanja. Zasedanje sinode poziva k pregledu dokumenta *Ratio Fundamentalis Institutionis Sacerdotalis*, ki bi vključeval zahteve, dozorele na sinodi, in jih prevedel v natančne napotke pri vzgoji za sinodalnost. Tečaji usposabljanja morajo v kandidatih prebuditi gorečnost za poslanstvo *ad gentes*. Nič manj potrebno ni oblikovanje škofov, da bodo lahko vedno bolje opravljali svoje poslanstvo sestavljati v skladno celoto darove Duha in v sinodalnem slogu izvajali poverjeno jim oblast. Sinodalni slog vzgoje pomeni, da je ekumenska razsežnost prisotna v vseh vidikih poti, ki vodi k posvečeni službi.

149. Pri vzgoji Božjega ljudstva za sinodalnost je treba upoštevati tudi nekatera posebna področja, na katera je sinodalni

proces vztrajno opozarjal. Prvo zadeva vpliv digitalnega okolja na učne procese, sposobnost koncentracije, dojemanja sebe in sveta ter vzpostavljanja medosebnih odnosov. Digitalna kultura predstavlja ključno razsežnost pričevanja Cerkve v sodobni kulturi in tudi nastajajoče misijonsko polje. Zato je treba poskrbeti, da bo krščansko sporočilo na spletu navzoče na verodostojne načine, ki ne bodo ideološko izkrivljali njegove vsebine. Čeprav ima digitalni svet velik potencial za izboljšanje našega življenja, lahko tudi škodi in rani, in sicer z ustraževanjem, napačnimi informacijami, spolnim izkoriščanjem in zasvojenostjo. Pomembno je, da cerkvene izobraževalne ustanove pomagajo otrokom in odraslim razviti kritična znanja in spretnosti za varno navigacijo po spletu.

150. Drugo zelo pomembno področje je spodbujanje kulture *zaščite* [*safeguarding*] v vseh cerkvenih okoljih, da bi skupnosti postale varnejše za mladoletnike in ranljive osebe. Potekajo prizadevanja, da se cerkvenim strukturam zagotovi predpise in pravne postopke, ki bi omogočili preprečevanje zlorab in pravočasno odgovarjanje na neprimerno vedenje. To prizadevanje je treba nadaljevati ter ponuditi posebno in ustrezno usposabljanje tistim, ki so v stiku z mladoletniki in šibkejšimi odraslimi, da bodo lahko večče ravnali in bodo znali zaznati pogosto tihe signale tistih, ki doživljajo dramo in potrebujejo pomoč. Sprejemanje in podpora žrtvam je občutljiva in nepogrešljiva naloga, ki zahteva veliko človečnosti in jo je treba opravljati s pomočjo usposobljenih ljudi. Vsi moramo dopustiti, da nas pretrse njihovo trpljenje, in jim biti blizu s konkretnimi odločitvami, ki jih opogumljajo, jim pomagajo in pripravlja-

jo drugačno prihodnost za vse. Nujno je, da Cerkev po vsem svetu začne in spodbuja kulturo preprečevanja in zaščite [*safeguarding*], da bodo skupnosti postale vedno varnejše za otroke in ranljive osebe. Čeprav so bili sprejeti ukrepi za preprečevanje zlorab, je treba to prizadevanje okrepiti s posebnim in stalnim usposabljanjem tistih, ki delajo z otroki in ranljivimi odraslimi. Postopke *zaščite* je treba nenehno spremljati in ocenjevati. Žrtve in preživele je treba sprejeti in podpirati z veliko občutljivostjo.

151. Teme, kot so družbeni nauk Cerkve, zavzemanje za mir in pravičnost, skrb za skupni dom ter medkulturni in medverski dialog, se morajo bolj razširiti med Božjim ljudstvom, da bi delovanje misijonskih učencev lahko vplivalo na izgradnjo pravičnejšega in bolj bratskega sveta. Prizadevanje za zaščito življenja in človekovih pravic, za pravično ureditev družbe, za dostojanstvo dela, za pravično in solidarno ekonomijo ter za celostno ekologijo so del evangelizacijskega poslanstva, ki ga je Cerkev poklicana živeti in udejanjati v zgodovini.

SKLEP

GOSTIJA ZA VSA LJUDSTVA

*Ko so stopili na kopno, so na tleh zagledali žerjavico
in na njej ribo ter kruh. /.../ Jezus jim je rekel: »Pridite jest.«
Nobeden izmed učencev pa si ga ni drznil vprašati: »Kdo si?«
Vedeli so namreč, da je Gospod. Jezus je prišel, vzel kruh
in jim ga dal; prav tako tudi ribo.*

Jn 21,9.12-13

152. Zgodba o čudežnem ulovu se konča s pogostitvijo. Vstali je učence prosil, naj bodo poslušni njegovi besedi, vržejo mreže in jih potegnejo na obalo; kljub temu je on tisti, ki pripravi gostijo in jih povabi, naj pridejo jest. Kruha in rib je za vse kot takrat, ko jih je pomnožil za lačno množico. Predvsem pa sta tu čudenje in privlačnost njegove navzočnosti, ki je tako jasna in sijoča, da vprašanja niso potrebna. Vstali s tem, ko obeduje s svojimi, potem ko so ga zapustili in zanikali, ponovno odpre prostor občestva in v učence za vedno vtisne pečat usmiljenja, ki na široko odpira vrata v prihodnost. Zato se bodo velikonočne priče opredelile takole: »Mi, ki smo z njim jedli in pili, potem ko je vstal od mrtvih« (Apd 10,41).

153. Na gostijah Vstalega se uresničuje podoba preroka Izaia, ki je navdihnila delo zasedanja sinode: obilna in okusna gostija, ki jo je Gospod pripravil na vrhu gore, simbol druženja

in občestva, namenjena vsem ljudstvom (prim. Iz 25,6-8). Obed, ki ga Gospod po veliki noči pripravi za svoje, je znamenje, da se je eshatološka gostija že začela. Četudi bo šele v nebesih dosegla svojo polnost, je obed milosti in usmiljenja že pripravljen za vse. Cerkev ima poslanstvo, da to veličastno oznanilo ponese spreminjajočemu se svetu. Medtem ko se v evharistiji hrani z Gospodovim telesom in krvjo, ve, da ne sme pozabiti na uboge, zadnje, izključene, tiste, ki ne poznajo ljubezni in so brez upanja, niti na tiste, ki ne verjamejo v Boga ali se ne prepoznajo v nobeni uveljavljeni religiji. V molitvi jih prinaša h Gospodu, nato pa jim gre naproti z ustvarjalnostjo in pogumom, ki ju navdihuje Duh. Tako sinodalnost Cerkve postane preroštvo za družbo, navdihuje nove poti tudi za politiko in gospodarstvo ter pri izmenjavi darov s svetom sodeluje z vsemi, ki verjamejo v bratstvo in mir.

154. Z izkušnjo sinodalnega procesa smo na novo spoznali, da se odrešenje, ki smo ga poklicani sprejeti in oznanjati, prenaša po odnosih. Skupaj ga živimo in skupaj o njem pričujemo. Zgodovina je tragično zaznamovana z vojnami, tekmovanjem za oblast, tisočermi krivicami in zlorabami. Vendar vemo, da je Duh v srce vsakega človeka položil željo po pristnih odnosih in resničnih vezeh. Že samo stvarstvo govori o enotnosti in izmenjavi, raznolikosti in prepletanju različnih oblik življenja. Vse izhaja iz skladnosti in teži k skladnosti, tudi če trpi zaradi uničujoče rane zla. Končni pomen sinodalnosti je pričevanje, ki ga je Cerkev poklicana dati o Bogu, Očetu in Sinu in Svetem Duhu, o Skladnosti ljubezni, ki se izliva iz sebe, da bi se podarila svetu. S hojo v sinodalnem slogu, s prepletanjem naših

poklicanosti, karizem in služb ter s tem, da gremo vsakomur naproti in prinašamo veselje evangelija, lahko živimo občestvo, ki rešuje: z Bogom, vsem človeštvom in celotnim stvarstvom. Tako bomo z deljenjem že sedaj začeli doživljati gostijo življenja, ki jo Bog ponuja vsem ljudstvom.

155. Devici Mariji, ki nosi čudovit naziv *Hodigitria*, tista, ki kaže in vodi na poti, zaupamo rezultate te sinode. Naj nas ona, Mati Cerkve, ki je v dvorani zadnje večerje pomagala nastajajoči skupnosti, da se je odprla novosti binkošti, nauči biti ljudstvo misijonskih učencev, ki hodijo skupaj – sinodalna Cerkev.

DODATEK

*Besedili svetega očeta v Dodatku se nanašata na drugi zbor
XVI. splošnega rednega zasedanja škofovske sinode
(2.–27. oktobra 2024).*

1. SPLOŠNO ZBOROVANJE

UVODNI GOVOR PAPEŽA FRANČIŠKA

Dvorana Pavla VI., sreda, 2. oktobra 2024

Dragi bratje in sestre,

odkar je bila Božja Cerkev oktobra 2021 »sklicana na sinodo«, smo skupaj prehodili del dolge poti, na katero Bog Oče vedno kliče svoje ljudstvo in ga pošilja med vse narode, da bi jim prinesel veselo oznanilo, da je Jezus Kristus naš mir (prim. Ef 2,14), ter ga v poslanstvu potrjuje s Svetim Duhom.

To zasedanje, ki ga je vodil Sveti Duh, ki »upogne, kar upira se, vse ogreje, kar mrzlo je, vodi vse, ki so zašli« (*Binkoštna pesem slednica*), bo moralo dati svoj prispevek, da bo Cerkev sinodalna, misijonska, da bo znala izstopiti iz sebe in prebivati na zemljepisnih in bivanjskih obrobjih ter skrbeti za utrditev vezi z vsemi v Kristusu, našem Bratu in Gospodu.

Obstaja besedilo duhovnega avtorja iz 4. stoletja, s katerim bi lahko povzeli, kaj se zgodi, ko je Svetemu Duhu dana možnost, da deluje; začeni s krstom, ki vse rojeva za enako dostojanstvo (prim. Makarij Aleksandrijski, *Hom.* 18,7–11: PG 34, 639–642). Izkustva, ki jih opisuje, nam omogočijo, da spoznamo, kar se je zgodilo v teh treh letih in kar se še lahko zgodi.

Razmišljanje tega duhovnega avtorja nam pomaga razumeti, da je Sveti Duh zanesljiv vodnik. Naša prva naloga pa je, da se naučimo razločevati njegov glas, saj govori v vseh ljudeh in v vseh stvareh. Ta sinodalni proces nam je omogočil, da smo to doživeli.

Sveti Duh nas vedno spremlja. On je tolažba v žalosti in joku, predvsem ko se znajdemo – prav zaradi ljubezni do človeštva – pred stvarmi, ki ne gredo dobro, v krivicah, ki prevladujejo, ko se vztrajno trudimo, da bi z dobrim odgovorili na zlo, v trudu za odpuščanje, v pomanjkanju poguma pri iskanju miru. V takšnih situacijah nas prevzame malodušje in se nam zdi, da ne moremo ničesar več storiti ter se prepustimo obupu. Kot je upanje najbolj ponižna krepost, a tudi najmočnejša, tako je obup najslabša možnost.

Sveti Duh posuši solze in tolaži, ker nam posreduje Božje upanje. Bog se ne utruji, ker se njegova ljubezen ne utruji.

Sveti Duh prodre v tisti del nas, ki je tako pogosto podoben sodnim dvoranam, kjer obtožene postavimo na zatožno klop in oblikujemo svoje sodbe, še več, obsodbe. Prav Makarij nam v svoji homiliji pravi, da Sveti Duh prižge ogenj v tistih, ki ga prejmejo, »ogelj tolikšnega veselja in ljubezni, ki bi ga, če bi bilo mogoče, vsi sprejeli v svoje srce, dobri in hudobni, brez vsake razlike«. To pa zaradi tega, ker Bog vedno sprejema vse, ne pozabimo tega: vse, vse, vse in vedno ter vsem daje nove priložnosti v življenju, vse do zadnjega trenutka. Zaradi tega moramo mi odpuščati vsem in vedno, zavedajoč se, da se razpoložljivost za odpuščanje rojeva iz izkustva, da nam je bilo odpuščeno. Samo tisti ne more odpustiti, ki mu ni bilo odpuščeno.

Včeraj, med spokornim bedenjem, smo to doživeli. Prosili smo za odpuščanje, priznali smo, da smo grešniki. Odložili smo ošabnost, ločili smo se od domišljavosti, da smo boljši od drugih. Smo postali ponižnejši?

Tudi ponižnost je dar Svetega Duha, za katerega moramo prositi. Kot pravi etimologija besede [lat. *humilitas*], nas ponižnost vrača v zemljo, v *humus*, in nas spominja na izvor, kjer bi brez Stvarnikovega diha ostali blato brez življenja. Ponižnost nam omogoča, da gledamo na svet s priznanjem, da nismo boljši od drugih. Kot pravi sv. Pavel: »Ne imejte se v svojih očeh za pametne« (Rim 12,16). In brez ljubezni ne moremo biti ponižni. Kristjani bi morali biti kakor tiste žene, o katerih govori Dante Alighieri v enem od svojih sonetov, ki nosijo v srcu bolečino zaradi smrti očeta njihove prijateljice Beatrice: »Ve, ki ste ponižnega videza, s povešenimi očmi, razodevate bolečino« (*Novo življenje*, XXII, 9). To je solidarna in sočutna ponižnost človeka, ki se čuti brata in sestro vseh, čuti enako bolečino ter v ranah in bolečinah vsakega človeka prepoznava rane in bolečine našega Gospoda.

Vabim vas, da v molitvi premišlujete o tem lepem duhovnem besedilu in spoznate, da Cerkev – *semper refomanda* – ne more hoditi in se prenavljati brez Svetega Duha in njegovih presenečenj; ne da bi se pustila oblikovati rokam Boga Stvarnika, ki sta Sin, Jezus Kristus, in Sveti Duh, kakor nas uči sv. Irenej Lyonski (*Proti krivovercem*, IV, 20, 1).

Kajti odkar je v začetku Bog oblikoval moškega in žensko iz zemlje; odkar je Bog poklical Abrama, naj bo v blagoslov vsem narodom na zemlji, in je poklical Mojzesa, naj skozi puščavo vodi ljudstvo, osvobojeno sužnosti; odkar je Devica Marija

sprejela Besedo, ki jo je naredila za Mater Božjega Sina po mesu in za Mater vsakega učenca in vsake učenke njenega Sina; odkar je Gospod Jezus, križani in vstali, na binkošti izlil svojega Svetega Duha: od takrat smo na poti k popolni in dokončni izpolnitvi Očetove ljubezni kot tisti, ki so bili deležni usmiljenja. In ne pozabimo te besede: deležni smo usmiljenja.

Poznamo lepoto in napor poti. Po njej hodimo skupaj, kot ljudstvo, ki je tudi v tem času znamenje in orodje notranje zaveze z Bogom in edinosti vsega človeškega rodu (LG 1). Po njej hodimo z vsakim in za vsakega moškega in žensko dobre volje, v katerih deluje milost na neviden način (GS 22). Po njej hodimo, prepričani v odnosno bistvo Cerkve, bdimo nad tem, da so odnosi, ki so nam podarjeni in ki so zaupani naši odgovorni ustvarjalnosti, vedno izraz zastojnosti usmiljenja. Navidezen kristjan, ki ne vstopa v velikodušnost in usmiljenje Boga, je preprosto ateist, preoblečen v kristjana. Božje usmiljenje nas dela zanesljive in odgovorne.

Bratje in sestre, po tej poti hodimo v zavesti, da smo poklicani odsevati svetlobo našega sonca, ki je Kristus, kot blede luna, ki zvesto in veselo sprejema poslanstvo, da je za svet zakrament tiste luči, ki ne sije iz nas samih.

XVI. splošno redno zasedanje škofovske sinode, ki je sedaj prišlo do drugega sklica, na izviren način predstavlja to »skupno hojo« Božjega ljudstva.

Navdih, ki ga je doumel sv. papež Pavel VI., ko je leta 1965 ustanovil sinodo škofov, se je izkazal za zelo rodovitnega. V šestdesetih letih, ki so minila od takrat, smo se naučili prepoznavati v sinodi škofov pluralen in simfoničen subjekt, ki je sposoben podpirati pot in poslanstvo Katoliške Cerkve, ko na

učinkovit način pomaga rimskemu škofu v njegovem služenju občestvu vseh cerkva in celotni Cerkvi.

Sv. Pavel VI. se je dobro zavedal, da se bo »ta sinoda /.../, tako kot vsaka človeška ustanova, sčasoma lahko vse bolj izpopolnjevala« (*Apostolica Sollicitudo*). Apostolska konstitucija *Episcopalis communio* je imela namen zbrati zaklad izkustev raznih sinodalnih zasedanj (rednih, izrednih, posebnih), ko je sinodalno zborovanje izrecno oblikovala kot proces in ne samo kot dogodek.

Sinodalni proces je tudi proces učenja, v katerem se Cerkev uči bolje spoznavati samo sebe in ugotavljati oblike pastoralnega delovanja, ki bi bile bolj primerne za poslanstvo, ki ji ga Gospod zaupa. Ta proces učenja vključuje tudi oblike opravljanja službe pastirjev, zlasti škofov.

Ko sem se odločil, da kot polnopravne člane tega XVI. zasedanja pokličem tudi precejšnje število laikov in posvečenih oseb (moških in žensk), diakonov in duhovnikov ter tako še dodatno razvijem, kar je bilo deloma predvideno že za predhodna zasedanja, sem to storil v skladu z razumevanjem izvrševanja škofovske službe, kakor je to izrazil drugi vatikanski cerkveni zbor: škof, vidno počelo in temelj edinosti delne Cerkve, ne more živeti svoje službe drugače kot v Božjem ljudstvu, z Božjim ljudstvom, tako da hodi pred njim, da je v njegovi sredi in da hodi za delom Božjega ljudstva, ki mu je zaupano. To vključujoče razumevanje škofovske službe se mora pokazati in prepoznati ter se izogniti dvema nevarnostma: prva je abstraktnost, ki pozabi rodovitno konkretnost krajev in odnosov ter vrednost vsakega človeka; druga nevarnost pa je razbijanje občestva s spodbujanjem nasprotovanja med hierarhijo in verniki

laiki. Jasno, da ne gre za nadomestitev drugih z drugimi pod geslom: »Sedaj smo mi na vrsti!« Ne, tako ne gre: »Sedaj smo mi laiki na vrsti,« »sedaj smo mi duhovniki na vrsti«; ne, ne gre za to. Pač pa se od nas zahteva, da skupaj ubrano izvajamo skladbo, ki vse združuje v službi Božjega usmiljenja, v skladu z različnimi službami in karizmami, škofova naloga pa je, da jih prepozna in pospešuje.

Hoditi skupaj, vsi, vsi, vsi, je proces, v katerem se Cerkev, poslušna delovanju Svetega Duha, občutljiva za prepoznavanje znamenj časa (GS 4), stalno prenavlja in izpopolnjuje svojo zakramentalnost, da bi bila verodostojna priča poslanstva, v katerega je poklicana, da bi zbirala vsa ljudstva zemlje v eno samo Ljudstvo, ki bo uresničeno ob koncu, ko nas bo Bog sam posadil na gostijo, ki jo bo on pripravil (prim. Iz 25,6-10).

Sestava tega XVI. zasedanja je torej več kot zgolj naključno dejstvo. Izraža način izvrševanja škofovske službe v skladu z živim izročilom cerkva in z učenjem drugega vatikanskega koncila: tako kot vsak kristjan tudi škof ne more nikoli razmišljati o sebi »brez drugega«. Kot se nihče ne reši sam, oznanilo odrešenja potrebuje vse in vsem je treba prisluhniti.

Navzočnost članov, ki niso škofje, na zasedanju sinode škofov ne zmanjšuje »škofovske« razsežnosti zasedanja. In to pravim zaradi nekega viharja govoric, ki je vel z ene strani na drugo. Še manj to omejuje ali razveljavlja oblast, ki je lastna posameznemu škofu ali zboru škofov. Njihova navzočnost kaže na obliko, ki naj jo ima izvrševanje škofovske oblasti v Cerkvi, ki se zaveda, da je konstitutivno odnosna in zaradi tega sinodalna. Odnos s Kristusom in med vsemi v Kristusu – temi, ki so že v tem odnosu, in tistimi, ki jih še ni, jih pa Oče

pričakuje – uresničuje bistvo in oblikuje podobo Cerkve v vsakem času.

V primernem času bo treba določiti različne oblike »kolegialnega« in »sinodalnega« izvrševanja škofovske službe (v krajevnih cerkvah, v skupnostih cerkva, v celotni Cerkvi), vedno pa ob spoštovanju zaklada vere in živega izročila, tako da bo odgovarjalo temu, kar Duh zahteva od cerkva v tem posebnem času in v različnih kontekstih, v katerih živijo. In ne pozabimo, da je Sveti Duh skladnost. Pomislimo na tisto binkošno jutro: bil je strašen nered, vendar je on v njem ustvaril skladnost. Ne pozabimo, da je prav on skladnost: ne gre za prefinjeno ali intelektualno skladnost; on je celota, je bivanjska skladnost.

Sveti Duh je tisti, ki stori, da je Cerkev trajno zvesta naročilu Gospoda Jezusa Kristusa in trajno posluša njegovo besedo. Sveti Duh vodi učence k vsej resnici (prim. Jn 16,13). Vodi tudi nas, ki smo v Svetem Duhu zbrani na tem zasedanju, da bi po treh letih poti odgovorili na vprašanje, »kako biti sinodalna Cerkev v poslanstvu«. Dodal bi usmiljena.

S srcem, polnim upanja in hvaležnosti, v zavedanju zahtevne naloge, ki vam je zaupana (in ki *nam* je zaupana), želim vsem, da bi se z razpoložljivostjo odprli delovanju Svetega Duha, našega zanesljivega vodnika, naše tolažbe. Hvala.

17. SPLOŠNO ZBOROVANJE

SKLEPNI POZDRAV PAPEŽA FRANČIŠKA

Dvorana Pavla VI., sobota, 26. oktobra 2024

Dragi bratje in sestre,

s *Sklepnim dokumentom* smo zbrali sadove vsaj treh let, v katerih smo poslušali Božje ljudstvo, da bi bolje dojeli, kako biti »sinodalna Cerkev« v sedanjem času – gre za poslušanje Svetega Duha. Svetopisemski odlomki, ki odpirajo vsako poglavje, uređijo sporočilo tako, da ga prepletejo s kretnjami in besedami vstalega Gospoda, ki nas kliče, naj bomo priče njegovega evangelija prej z življenjem kot z besedami.

Dokument, o katerem smo glasovali, je trojno darilo.

1. Najprej meni, rimskemu škofu. S sklicem Božje Cerkve na sinodo sem se zavedal, da potrebujem vas, škofo in priče sinodalne poti. Hvala!

Tudi rimski škof, na to pogosto spominjam samega sebe in vas, mora poslušati, celo želi udejanjati poslušanje, da bi lahko odgovoril na Besedo, ki mu vsak dan ponavlja: »Potrdi svoje brate in svoje sestre /.../ Pasi moje ovce.«

Moja naloga, kot dobro veste, je varovati in spodbujati – kot nas uči sv. Bazilij – skladnost, ki jo Duh še naprej širi v Božji Cerkvi, v odnosih med cerkvami, kljub vsem naporom, napetostim, delitvam, ki zarisujejo njeno pot k popolnemu razodetju Božjega kraljestva, ki smo si ga po videnju preroka Izaija povabljeni predstavljati kot gostijo, ki jo je Bog pripravil za vsa ljudstva. Za vse, v upanju, da ne bo manjkal nihče. Vsi, vsi, vsi! Nihče zunaj, vsi. In ključna beseda je: skladnost. Prvi močan izraz tega, kar naredi Duh, je zjutraj na binkošti: uskladitev vseh teh razlik, vseh teh jezikov /.../ Skladnost. To je to, kar uči drugi vatikanski koncil, ko pravi, da je Cerkev »nekak zakrament«: je znamenje in orodje pričakovanja Boga, ki ima mizo za vse in vse pričakuje. Njegova milost po njegovem Duhu šepeta besede ljubezni v srce vsakega posebej. Na nas je, da razširjamo ta šepet, ne da bi ga ovirali pri odpiranju vrat, ne da bi postavljali stene. Koliko škode naredijo moške in žene Cerkve, ko postavljajo stene, koliko škode! Vsi, vsi, vsi! Ne smemo se obnašati kot »delivci milosti«, ki si prisvajajo zaklad, s tem pa usmiljenemu Bogu zavezujejo roke. Ne pozabite, da smo to sinodalno zborovanje začeli s prošnjo za odpuščanje, sramom, s priznanjem, da nam je bilo vsem odpuščeno.

Obstaja pesem Madeleine Delbr  l, mistikinje z obrobja, ki je opominjala: »Predvsem pa ne bodi trd« – trdota je greh, ki včasih zajame klerike, posvečene može in žene. Prebral vam bom nekaj verzov Madeleine Delbr  l, ki so kot molitev. Ona pravi tole:

*Ker mislim, da ima   morda dovolj ljudi,
ki vedno govorijo, da ti bodo služili z držo vojskovodje,
te spoznavali z izrazom profesorja,*

*te dosegli s športnimi pravili,
te ljubili, kot se ljubi v zastaranem zakonu.*

/.../

*Daj nam živeti naše življenje,
ne kot igro šaha, kjer je vse preračunano,
ne kot tekmo, kjer je vse težko,
ne kot teorem, s katerimi si razbijamo glavo,
ampak kot neskončno praznovanje,
kjer se tvoje srečanje obnavlja,
kot plesanje,
kot ples,
v objemu tvoje milosti,
v glasbi, ki napolnjuje vesolje z ljubeznijo.*

Ti verzi lahko postanejo glasbeno ozadje pri sprejemanju končnega dokumenta. In zdaj je in bo treba v luči tega, kar se je pokazalo na sinodalni poti, sprejeti odločitve.

V tem času vojn moramo biti priče miru in se tudi učiti dati resnično obliko sobivanju razlik.

Zaradi tega ne nameravam objaviti »apostolske spodbude«, dovolj je to, kar smo odobrili. V dokumentu so že zelo konkretni pokazatelji, ki so lahko vodilo za poslanstvo cerkva na različnih celinah, v različnih kontekstih. Zato ga takoj dam na voljo vsem; zato sem rekel, naj bo objavljen. Tako želim priznati vrednost opravljene sinodalne poti, ki jo s tem dokumentom izročam svetemu, vernemu Božjemu ljudstvu.

Glede nekaterih vidikov življenja Cerkve, ki so omenjeni v *Dokumentu*, pa tudi za teme, zaupane desetim »študijskim skupinam«, ki morajo svobodno delovati, da bi mi dale

predloge, je potreben čas, da bi prišli do odločitev, ki zadevajo celotno Cerkev. Še naprej bom torej poslušal škofo in cerkve, ki so jim zaupane.

To ni običajen način za odlaganje odločitev v nedogled. Marveč to ustreza sinodalnemu slogu, s katerim je treba izvajati tudi petrinsko službo: poslušanje, sklicevanje, razločevanje, odločanje in ovrednotenje. In pri teh korakih so potrebni premori, tišina, molitev. To je slog, ki se ga skupaj učimo, korak za korakom. Sveti Duh nas kliče in podpira pri tem učenju, ki ga moramo dojemati kot proces spreobračanja. Generalno tajništvo sinode in vsi dikasteriji kurije mi bodo pomagali pri tej nalogi.

2. *Dokument* je dar vsemu vernemu Božjemu ljudstvu v vseh njegovih različnih izrazih. Očitno je, da ga ne bodo prebrali vsi. Predvsem pa boste vi, skupaj z mnogimi drugimi, naredili dostopno v krajevnih cerkvah to, kar vsebuje. Besedilo bi izgubilo veliko svoje vrednosti brez pričevanja tu doživete izkušnje.

3. Dragi bratje in sestre, kar smo doživeli, je dar, ki ga ne moremo zadržati zase. Spodbuda, ki izhaja iz te izkušnje, katere odsev je *Dokument*, nas opogumlja, da pričujemo, da je mogoče hoditi skupaj v različnosti, ne da bi drug drugega obsojali.

Prihajamo z vseh koncev sveta, zaznamovanega z nasiljem, revščino in brezbriznostjo. Skupaj, z upanjem, ki ne razočara, združeni v Božji ljubezni, ki je izlita v naša srca, lahko ne le sanjamo o miru, temveč se z vso močjo zavzemamo, morda ne da bi veliko govorili o sinodalnosti, da bi se mir uresničeval prek procesov poslušanja, dialoga in sprave. Zdaj je za

sinodalno Cerkev v poslanstvu potrebno, da bi podeljene besede bile pospremljene z dejanji. In to je pot.

Vse to je dar Svetega Duha. On je tisti, ki ustvarja skladnost; on je skladnost. Sv. Bazilij ima o tem zelo lepo teologijo. Če lahko, preberite razpravo sv. Bazilija *O Svetem Duhu*. On je skladnost. Bratje in sestre, naj se skladnost nadaljuje tudi, ko bomo zapustili to dvorano in naj nam Dih Vstalega pomaga deliti prejete darove. In zapomnite si – to so spet besede Madeleine Delbrêl – da »so različni kraji, kjer Duh veje, vendar je en Duh, ki veje povsod«.

Rad bi se zahvalil vsem vam; in zahvalimo se drug drugemu. Zahvaljujem se kardinalu Grechu in kardinalu Hollerichu za delo, ki sta ga opravila, obema tajnikoma, Nathalie in San Martínu – dobro ste opravili delo! Don Batocchiu in p. Costi, ki sta nam tako zelo pomagala! Pozdravljam vse, ki so delali v zakulisju, in brez njih vsega tega ne bi mogli narediti. Najlepša hvala! Naj vas Gospod blagoslovi. Molimo drug za drugega. Hvala!

ZBIRKA CERKVENI DOKUMENTI

1. Janez Pavel II., *Papeški govori v Mehiki*; Latinskoameriški škofje, *Poslanica škofov iz Pueble* (1979)
2. Janez Pavel II., *Okrožnica Človekov Odrešenik* (1979)
3. Janez Pavel II., *Na Poljskem* (1979)
4. Jugoslovanska škofovska konferenca, Kongregacija za verski nauk, *Veselje in veličina življenja* (1980)
5. Janez Pavel II., *Apostolska spodbuda o katezezi* (1980)
6. Janez Pavel II., *Na Irskem in v ZDA* (1980)
7. Janez Pavel II., *Afriški govori* (1980)
8. Janez Pavel II., *Govor v UNESCO* (1980)
9. Janez Pavel II., *Sveti Benedikt* (1981)
10. Janez Pavel II., *Okrožnica o božjem usmiljenju* (1981)
11. Janez Pavel II., *V ZR Nemčiji* (1981)
12. Janez Pavel II., *Na Daljnem vzhodu* (1981)
13. Janez Pavel II., *Okrožnica o človeškem delu* (1981)
14. Janez Pavel II., *Mednarodno leto prizadetih* (1982)
15. Kongregacija za škofove, Kongregacija za redovnike in svetne ustanove, *Redovniki v Cerkvi* (1982)
16. Janez Pavel II., *Apostolsko pismo o družini* (1982)
17. Janez Pavel II., *Sveto leto odrešenja* (1983)
18. Mednarodni kongres delegatov škofovskih konferenc za duhovne poklice, *Duhovni poklici* (1983)
19. Nemška in Francoska škofovska konferenca, *Nemški in francoski škofje o miru* (1984)
20. Janez Pavel II., *V Avstriji* (1984)
21. Janez Pavel II., *Apostolsko pismo o odrešenjskem trpljenju* (1984)
22. Kongregacija za katoliško vzgojo, *Smernice za vzgojo človeške ljubezni* (1984)
23. Janez Pavel II., *Apostolska spodbuda o redovništvu* (1984)
24. Kongregacija za verski nauk, *Navodilo o teologiji osvoboditve* (1984)

25. Janez Pavel II., *Apostolska spodbuda o pokori in spravi* (1985)
26. Janez Pavel II., *Apostolsko pismo vsem mladim sveta* (1985)
27. Janez Pavel II., *Okrožnica Apostola Slovanov* (1985)
28. Mednarodna teološka komisija id., *Dostojanstvo človeka, Bioetika* (1985)
29. Godfried Danneels id., *VI. simpozij evropskih škofov* (1986)
30. Škofovska sinoda, *20 let koncila* (1986)
31. Kongregacija za verski nauk, *Navodila o krščanski svobodi in osvoboditvi* (1986)
32. Janez Pavel II., *Okrožnica o Svetem Duhu* (1986)
33. Mednarodna teološka komisija, Papeška biblična komisija, *Kristološka vprašanja* (1987)
34. Janez Pavel II., *Okrožnica o Odrešenikovi Materi* (1987)
35. Mednarodna teološka komisija, Tajništvo za edinost kristjanov, *Ekzeziološka vprašanja* (1987)
36. Kongregacija za verski nauk, *Navodilo o daru življenja* (1987)
37. Janez Pavel II., *Okrožnica o skrbi za socialno vprašanje* (1988)
38. Janez Pavel II., *Tisoč let krščanstva v Rusiji* (1988)
39. Jugoslovanska škofovska konferenca, *Veselo oznanilo evangelija in vzgoja v veri* (1989)
40. Janez Pavel II., *Apostolsko pismo o dostojanstvu žene* (1989)
41. Janez Pavel II., *Apostolska spodbuda o krščanskih laikih* (1989)
42. Konferenca evropskih Cerkva, Svet evropskih škofovskih konferenc, *Mir v pravičnosti* (1989)
43. Škofje ZDA, Papeški svet za pastoralo zdravstvenih delavcev, *Poklicani k sočutju: AIDS - živeti čemu?* (1990)
44. Kongregacija za verski nauk, *O meditaciji*; Kongregacija za katoliško vzgojo: *Študij cerkvenih očetov* (1990)
45. Janez Pavel II., *Okrožnica Ob stoletnici* (1991)
46. Janez Pavel II., *Okrožnica Odrešenikovo poslanstvo* (1991)
47. Mednarodni svet za katehezo, *Kateheza odraslih v krščanski skupnosti* (1991)
48. Janez Pavel II., *Apostolska spodbuda Dal vam bom pastirjev* (1992)
49. Škofovska sinoda o Evropi, *Katoličani v Evropi* (1992)
50. Papeški svet za družbeno obveščanje, *Na pragu novih časov* (1992)
51. Mednarodna teološka komisija, *Eshatološka vprašanja* (1993)
52. Janez Pavel II., *Okrožnica Sijaj resnice* (1994)
53. Papeški svet za pospeševanje edinosti kristjanov, *Ekumenski pravilnik* (1994)
54. Janez Pavel II., *Pismo družinam* (1994)

55. Carlo Maria Martini, *Cerkev in javna glasila* (1994)
56. Kongregacija za duhovščino, *Direktorij za službo in življenje duhovnikov* (1994)
57. Kongregacija za ustanove posvečenega življenja in družbe apostolskega življenja, *Bratsko življenje v skupnosti* (1994)
58. Janez Pavel II., *Apostolsko pismo V zarji tretjega tisočletja* (1995)
59. Janez Pavel II. id., *Cerkev in kultura* (1995)
60. Janez Pavel II., *Okrožnica Evangelij življenja* (1995)
61. Komisija Pravičnost in mir pri Slovenski škofovski konferenci, *Izjave* (1995)
62. Janez Pavel II. id., *Mednarodno leto žensk* (1996)
63. Janez Pavel II., *Okrožnica Da bi bili eno* (1996)
64. Janez Pavel II., *Govori v Sloveniji* (1996)
65. Janez Pavel II., *Posinodalna apostolska spodbuda Posvečeno življenje* (1996)
66. Papeški svet za družino, *Človeška spolnost – resnica in pomen* (1996)
67. Janez Pavel II., *Govor na 50. generalni skupščini OZN* (1996)
68. Janez Pavel II., *Apostolsko pismo Luč z Vzhoda* (1996)
69. Papeški odbor za mednarodne evharistične kongrese, *Evharistija in svoboda* (1997)
70. Janez Pavel II., Papeški svet za družino, *Zakrament sprave* (1997)
71. Papeški svet za družino id., *Priprava na zakon* (1997)
72. Papeški svet za družbeno obveščanje, *Etika oglaševanja* (1997)
73. Italijanska škofovska konferenca, *Direktorij družinske pastore za Cerkev v Italiji* (1997)
74. Kongregacija za duhovščino, *Navodilo o sodelovanju laikov pri službi duhovnikov* (1998)
75. Kongregacija za duhovščino, *Splošni pravilnik za katehezo* (1998)
76. Papeško delo za duhovne poklice, *Novi duhovni poklici za novo Evropo* (1998)
77. Komisija za verske odnose z judovstvom, *Spominjamo se: Premišljevanje o holokavstu* (1998)
78. Janez Pavel II., *Apostolsko pismo Gospodov dan* (1998)
79. Janez Pavel II., *Skrivnost učlovečenja* (1999)
80. Janez Pavel II., *Okrožnica Vera in razum* (1999)
81. Italijanska škofovska konferenca, *Načrtovanje novih cerkva, Preureditev cerkva* (1999)
82. Janez Pavel II., *Pismo umetnikom* (1999)
83. Papeški svet za laike, *Dostojanstvo starejših ljudi* (1999)

84. Janez Pavel II., *Pismo starejšim* (1999)
85. Papeški svet za kulturo, *Za pastoralo kulture* (2000)
86. Kongregacija za duhovščino, *Duhovnik za tretje tisočletje* (2000)
87. Papeška biblična komisija, *Interpretacija Svetega pisma v Cerkvi* (2000)
88. Papeški svet za pastoralo zdravstvenih delavcev, *Listina zdravstvenih delavcev* (2000)
89. Papeški svet za družbeno obveščanje, *Etika v družbenem obveščanju* (2000)
90. Izjava socialne komisije francoskih škofov, *Rehabilitirati politiko* (2001)
91. Janez Pavel II., *Apostolsko pismo Ob začetku novega tisočletja* (2001)
92. Kongregacija za nauk vere, *Navodilo o molitvi za ozdravljenje* (2001)
93. Papeški svet za družino, *Zakon, družina in zunajzakonske skupnosti* (2001)
94. Kongregacija za bogoslužje, *Splošna ureditev rimskega misala* (2002)
95. Italijanska škofovska konferenca, *Kako oznanjati evangelij v svetu, ki se spreminja* (2002)
96. Papeški svet za družbeno obveščanje, *Cerkev in internet, Etika na internetu* (2002)
97. Papeška komisija za kulturne dobrine, *Cerkev in kulturne dobrine* (2002)
98. Janez Pavel II., *Apostolsko pismo Rožni venec Device Marije* (2002)
99. Kongregacija za duhovščino, *Duhovnik, pastir in voditelj župnijskega občestva* (2002)
100. Kongregacija za ustanove posvečenega življenja in družbe apostolskega življenja, *Znova začeti pri Kristusu* (2003)
101. Janez Pavel II., *Okrožnica Cerkev iz evharistije* (2003)
102. Kongregacija za bogoslužje in za zakramente, *Direktorij za ljudske pobožnosti in bogoslužje* (2003)
103. Janez Pavel II., *Posinodalna apostolska spodbuda Cerkev v Evropi* (2003)
104. Papeški svet za kulturo, Papeški svet za medverski dialog, *Jezus Kristus, prinašalec žive vode* (2003)
105. Papeški svet za pastoralo zdravja, *Cerkev, mamila in odvisnost* (2004)

106. Kongregacija za katoliško vzgojo, Kongregacija za duhovščino, *Stalni diakoni* (2004)
107. Kongregacija za verski nauk, *Pismo o sodelovanju moških in žensk* (2004)
108. Kongregacija za bogoslužje in disciplino zakramentov, *Navodilo o zakramentu odrešenja* (2004)
109. Papeški svet za pastoralo migrantov in potujočih, *Navodilo Kristusova ljubezen do migrantov* (2005)
110. Papeška biblična komisija, *Judovsko ljudstvo in njegovi sveti Spisi v krščanskem Svetem pismu* (2005)
111. Benedikt XVI., *Homilije in govori* (2005)
112. Benedikt XVI., *Okrožnica Bog je ljubezen* (2006)
113. Pij XII., *Okrožnica o češčenju Presvetega Srca Jezusovega – Haurietis aquas in gaudio* (1956–2006)
114. Benedikt XVI., *Apostolsko potovanje na Bavarsko* (2006)
115. Benedikt XVI., *Posinodalna apostolska spodbuda Evharistija – zakrament ljubezni* (2007)
116. Benedikt XVI., *Apostolsko pismo – Motuproprij Summorum pontificum* (2007)
117. Slovenska škofovska konferenca, *Nova ureditev Cerkve v Sloveniji leta 2006* (2007)
118. Benedikt XVI., *Okrožnica Rešeni v upanju* (2008)
119. Papeški svet za pastoralo migrantov in potujočih, *Navodilo o pastoralni oskrbi ljudi na cesti* (2008)
120. Italijanska škofovska konferenca, *Šport in krščansko življenje* (2008)
121. Benedikt XVI., *Pastoralni obisk v ZDA* (2008)
122. Kongregacija za ustanove posvečenega življenja in družbe apostolskega življenja, *Služba oblasti in pokorščina* (2008)
123. Marc Ouellet id., *Evharistija, Božji dar za življenje sveta* (2009)
124. Papeška biblična komisija, *Sveto pismo in morala* (2009)
125. Kongregacija za verski nauk, *Dostojanstvo osebe. Navodilo o nekaterih bioetičnih vprašanjih* (2009)
126. Benedikt XVI., *Pismo za leto duhovništva ob 150-letnici smrti sv. Janeza Marije Vianneya* (2009)
127. Benedikt XVI., *Okrožnica Ljubezen v resnici* (2009)
128. Papeški svet za pastoralo migrantov in potujočih, *Navodilo o pastoralni oskrbi Romov* (2010)
129. Benedikt XVI., *Apostolsko potovanje na Portugalsko* (2010)

130. Mednarodna teološka komisija, *V iskanju univerzalne etike – Nov pogled na naravni moralni zakon* (2010)
131. Benedikt XVI., *Posinodalna apostolska spodbuda Gospodova beseda – Verbum Domini* (2011)
132. Italijanska škofovska konferenca, *Pismo iskalcem Boga* (2011)
133. Benedikt XVI., *Apostolsko potovanje v Nemčijo* (2011)
134. Benedikt XVI., *Apostolsko pismo Vrata vere – Porta fidei* (2012)
135. Kongregacija za duhovščino, *Duhovnik, služabnik Božjega usmiljenja* (2012)
136. Mednarodna teološka komisija, *Teologija danes – pogledi, viri in merila* (2012)
137. Kongregacija za katoliško vzgojo, Papeško delo za duhovne poklice, *Pastoralne smernice za pospeševanje poklicev v službeno duhovništvo* (2013)
138. Frančišek, *Okrožnica Luč vere – Lumen fidei* (2013)
139. Kongregacija za duhovščino, *Direktorij za službo in življenje duhovnikov* (2013)
140. Frančišek, *Apostolska spodbuda Veselje evangelija* (2014)
141. Komisija škofovskih konferenc Evropske skupnosti, *Evropska skupnost solidarnosti in odgovornosti* (2014)
142. Papeški svet za zakonska besedila, *Navodilo Dostojanstvo zakona* (2014)
143. Papeški svet Pravičnost in mir, *Poslanstvo krščanskega poslovneža – razmišljanje* (2014)
144. Pavel VI., *Okrožnica Posredovanje človeškega življenja* (nova izdaja) (2014)
145. Tretje izredno splošno zasedanje škofovske sinode, *Sinodalno poročilo* (2015)
146. Kongregacija za ustanove posvečenega življenja in družbe apostolskega življenja, *Pozorno opazujte* (2015)
147. Kongregacija za bogoslužje in disciplino zakramentov, *Homiletični direktorij* (2015)
148. Slovenska škofovska konferenca, *Narodne smernice za oblikovanje in službo stalnih diakonov v Sloveniji* (2015)
149. Frančišek, *Okrožnica o skrbi za skupni dom Hvaljen, moj Gospod – Laudato si'* (2015)
150. Luteransko-rimskokatoliška komisija za edinost, *Skupno luteransko-katoliško obeleževanje reformacije leta 2017. Od konflikta do skupnosti* (2016)

151. Francišek, *Apostolsko pismo v obliki motu proprio Gospod Jezus, usmiljeni sodnik* (2016)
152. Francišek, *Posinodalna apostolska spodbuda Radost ljubezni* (2016)
153. Konferenca katoliških škofov ZDA, *Čisto srce mi ustvari* (2016)
154. Kongregacija za verski nauk, *Cerkev se pomlaja* (2017)
155. Kongregacija za duhovščino, *Dar duhovniškega poklica* (2018)
156. Francišek, *Apostolska spodbuda Veselite in radujte se* (2018)
157. Dikasterij za laike, družino in življenje, *Dati vse od sebe* (2019)
158. Francišek, *Posinodalna apostolska spodbuda Kristus živi* (2019)
159. Kongregacija za katoliško vzgojo, *Moškega in žensko ju je ustvaril* (2019)
160. Francišek, *Škofovsko občestvo*; Mednarodna teološka komisija, *Sinodalnost v življenju in poslanstvu Cerkve* (2020)
161. Francišek, *Posinodalna apostolska spodbuda Ljubljena Amazonija* (2020)
162. Kongregacija za duhovščino, *Navodilo – Pastoralno spreobrnjenje župnijske skupnosti v službi misijonskega poslanstva Cerkve* (2020)
163. Kongregacija za verski nauk, *Pismo Usmiljeni Samarijan* (2020)
164. Francišek, *Apostolsko pismo Gorečnost za Sveto pismo* (2020)
165. Francišek, *Okrožnica Vsi smo bratje* (2020)
166. Francišek, *Apostolsko pismo Z očetovskim srcem* (2021)
167. Papeški svet za pospeševanje nove evangelizacije, *Pravilnik za katehezo* (2021)
168. Papeški svet za pospeševanje edinosti kristjanov, *Škofin edinost kristjanov: ekumenski vademekum* (2021)
169. Francišek, *Apostolsko pismo – motuproprij Varuhi tradicije* (2022)
170. Francišek, *Apostolsko pismo Srčno sem želel* (2022)
171. Dikasterij za laike, družino in življenje, *Katehumenatska pot za zakonsko življenje* (2022)
172. Francišek, *Apostolski spodbudi Hvalite Boga, Nič drugega kot zaupanje* (2024)
173. Mednarodna teološka komisija, *Sensus fidei v življenju Cerkve* (2024)
174. Papeška biblična komisija, »Kaj je človek?« (Ps 8,5). *Pot po svetopisemski antropologiji* (2024)
175. Dikasterij za nauk vere, *Pravila za postopke razločevanja domnevno nadnaravnih pojavov; Kraljica miru. Navodilo o duhovni izkušnji, povezani z Medžugorjem* (2024)

176. Dikasterij za nauk vere, *Izjava Fiducia supplicans o pastoralnem pomenu blagoslovov; Navodilo Gestis verbisque o veljavnosti zakramentov; Izjava Dignitas infinita o človekovem dostojanstvu* (2024)
177. Frančišek, XVI. splošno redno zasedanje škofovske sinode, *Za sinodalno Cerkev: občestvo, soudeležba, poslanstvo, Sklepni dokument* (2025)

CERKVENI DOKUMENTI • 177

Frančišek

XVI. splošno redno zasedanje škofovske sinode

**ZA SINODALNO CERKEV: OBČESTVO,
SOUDELEŽBA, POSLANSTVO**

Sklepni dokument

Naslov izvirnika:

*Per una Chiesa sinodale: comunione, partecipazione,
missione. Documento finale*

© izvirnika: Dicastero per la Comunicazione –

Libreria Editrice Vaticana, 2024

© za slovensko izdajo: Družina d. o. o., 2025

Prva izdaja

Glavna urednica: dr. Alenka Arko

Odgovorni urednik: msgr. dr. Marjan Turnšek

Prevod *Sklepnega dokumenta*: dr. Alenka Krk

Prevod papeževih nagovorov: msgr. dr. Marjan Turnšek

Strokovni pregled: msgr. dr. Marjan Turnšek

Jezikovni pregled: dr. Vida Frelih

Oblikovanje in prelom: Pavla Bonča

Izdala in založila: Družina d. o. o.

Za založbo: Tone Rode

Naklada: 950 izvodov

Cena: 14,50 €

Tiskano v Sloveniji

Ljubljana 2025